

# Jesúsba zok'akuad'aba od'apead'a

---

## Daizezeba diaya ad'a Jawurebiata

- 1** 1 Muã bed'eata naara b'usid'era Teófilo, muãrã jōma jarasia Jesúsba od'ata izha jaradiad'ata jēdeuba.
- 2** Daizezeba ūtaa eded'abitabai jarasia. Ūtaa wãī nawed'a Jawurebiad'eba jarak'asia izha zok'akuaita juruk'ad'aba k'ārē od'aíta. **3** Beud'a tēã maũrããburu zok'ai zhi ūdubima bio basia k'awuad'amarēã wãrĩnu zok'ai b'ũta. Zhi ūdubigasia ewari cuarenta, maũnerã jarak'a b'asia Daizezeta Nok'od'ebemata.
- 4** Åba k'ob'ed'e mawũãsia: Wãrãũdua Jerusalénnebara, awuaraburu jũãũdua mu Zezeba Jawurebia diaya ad'ata, maũ marãbara ūrĩsid'a muã jarad'ata. **5** Juanbara wãrãnebai zhãrã buru k'oesia baniãba, mawũãmina Daizezebara marãã diaya Jawurebiata ewari dããrã ēãne.

## Jesús ūtaa wãna

- 6** Mobeburu åba k'opanũbara wid'i mawũãsid'a: Nok'ó, ħbura Israel b'e Nok'ota b'eika id'i ewade?
- 7** Mawũãnaĩ Jesúsbara mawũãsia: Ewarira marãba k'awuad'ai barata numu ēã mu Zezeba k'ārē oíta numuk'ãrĩrã.
- 8** Mawũãmina marãbara zareata jidad'aya Jawurebiata marãne ed'a b'ad'e zeburud'e, aramaũne marãbara munebemata jarad'aya Jerusalénne, Judea druad'e, Samaria druad'e, wawara druaza.
- 9** Maũta jarape k'ob'ũta åzha aku k'ob'ed'e Jesús ūtaa jirab'ari wãsia, aramaũne jãrãrãne dog'oba ūdud'a ēbasia.
- 10** Aramaũne ūtaa wãta aku k'ob'ed'e ūmakĩrãrãta ūme åzhi k'aíta ūta k'opanesia wua torro jũ panũta. **11** Maũrãbara mawũãsid'a: Galilea bid'arã, marãbara, ħk'ãrēã ūtaa aku k'ob'e? K'ãũ Jesús Daizezeba marã maēba ūtaa edeburura, k'ãũ ab'ãuta k'ãwũã zeya mazha ūdubũda kĩrãk'a ūtaa wãburũta.



(Hechos 1:10)

### Matía jurud'apead'a Judabari

12 Mobeburu Jesúsba zok'akua'd'ara Jerusalén p̄w̄w̄rued'a j̄er̄üya w̄asid'a Olivo k'atuma abada maēba. Maū k'atuma Jerusalén k'aita b'uta ēnaūbada ewade arak'aita w̄abada k̄irāk'a b'ua. 13 Jerusalén j̄ūēkuape w̄ar̄izekuasia kud'a ūr̄übemaīnu. Mobe mama duanesia Pedrota, Jacobota, Juanta, Andrésta, Felipeta, Tomásta, Bartolométa, Mateota, Jacobo Alfeo warrata, Simón Zeloteta, Juda Jacobo warrata. 14 Maūr̄āta baridua āba zhiwid'i duanasia w̄ūēr̄ār̄a bawara, Jesús papa María bawara, Jesús mebēr̄ā bawara.

15 Maū ewade Pedrorra mebēr̄ā ēsadra piradrusia bed'eai k'area, maūner̄ā ciento veinte k̄irāk'a zhi j̄ure n̄um̄ne

mawũasia: **16** Mebērā, zhi b'umata arimaē berab'ariita bara basia Jawurebiaba rey David id'ebara jarad'ata Judad'ebemata, mawũ arimaē jure edesia Jesús jidad'apead'ara. **17** Izhira dazhirānebema basia, mawũ ob'asia dazhirāba ob'eta.

**18** Izha bia ēāta od'aba plata jidad'abara edasia druata. Mama ũtuba buruare b'aeburuba b'i jēsasia, mawũ izhi jūsira jōma peawesia. **19** Jerusalénne b'ebara maūta k'awuad'ape āzhi bed'ead'e maū druara trūgasid'a Acéldama, maūbara jara krīna b'ua Wa Druata. **20** Maūta zhi b'umata Salmo librod'e mawũ b'ua:

Izhi b'ad'a maē miō ne ēbaya, aramaūne miōta b'a ēbaya.

*(Salmos 69:25)*

Dewara mawũ b'ua:

Awuruba oya izha ob'ad'ara.

*(Salmos 109:8)*

**21** Mawũ ũmakīrārā ewariza dazhirā bawara āba b'ed'ebemata Judabari jurud'aya, Nok'o Jesús dazhirā bawara b'asid'ebemata b'ea. **22** Juanba buru k'o'esid'ebemata b'eta dazhirā maēba Jesús ũtaa wāsiid'ubemata b'ea. Mawũ iab'a jurud'aya dazhirā bawarauba jaramarēā Jesús beud'ata piradrud'ata.

**23** Mobeburu ũme k'opanūsid'a. Ab'a Joséta Barsabás abazhid'a, ab'auta Justo basia, dewarabema Matía basia.

**24** Mobeburu zhiwid'i mawũāsid'a: Nok'ó, buaburu jōmaū sota ũduk'awua b'ua, mawũ daia k'awuabirua naūrā ũmenebema bua sāūta juruburuta. **25** Mawũārā bud'ebemata jaramarēā bua zok'ad'ata b'aya. Maūta b'ad'ara Judara k'azhiruad'e b'aesia, aramaūne tebued'a wāsia izhi b'aima.

**26** Mobeburu k'aita jurud'aid'ebemata obudad'era Matíare b'aesia. Mawũ Jesúsba zok'akuad'ata once b'e bawara b'usid'a.

### Jawurebia zed'a

**2** **1** Pentecosté ewarita araa zeburud'era Jesúsdebema ijā b'era jōma āba duanasia. **2** Maūne aritiaud'e ũtreba nangu kīrāk'a uga zesia, de jōma maūba uga nūmesia āzhi duanu maē. **3** Maūne tebū kīrāk'a eradru ũdubudata eradrusia āzhi buruza. **4** Aramaūne Jawurebiaba birabudaba bed'ea awuara bed'easid'a, Jawurebiaba jarabiburuta jara bed'easid'a.

**5** Maūne judfōrā Daizezed'ebema arib'ae b'eta Jerusalénne duanasia drua jōmaūnebemata. **6** Mawũ uga busita ũrīnāi



(Hechos 2:3)

k'abanata n̄m̄rã b̄redrusid'a. K'awua eã kr̄ichasid'a ab'a ab'ak'a āzhi bed'ead'e bed'eab̄data ūr̄i k'opan̄ba. **7** Mawūē āzhara bia ak̄drua mawūās̄id'a: Akaudua, ¿Galilead'ebema ēka naūrã jōma za bed'ea k'ob'era? **8** ¿Sāwūērã dazhirābara ūr̄i k'ob'e ab'a ab'ak'a dazhirā bed'ead'e bed'ea k'ob'eta? **9** Dazhirā ūk̄ur̄u Parto druid'ebema, Medo druid'ebema, Elamita druid'ebema, Mesopotamia druid'ebema, Judea druid'ebema, Capadocia druid'ebema, Ponto druid'ebema, Asia druid'ebema, **10** Frigia druid'ebema, Panfilia druid'ebema, Egipto druid'ebema, África druā Cirene audre wawaraid'ubema, dewara Romanebemata nama b'ea, jud̄iorāta b'ea, jud̄io ēāta jud̄io bape b'ea. **11** Dazhirā ūk̄ur̄ura Creta druid'ebema, Árabe druid'ebema. Maūta dazhirābara ūr̄i k'ob'ea dazhi bed'ead'e jara k'ob'eta ne bia Daizezed'ebemata.

**12** Maūnerã jōmaūba bia ak̄drua āzhirāĩnu mawūās̄id'a: ¿K'ārēpe k'āwūārã?

**13** Waya ãkũrũma sewak'au b'ed'eba mawũãsid'a: Beu nũmeã.

**Miã ũrãg'ad'a Pedro**

**14** Maũnerã Pedrora dewaraurã once bawara ũta nũmepe nemi jĩgua mawũãsia: Judĩorãta b'eba, dewara jõma Jerusalenne b'eba naũta k'awuad'aita ũrĩũdua mũ bed'eata.

**15** Dai za k'ob'era beu nũme eã marãba krĩcha k'ob'e kĩrãk'a, ewarira wad'i diaped'a nũmuã. **16** Naũenabema Daizezeba bed'eata jarabibariba Joelba jarad'ata mawũãsia:

**17** Daizezebara mawũãsia:

Ewari jõita nũmeburud'era mũ Jawurebiara mũãrã diaya zhãrã jõmaũã. Mawũẽ marã warrarãbara marã k'aurãbara jarad'aya mũã jarabiburũta. Kũrãrã marãneã mũãrã ne ũdubiya k'ãĩmok'arad'e kĩrãk'a, zõrãrã marãneã mũãrã ne ũdubiya k'ãĩmok'arad'e.

**18** Zhũmakĩrãrã mũ nezok'arãã, wũẽrãrã mũ nezok'arãã maũ ewadera mũãrã wãrãne diaya mũ Jawurebiata. Mawũẽ jarad'aya mũã jarabiburũta.

**19** ũdud'ak'ata ũdubigaya ũtũ bãjãne, ũdud'ak'ata ũdubigaya ud'a drudad'e, ũdubigaya wata, tebũta, narĩ k'ougata.

**20** ũmadaura pãrĩguya, jed'ek'ora wa baya, Daizezeba k'awua okuai ewarita zeĩ nawed'a mawũã totoya, maũnerã ewarira zhi zromata kĩrãwãrẽ baya.

**21** Nok'o Jesũa zuburia bed'eabũdara ědrud'aya.

*(Joel 2:28-32)*

**22** Israelitarã, bed'eata mũã za jaraita ũrĩũdua: Jesũs Nazared'ebema Daizezebara izhid'eba nũmũta k'awuabiburũta marãne ed'a ũdud'ak'ata bio osia izhid'eba, maũ marãbara k'awua b'ea. **23** Maũ Jesũs izha nawed'a krĩchad'ad'e chãb'arisia Daizezebara, mawũẽ marãbara jidad'ape bia eãta b'ea beabisid'a cruzd'e k'achi. **24** Maũta Daizezeba beud'ata piradrũbiburũba bebuta puad'ebara ědrũbisia, bebuba k'ab'ariita b'asi ěbaera.

**25** Rey Davidbara Jesũs jaraburũta mawũãsia:

Mũãrã Nok'ora ewariza ũdu b'ũa mũ kĩrãbita, mũ juwua araare b'ũba mũrã b'ae eã.

**26** Maũba mũrã sobia b'ũa, b'ũsrid'a trũã b'ũa, adu-a b'ũa.

**27** Bũara mũ jawurera ãmaẽ eã beud'ata b'e maẽrã, mũrã bũ nezok'a kĩrãẽpa b'ũra b'erawabi eã.

**28** Bũara muãã k'awuabisia murã wakusa zok'ai b'aita, bũa murã sobia b'abiya mu ũme b'ũba. (*Salmos 16:8-11*)

**29** Meberã, muã marãã jipa jaraya, zõrã dazhirãta rey David beubũrud'era wuag'asid'a, izhi wuag'ad'apead'ara peña zob'eara dazhirãne ed'a nũmuã id'i basiid'u. **30** Davira Daizezeba bed'eata jarabibarita b'ad'aba k'awua b'asia Daizezera wãrĩnu bed'ead'ata, jarasia izhid'eba uruta zhãrã Ēdrũbita piradrũbiita, aramaũne reyta b'ũita izhi kĩrãk'a. **31** Mawũã na wed'auba k'awua b'ũba jarasia beud'ata piradrũita zhãrã Ēdrũbira, aramaũne izhi jawurera ãmaẽna ěata beud'ata b'e maẽrã, miã izhi k'akuara b'erawa ěata. **32** Maũ Jesũra beud'ata piradrũbisia Daizezeba, maũ dai jõmaũba ũdusid'a. **33** Daizezebara izhi juwua araare Jesũs zhi zromata b'ũsia, zhi Zezeba Jawurebia diaya ad'ata jidape ded'ekabũrũta marãba k'ãwũã ũdubũda, ũrĩbũda. **34** David ěbasia ũtaa wãrĩzed'ara, maũneba izhara Jesũsta jara mawũãsia:

Daizezebara mu Nok'oa mawũãsia: Mu juwua araare jewed'aruã,

**35** bu jura b'eta jõma muã bu jẽrũ edre b'ũyeed'a.

*(Salmos 110:1)*

**36** Maũneba Israel b'ebara jõmaũba wãrĩnuta k'awuãduã, maũ Jesũs marãba cruzd'e k'achid'apead'ara Daizezebara Nok'ota b'ũsia zhãrã Ēdrũbita.

**37** Maũta ũrĩnaĩ sopuad'ape Pedroa dewaurã Jesũsba zok'akuad'arãã mawũãsid'a: Meberã, ¿daibara k'ãrẽta od'aibe?

**38** Mawũãnaĩ Pedrobara mawũãsia: K'azhiruara ãmape Daizezeta pẽwãũduã, mobe Jesucristo trũneba buru k'oẽduã k'azhiruata biod'eba Daizezeba bed'ea ne ěã duanebimarẽã, mawũãrã jidad'aya Jawurebiata. **39** Daizezeba Jawurebia diaya ad'ara marãĩtabema, marã warrarãĩtabema, zhãrã wawara b'ẽitabema, Daizezeta Nok'oba trũkuabũrũitabema.

**40** Pedrobara dewara bed'ea bio jarak'a ũrãg'a mawũãsia: ¡Marã Daizezea ědrũbiũduã k'ãwũã bia ěata b'ed'ebara!

**41** Aramaũne Pedro bed'eata ijãnapead'ara buru k'oẽsid'a. Maũ ewadera Jesũs'debema ijãbũdara ed'a zesid'a tres mil.

**42** Mobe Jesũsba zok'akuad'a ũrãg'ad'e duãnesia, aramaũne zhiya ãba duane b'ũta Jesũs bebu krĩcha pan pewa k'o duãnesia, zhiwid'i duãnesia.

### Sāwūā b'ead'a naara zhi ijānapead'ata

**43** Zhārā jōma pera jirpanesia ūdud'ak'ata bio obūdaba Jesúsba zok'akuad'aba. **44** Jesúsdebema ijānapead'ara āba b'eba ne jōma erub'easia jōmaūita. **45** Ējūā āzhid'era, ne āzhid'era nendod'ape platara ab'a ab'aua dra b'easia zhi nesid'a k'awua. **46** Ewariza āba duane b'asia Daizeze ded'a ewara maē, āzhi ded'ara zhiko ābauba k'o b'easia b'usrid'a sobia. **47** Daizezera ibia jara b'easia, āzhira kuāg'ade basia zhārā jōmaūba. Maūnerā Nok'o Jesúsbara izhid'ebema ijā b'ed'e ed'a ewariza zebi numasia zhi ēdrud'aita b'era.

### Wā b'e ēā b'uta b'ed'a

**3** **1** Ewari ab'a Pedro Juan ūme Daizeze deid'u wārīze wāsīd'a a las tres zhiwid'ibada ūmadaud'e. **2** Maūne ūmakīrāta b'asia wā b'e ēā tod'ata, izhira wed'ape ewariza b'ubazhid'a Daizeze deta puerta Kīrāwārēā abada maē. Mawūā b'ubazhid'a Daizeze ded'a ed'a wābūdaa plata wid'imarēā.

**3** Maūbara Pedro Juan ūme Daizeze ded'a ed'a wānata ūdūi, zuburia bed'easia plata diad'amarēā. **4** Mawūē Pedrobara Juan ūmeba akū mawūāsia: Daita akūdua.

**5** Mawūāi izhara bia akūsia ne diad'aibipe. **6** Mawūāmina Pedrobara mawūāsia: Mūrā plata ne ēā, miā oro ne ēā. Mawūāmina maū erub'uta diaya: ¡Jesucristo Nazared'ebema trūneba piradrūpe nimibarua!

**7** Mawūāpe juwua arata jidape piradrūbisia. Mawūē audre ēāne zrawasia jērūta k'ōrāk'ōrāta. **8** Aramaūne pinandru edau numepe tebad'ewasia. Aramaūne āzhi bawara Daizeze ded'a ed'a wāsia, taiba pinandru tebasia Daizeze ibia jara. **9** Zhārā jōmaūba ūdusid'a Daizeze ibia jara taita. **10** Plata wid'iita jewed'a b'ad'ata ūduk'awasid'a, Daizeze deta puerta Kīrāwārēā abada maē jewed'a b'asia. Mawūē bia akūdruasid'a mawūā berab'ariburūba.

### Wakusa miā ūrāg'ad'a Pedro

**11** Wā b'e ēā b'uta b'ed'abara Pedro Juan āitū ēbasia. Zhārā jōmaūba bia akūdrua āzhi k'aid'u piraposia Daizeze ded'a ewara maē Salomón abadaid'u. **12** Pedroba maūta ūdūi zhārā k'ob'ea mawūāsia: Israelitārā, ūnaūēnabema



(Hechos 3:8)



k'ārēã bia akudrua k'ob'e? ¿Daira k'ārēã akũ k'ob'e, dai zareaba o daita biata panũba wãbibũda k'irãk'a naũta?

**13** Daizeze Abraham Zhibariba, Isaac Zhibariba, Jacobo Zhibariba, dazhirã zhibarirã b'ead'a Zhibariba, izhi Warra Jesús zhi zromata b'usia, maũ marãbara bead'amarēã chãb'aribũdata Pilatoa idaribid'a ěbasia izha ěnaĩrã.

**14** Aramaũne marãbara ěnabid'a ěbasia Bed'ea Ne Ěãta Biata B'ura, awuarabũru ěnamarēã wid'isid'a miã beamiãta.

**15** Aramaũne beasid'a Daizeze ũme b'ai jõ ěãta dia b'uta. Maũ Daizezebara beud'ata piradrũbisia, maũ daiba ũdusid'a. **16** Daibara izhid'ebema ijã panũã, za naũ marãba ũduk'awua b'eta akũ k'ob'era k'ãwũã b'e dog'oa izhi zareaba. Izhara b'ebiita ijã panũba naũ k'ãwũã jipa b'e dog'oa mazhi jõmaũ k'irãbita.

**17** Mawũãmina muãrã k'awua b'ua marã mu ureta b'ebara Jesús zhãrã Ědrũbita k'awuad'a ěãba beabisid'a mazhi nok'orã bawarauba. **18** Mawũãmina aramaũne Daizezebara arib'aesia izha nawed'a jarad'ata, izha bed'eata jarabibarirã id'eba jarasia zhãrã Ědrũbita izhid'era beuita. **19** Maũba k'azhiruara ãmape Daizezeta pẽwãũdua, bed'ea ne ěã duanebimarēã k'azhiruata biod'eba. Mawũãrã Nok'o Daizezebara sobiad'ai ewarita zebibũrũta, **20** izhara zok'aya Jesucristota, maũ izhara nawed'a marãã zhi jarama. **21** Jesucristora wãrãnebai wad'i ũtre b'aid'e b'ua Daizezebara ne jõma araa okuai ewaried'a, maũ Daizezebara izha bed'eata jarabibarirã id'eba zhi jarama zhik'are wed'auba. **22** Dazhirã zhibarirã b'ead'aa Moisébara mawũãsia: Nok'o marã Zhibaribara marãne ed'auba piradrũbiya izha bed'eata jarabibarita mu k'irãk'a. Jõma ũrĩũdua izha marãã jarabũrũra. **23** Maũ Daizezebara bed'eata jarabibari bed'eata ũrĩna ěãrã, Daizezebara Israel b'ed'ebemata b'eabi ěã.

**24** Daizezebara bed'eata jarabibarirã jõmaũba Samuel ewarid'euba jarasid'a id'i ewade k'ãwũã berab'ari nũmaĩsid'a. **25** Marã b'era Daizezebara bed'eata jarabibarirã b'ead'a warrarãta b'ea. Mawũẽ Daizezebara dazhirã zhibarirã b'ead'aa jarad'ara marãĩtabemata Abrahamũã mawũãsia: Bu warrarãnebemaneba jõma bia nũmaña druad'e b'era. **26** Naara Daizezebara zhi Warra marãma zok'asia marã bia b'eabimarēã, aramaũne idu b'ud'amarēã bia ěãta ob'eta.

Pedro Juan k'opanʉsid'a nok'orā kīrābita

**4** 1 Pedro Juan ũme wad'i zhārā k'ob'ea bed'ea k'opanʉne, āzhima zesid'a sacerdoterāta, Daizeze de akubada nok'ota, saduceorāta. **2** Kīrūsida' zhārāã jarabudaba beud'apead'ara piradrud'aita Jesús kīrāk'a. **3** Mawũẽ jidad'ape nrũemaẽna cárceld'e panʉsid'a keu baera. **4** Mawũāmina bed'eata ũrīnapead'abara bioba Jesúsdebema ijāsida. Aramaũne zhūmakīrārāta panasita b'ua cinco mil.

**5** Nrũema Jerusalénne zhi juresid'a nok'orāta ũrāg'a Moisés'e jarabada bawara. **6** Mama k'ob'asia sacerdote wag'au Anásta, dewara zhi mebērāta k'opanasia Caifāsta, Juanta, Alejandrota, jōma k'opanasia dewaurāsida. **7** Maũnerā Pedro Juan ũme ěsadra k'opanebid'ape wid'i mawũāsida: ¿K'ai zaread'eba o k'aid'eba k'āwũ obuda marābara?

**8** Mawũānaĩ Pedrobara Jawurebiad'eba mawũāsia: Israel nok'orā, muã marāã jaraya: **9** Id'i marābara daia wid'i k'opanʉ wā b'e ěã b'uta bia dog'ora sāwũã b'e b'id'ata. **10** Marā jōmaũba Israel jōmaũba k'awuaudua, Jesucristo Nazared'ebema trũneba marāba cruzd'e k'achi beabid'apead'ata Daizezeba beud'ata piradrubid'a trũneba naũ mazhi kīrābita b'e b'id'a. **11** Maũ Jesúra mong'ara de oita seri ěãne b'ubada kīrāk'a seribid'a ěbasia marā de obadabara, maũne maũtru wag'auta b'esia. **12** Awurud'ebara ědru ěã, naũ ějũānerā awururā ne ěã Daizezeba zhārā b'ea diad'ara dazhirā maũneba ědrud'aira.

**13** Pedro Juan ũme mawũã wānigua k'opanurā k'awuasida bio estudiape panʉ ěāta, mawũẽ bia akudruasida. Aramaũne ũduk'awasida Jesús bawara pananata. **14** Maũne wā b'e ěã b'uta b'ed'ara āzhi bawara ũta numuta aku k'opanuba ne āña jara b'ed'a ěbasia. **15** Mawũẽ āi wānamarēã jarasida nok'orā wag'aurā maẽbara. Mobe āzhirāĩnu bed'eabudata, **16** mawũāsida: ¿Naũrā sāwũã od'aibe? Wārāne āzhid'eba ũdud'ak'ata dajada odog'ota Jerusalénne b'ebara jōmaũba k'awuabuda, mawũẽ dazhirābara sewa ab'ed'a ěã. **17** Mawũāmina zhārāne ed'a wuaaburu trũpoa ěbamarēã āzhira warag'ad'aya naneba ũtaara miōã jarad'a ěbamarēã maũ Jesúsdebemata.

**18** Mobeburu trūnape jarasid'a jipad'e bed'ead'a ēbamarēã miã jaradiad'a ēbamarēã Jesúsdebema. **19** Mawūãnaĩ Pedrobara Juanbara panaũ mawūãsid'a: Krīchaudua marã bed'ea arib'aeita Daizezema biga k'awuaita izhi bed'ea arib'aei k'ãñabara. **20** Daibara jara ēãrã idaribi b'ed'a ēã daiba ũdud'apead'ara, ũrīnapead'ara.

**21** Mobeburu nok'orābara wuaaburu warag'ad'ape ēna panusid'a. Sāwūã ud'aira k'awuad'a ēbasia zhārã jōmaũba Daizeze ibia jara k'ob'e baera k'ārē sāwūã dog'oba. **22** Wã b'e ēã b'uta mawūã b'ed'ara b'asia cuarenta año audre.

### Zhi ijã b'eba wid'id'apead'a wāniguata

**23** Āzhita ēna panūnaĩ āzhid'ebemata b'ema zed'ape jōma neburusid'a sacerdoterã nok'orāba, nok'orã b'eba āzhāa jarad'apead'ata. **24** Jarirābara ũrīnape ābauba Daizezea mawūãsid'a: Nok'ó, bura zhi zroma, bura Daizeze bājã od'a, drua od'a, pusa od'a, bura osia maũ jōmaũne ne b'ura.

**25** Rey David bu nezok'a id'eba buara mawūãsia:

¿K'ārēã kīrū b'e judío ēãta b'era, k'ārēã ne seri ēãta krīcha b'e?

**26** Reyrāta druad'e b'era nok'orã bawara zhi jured'ape, āba zhōnaña Daizeze ũme, zhārã Ēdrubita izhid'e ũme.

*(Salmos 2:1-2)*

**27** Wārīnu naũ pawurud'era āba jirpanesia Herodeta, Poncio Pilatota, judiorã ēãta, Israel b'eta. Mawūã āba jirpanesia bu Warra Jesús bead'aita zhārã Ēdrubiita bua jurud'ata. **28** Aramaũne āzhara osid'a bua zhi zromaba krīchad'ad'e sāwūã berab'ariita. **29** Mawūē Nok'ó, dai mawūã warag'abudata akudua, mobe dai bu nezok'arãã wāniguata ded'ekarua wānigua jarad'aita bu bed'eata. **30** Bu zareata ded'ekarua zhārã b'ebid'aita, ũdud'ak'ata od'aita bu Warra Jesús trūneba.

**31** Zhiwid'i nūmeta jōbibudad'era āba k'ob'e maẽ uresia. Aramaũne jōma birakuasia Jawurebiaba, mawūē wānigua jara duanesia Daizeze bed'eara.

### Ne jōma erub'ead'a jōmaũita

**32** K'abanata zhi Jesúsdebema ijānapead'ara so ab'a, krīcha ab'a b'easia. Ne erub'era miōba naũ mu ab'aud'ea ad'a ēbasia,

awuaraburu ne jōma erub'easia jōmaũita. **33** Aramaũne Jesúsba zok'akuad'abara zarea bara jara b'easia Nok'o Jesús beud'ata piradrud'ata. Daizezebara biod'e bia nũmũk'ãrĩsia aži jōma. **34** Maũba ažiřãnebema miōta k'ãrẽ nesid'a b'a ēbasia. Ējũata, deta erub'ebara, ne erub'ebara nendosid'a, mobe wesid'a ne nendod'a platara. **35** Aramaũne chãb'ari panasia Jesúsba zok'akuad'aa. Maũrãbara ab'a ab'aua dia b'easia zhi nesid'a k'awua. **36** Maũne b'asia Joséta, Jesúsba zok'akuad'abara maũ trũgasid'a Bernabéta, maũ trũbara jara krĩña b'ua Sobiabibari Warrata. Izhira levitarãta dod'u Chipred'ebema basia. **37** Maũbara nendosia drua erub'uta, mobe maũ nendod'a platara wepe chãb'arisia Jesúsba zok'akuad'aa.

### Ananía, Safira sãwũãnapead'a

**5** 1 Maũne b'asia ũmakĩrã Ananía abadata, maũbara Safira zhi kĩma ũmeba nendosia druata. **2** Mobe maũ nendod'ad'ebemata plata ãĩ edasia, maũ k'awuasiasia zhi kĩmabid'a, aramaũne zhi wuaabemata edepe chãb'arisia Jesúsba zok'akuad'aa. **3** Maũne Pedrobara mawũãsia: Ananía, ¿k'ãrẽã k'ãwũã átõmiã idaribiburu bu sora, Jawurebiaa sewa nebũrũmarẽã platara k'ãwũã ãĩ edabisi ēka drua nendod'ad'ebemata? **4** ¿Erub'ud'era k'ãũ druara bure ēbasika? ¿Nendoburud'era platara bure ēbasika? ¿K'ãwũã oira k'ãrẽã k'ob'usi bu sod'era? Bura beubarria sewa nebũrutabe ěã, awuaraburu sewa nebũrua Daizezea.

**5** Ananíaba maũ bed'eata ũrĩburud'era beu b'aesia. Jōma k'ãbãẽã perasid'a maũta ũrĩbudara. **6** Maũnerã kũrãrãta piradrud'ape burad'ape edesid'a joud'e.

**7** Hora ũbea baburud'e zhi kĩmata deid'u zesia k'awua ěãne sãwũã berab'ariburura. **8** Maũne Pedrobara mawũãsia: ¿Muãã jaradua, marã ějũã nendod'a platara k'ãwũãk'a?

Mawũãĩ izhara mawũãsia: Āãjã, k'ãwũã.

**9** Mawũãĩ Pedrobara mawũãsia: ¿K'ãrẽã k'ãwũã oita krĩchasicid'a k'awua ēbipe Jawurebia Nok'od'eba? Jari ib'ada bu kĩma joubudara, bũsid'a eded'aya.

**10** Audre ěãne izhira beu b'aesia Pedro jẽrũ k'aita. Kũrãrã deid'u zebudad'era ũdusid'a zhi beumata. Mawũẽ eded'ape jousid'a zhi kĩma k'aita. **11** Maũ k'area k'ãbãẽã perasid'a mebẽrã jōma. Zhãrãsid'a jōma perasid'a maũta ũrĩbudara.

### Ūdud'ak'ata bio od'apead'a

**12** Jesúsba zok'akuad'ad'eba ūdud'ak'ata bio ototo nūmasia zhārā maē. Āzhira jōma zhi jure bazhid'a Daizeze ded'a ewara maē Salomón abada maē. **13** Awurura miōta āba zed'ak'a basia āzhi bawarara. Mawūamina zhārābara āzhira k'ābāēā bia jara b'easia. **14** Nok'o Jesúsdebema ijā tupud'era wuaaburu eaba wāsia zhūmakīrārāta, wūērārāta. **15** Zhārābara k'ayarā od'e b'ukua jirpanesia barkuad'e, jueporod'e, aramaüne Pedro berab'ariburud'e arigu zhi jawureba waraburuba b'emarēā āzhi iab'aud'ebemata. **16** Pwuru arak'aita tab'e maē b'esid'a Jerusalén pwurued'a ze jirpanuta, we jirpanesia k'ayarāta, jaiba wawa b'eta. Maū jōma b'e nūmasia.

### Pedro Juan jidad'apead'a

**17** Maū k'area sacerdote wag'auta jōma saduceorā izhi ūme k'ob'e bawara k'ābāēā bī ēāsīd'a. **18** Mawūē Jesúsba zok'akuad'ara jidad'ape ed'a panusid'a cárceld'e. **19** Mawūamina ángel Daizezed'eba diamase cárcel puerta ewa ēdrubigape mawūasia: **20** Wāūdua, mobe Daizeze ded'a ewara maē ūta barab'epe zhārā jaraudua naū bed'eara jōma Daizeze ūme b'ai jō ēāta.

**21** Maūta ūrīnape diaped'a ed'a wāsīd'a Daizeze ded'a ewara maē, mobe miā ūrāg'asīd'a. Maüne zesīd'a sacerdote wag'auta izhi ūme b'e bawara, mobe trūsīd'a nok'orā wag'aurāta, dewara jōma trūsīd'a Israel nok'orāta. Mobe cárcel nūmūinu soldaorāta zok'asīd'a Pedro Juan ūme wed'amarēā. **22** Mawūamina soldaorā jūēbudad'era āzhira ūdud'a ēbasia cárceld'era. Mawūē jērūya wānape jarabudata, **23** mawūāsīd'a: Wārānebai daibara ūdusīd'a cárcel bia serra nūmūta, zhi aku b'era ewarad'e ūta nūmeāsia puerta kīrābita. Mawūamina daiba ewabudad'era miōta ūdud'a ēbasia ed'ara.

**24** Maū bed'eata ūrībudad'era sacerdote wag'aubara, Daizeze de akubada nok'obara, sacerdoterā nok'orābara k'awuad'a ēbasia maū sāwūāirā. **25** Mawūamina iab'a zepe jarak'a mawūasia: Ūmakīrārā marāba cárceld'e b'ud'apead'ara Daizeze ded'a ewara maē zhārā ūrāg'a panūā.

**26** Mawūāi Daizeze de akubada nok'ora wekuaita wāsia Daizeze de akubada bawara, aramaüne zhō ne ēā wekuasia

perabudaba zhārāba mong'araba tab'ari bead'aid'eba.

**27** Wed'ape edesid'a nok'orā wag'aurā kīrābita. Mañne sacerdote wag'aua wid'iburuta, **28** mawūasia: ¿Daibara marāā jipa jarasid'a ēka jarad'a ēbamarēā Jesúsdebema? Mañta marābara Jerusalénne jōmañā jarabuda mazhi ūrāg'ara, aramañne dai ūrū b'aebi krīña panūā Jesús bebuta.

**29** Mawūānāi Pedropa panaūburuta Jesúsba zok'akuad'a bawarauba mawūāsid'a: Daizeze bed'eata arib'aei bara zhārā bed'eata arib'aei k'ñānabara. **30** Dazhirā zhibarirā b'ead'a Zhibariba Jesús piradrubisia marāba bead'apead'ata cruzd'e ūtu k'achi. **31** Jesús Daizezebara izhi juwua araare Nok'ota b'usia zhārā Ēdrubita. Aramañne Israel b'ebara k'azhiruara āmape izhita pēwābudaba bed'ea ne ēā duanebiita k'azhiruata biod'eba. **32** Daibara mañta izhid'ebemata k'awua b'ea, ab'arika k'awua b'ña Jawurebiaba, mañ Daizezeba diasia izhi bed'eata arib'ae b'ea.

**33** Āzhara mañta ūrīnape kīrūbiba jarirā bea krīñasid'a.

**34** Mañne nok'orā wag'aurāneba piradrusia fariseo Gamaliel abadata Moisé ūrāg'ad'e bigauta zhārā jōmañba wawideta. Mañbara jarasia aritiaed'a āñ eded'amarēā Jesúsba zok'akuad'ara. **35** Mobe mawūasia: Israelitarā, marā kīrākuitaudua nañrā sāwūā od'aid'era. **36** Nañ ewari nawed'a Teuda piradrud'ata k'awuaudua, izhira zhi zromane bed'easia. Mañ bawara duanesia ūmakīrārā cuatrociento, mawūāmina mañ beasid'a. Mawūē izhi bed'eata arib'ae b'ead'ara jārāzoa ne ēasia. **37** Mañ tēā piradrusia Juda Galilead'ebemata, mañ ewadera zhārā juacha jirpanasia. Mañbara izhi bawara erunumesia zhārā bio. Mañsid'a beasid'a, mawūē izhi bed'eata arib'ae b'ead'ara jōma jārāzoasia. **38** Mawūē muā marāā jaraya: Nañrā kenab'ariudua, nañta āzhi krīchaba opanūburu nebaya. **39** Mawūāmina Daizezed'eburu marābara kiawe b'ed'a ēā. K'aubaudua zhō nūmeñita Daizeze ūme.

**40** Mawūāñ krīcha ab'arika zekuasia izhi bawara.

Mobeburu Jesúsba zok'akuad'ara trūsīd'a, mobe ubid'ape jarasid'a jarad'a ēbamarēā Jesúsdebema, mobeburu ēna panusid'a. **41** Mawūē nok'orā wag'aurā kīrābitaubara āzhira sobia wāsid'a Daizezeba idu zuburiabigaburuba Jesús k'area. **42** Ewariza Daizeze ded'a ewara maē jara b'easia deza jara b'easia Jesucristod'ebemata.

### Siete jurud'apead'a mebērā arib'aed'amarēā

**6** 1 Mañ ewadera Jesús'debema ijā b'era eaba wāsia, mañne griego bed'ead'e bed'ea b'eba jara jirpanesia hebreo bed'ead'e bed'ea b'eta, jarasid'a pēdrarā griegorānebema bia arib'aed'a ēāta k'arebata ewariza numunerā. **2** Mawūē doce Jesúsba zok'akuad'abara zhi ijā b'e k'abanata trūnape mawūāsīd'a: Biga ēā daiba Daizeze bed'ea jara ēā idaribid'aira zhārā zhiko diaita. **3** Mañba mebērā marānebemata ūmakīrārā siete juru edaudua kīrāēpa b'eta, Jawurebiaba bira b'eta, krīcha bara b'eta, mañrāta mañ k'aud'a b'eabid'aya. **4** Waya दौरa zhiwid'i b'eaya, Daizeze bed'eata jara b'eaya. **5** Mawūā jarabudara biga basia k'abanata jōmañma, mawūē Estebanta jurusid'a soid'u b'uta Jawurebiaba bira b'uta. Jurusid'a Filipeta, Prócorota, Nicanorta, Timóna, Parmenata. Jurusid'a Nicoláta griegota judío bape b'uta Antioquía pūwurud'ebemata. **6** Mañrāta edesid'a Jesúsba zok'akuad'a kīrābita, mawūē mañrābara zhiwid'i āzhi ūrū juwua b'usid'a. **7** Daizeze bed'eara wuaaburu jara wāsīd'a, mawūē Jesús'debema ijā b'era k'ābāēē eaba wāsia Jerusalénnerā. Sacerdoterābid'a bioba ijā tupud'easia.

### Esteban jidad'apead'a

**8** Esteban Daizezebara bia numuk'ārīta zarea bara numuk'ārība ūdud'ak'ata okua numasia zhārāne ed'a. **9** Mañne ūkuru b'easia de zhi jurebada maēbemata, mañ dera Nezok'arāta Ēzoad'ad'ea abazhid'a, dewara b'easia Cirene druid'ebemata, Alejandría pūwurud'ebemata, Cilicia druid'ebemata, Asia druid'ebemata, mañrāta k'aik'aiasid'a Esteban bawara. **10** Mawūāmina krīchata poea bed'a ēbasia Jawurebiad'eba bed'ea b'uba. **11** Mawūē ūkuru pag'asid'a sewa neburu mawūānamarēā: Daibara ūrīsid'a k'āñbara bī ēā jaraburuta Moiséta, Daizezeta. **12** Aramañne kīrūbisid'a zhārāta, nok'orāta, Moisé ūrāg'a jarabadata. Mawūē jidad'ape wesid'a nok'orā wag'aurāma. **13** Mañnerā sewa neburubibudabara mawūāsīd'a: Nañbara bī ēā jara tau ēā nañ Daizeze deta, Moisé ūrāg'ata. **14** Daibara ūrīsid'a izha jaraburuta Jesús Nazared'ebemaba nañ Daizeze dera ārīta, aramañne awuara numūita Moiséba k'awabigad'ata.

**15** Mañnerã nok'orã wag'aurã maẽ jewed'a k'ob'ebara jõmaũba Esteban akubudad'era, izhi kĩaũrã ũdusid'a ángel kĩaũrã kĩaũrãk'a.

### Esteban bead'apead'a

**7** **1** Mañnerã sacerdote wag'auga mawũãsia: ¿Bũ ũrũbemata jarabudara wãrĩnuka?

**2** Mawũãĩ Estebanbara mawũãsia: Mũ urredã, marã mũ zeze kĩaũrãk'a b'eba mũ bed'eata ũrĩũdua: Daizeze zhi zromata dazhirã zeze Abrahamũã zhi ũdubisia wad'i Mesopotamia druad'e b'ud'e Harán pũwũrud'e b'ei nawed'a. **3** Mañnerã Daizezebara mawũãsia: ãĩ wãrũã bũzhi druad'ebara, bũzhi mebẽrã maẽbara. Wãrũã drua mũã ũdubiima. **4** Mawũãĩ Abraham Caldeorã druad'ebara wãpe b'esia Harán pũwũrud'e. Mamaũbara zhi zeze beubũrud'era Daizezebara wesia naũ druad'e id'i marã b'e maẽ. **5** Mawũãmina dia ěbasia drua namabema miã jẽrũ ne edau nũmaĩsid'a. Mawũãmina diaita jarabũrũta, izhi beud'a tẽã zhi warrarãã diaita jarasia, wad'i Abraham warrarã ne ěbasimina. **6** Daizezebara Abrahamũã jarasia zhi warrarã ãĩbemata b'eaita awũrũ druad'e, jarasia nezok'ata okuad'aita, puokua jirpanaĩta cuatrociento año. **7** Mawũãmina Daizezebara mawũãsia: Awũrũ druad'ebema mũã k'awua oya mawũã nezok'ata okuabudara. Maũ tẽã ězoape mũta ibia jara b'eaya nama. **8** Daizezebara jarasia izhid'eta b'aira zhũmakĩaũrã k'akua eta k'õmarẽã. Maũba Abrahambara zhi warra Isaac k'akua eta k'õsia tod'ata semana ab'a b'ũta. Isaacba ab'arika osia Jacobota, Jacobobid'a ab'arika osia zhi warrarã doceta, Israel b'e zhibarirãta.

**9** Israel b'e zhibarirãbara sok'azhiruaba Josera nendosid'a eded'amarẽã Egiptod'a. Mawũãmina Daizezera nũmasia izhi ũme. **10** Mawũẽ ědrũbisia ne jõmaũ zuburiad'eba, krĩcha bara bigata b'usia Faraón Egiptod'ebema reyma. Maũbara nok'ota b'usia Egipto ũrũ izhi ded'abema jõmaũ ũrũ.

**11** Maũne jarrabata b'aesia Egipto drua jõmaũne, Canaán drua jõmaũne. Mawũẽ nũmesia k'ãbãẽã zuburiata. Mawũẽ dazhirã zhibarirã bead'abara ũdud'a ěbasia zhikora. **12** Maũne Egiptod'e trigo b'ũta Jacoboba ũrĩbũrud'era dazhirã zhibarirã bead'ata zok'akuasia zhi wãg'ai b'eta. **13** ãzhira wãma ũmene Josera zhi ũduk'awabigasia zhi mebẽrãã. Aramaũne



Faraónbara k'awuasia Joséra sãūrãta. **14** Josébara edad'e zok'asia zhi zeze Jacobota, jōma zhi mebērãta setenta y cinco b'uta. **15** Aramaüne Jacobo wãsia Egiptoed'a, mama beusia. Beukuasia dazhirã zhibarirãsid'a. **16** Ázhi beuburura Siquen p̄w̄w̄r̄ud'e eded'ape beuwãrã wuag'abada maẽ zob'ead'e tab'u panasia, mañ zob'eara Abrahamba Hamor warrarãã ne ùtubari edasia Siquen p̄w̄w̄r̄ud'e.

**17** Mawũãmima Daizezeba Abraham warrarã drua diaita jarad'a ewarita arak'aita bad'era eabasia Egiptod'e. **18** Mañne Egiptod'e rey awuruta b'esia José ùduk'ata. **19** Mañ reybara sewasia dazhirãta b'ead'ara, zuburia okuasia dazhirã zhibarirã b'ead'ara, ázhi wũwũã zhiwid'i toma zaread'e kenab'aribigasia beumarẽã, aramaüne eabad'a ēbamarẽã. **20** Mañ ewade tosid'a Moiséra, izhira biga basia Daizezema. Jed'ek'o ũbea aku erupanasia ded'a zhibarirãbara. **21** Mañne beumarẽã kenab'aribudad'era Faraón k'auga jirab'ari edape dapũesia zhi wau k̄irãk'a. **22** Mawũẽ Moiséa jōma k'awabisid'a kr̄icha Egipto bid'arãnerã. Mawũẽ zhi zroma basia bed'eaita k'ãrẽ oita.

**23** Cuarenta año baburud'era, sod'e zesia akud'e wãita izhi urerã Israel b'eta. **24** Mañne iab'a zuburia jirpanuta ũdui k'arebaburuta beasia Egiptod'ebema. **25** Izhara kr̄icha b'asia izhi urerãba k'awua b'eta izhid'eba Daizezeba ēzoabigaita. Mawũãmima ázhara k'awua b'ea ēbasia. **26** Nrũema ũdusia israelirã ázhirãinu zhō bara b'uta, mawũẽ adu-a panamarẽã mawũasia: ¿Marã awurũ ēãta panuta k'ãrẽã zhiya puo panũ? **27** Mawũãĩ ázhirãta puo k'ob'ubara Moiséra edab'aripe mawũasia: ¿Bura k'aiba nok'ota b'usi bed'ea araa oita dai ũrũ? **28** ¿Bua murã bea kr̄iña k'ob'uka buzha nuwued'a bead'a k̄irãk'a Egiptod'ebemata? **29** Mañ bed'eata ũrĩpe Moiséra merũ wãpe ãibemata b'esia Madián drudad'e, mama warrarã ũme basia.

**30** Cuarenta año berab'ariburud'e, ángelta zhi ũdubisia drua drudrua tab'u maẽ k'atuma Sinaí maẽ, mañnerã zhi ũdubisia bakuru zake eradru n̄m̄m̄ne. **31** Moiséba ũdui k'awua ēãsia, aramaüne bia akuita orraburud'era Daizezebara mawũasia: **32** Murã b̄ũ zhibarirã b'ead'a Zhibaria, Abraham Zhibaria, Isaac Zhibaria, Jacobo Zhibaria. Mawũãĩ Moiséra ure k'ob'uba aku ēbasia. **33** Mañne Daizezebara mawũasia: Bua j̄erũne

jũ b'ura wẽãdua, bura mu kĩrãbita k'ob'uba bu k'ob'u maẽrã egoro bia. **34** Muãrã wãrãne ũdu b'ua murerã zuburia numeta Egiptod'e b'eta, muãrã b'ia b'eta ũrĩ b'uba zeburua ãdrubigaita. Mawũẽ muã buta zok'aya Egiptoed'a.

**35** Maũne maũ Moiséra Israelitarãbara seribid'a ããba mawũã bazhid'a: ¿Bura k'aiba nok'ota b'usi bed'eata araa oira? Mawũã jarad'apead'atru Daizezebara nok'ota zok'asia ángel zaread'eba ázhi ãdrubigamarẽã, maũ ángel zhi ũdubisia bakuru zake numũne. **36** Moisébara Egipto drudad'ũdud'ak'ata bio okuape jure edesia, ũdud'ak'ata osia Pusa Purrud'ebid'a, drua drudrua tab'u maẽbid'a okuasia cuarenta año. **37** Maũ Moisébara Israelirãã mawũãsia: Nok'o marã Zhibaribara marã ãred'ebemata izha bed'eata jarabibarita piradrubiya mu kĩrãk'a. Maũ bed'eara ũrĩũdua. **38** Maũ Moiséra Israel b'e bawara b'asia drua drudrua tab'u maẽ, maũnerã k'atuma Sinaí maẽ ángelba jaraburuta jarasia dazhirã zhibarirã b'ead'aa, aramaũne sãwũã b'ead'ebema bed'eata jidasia dazhirãã diaita.

**39** Mawũãmina dazhirã zhibarirã b'ead'abara arib'ae krĩnana ãbasia, awuaraburu izhira seribid'a ãbasia. Aramaũne sod'ebara wakusa wã krĩnasid'a Egiptoed'a. **40** Mawũẽ Aarónũã mawũãsid'a: Daiba ne zhi zromane edad'aita daia oded'ekarua daita jure edemarẽã. Jari Moiséra dai Egipto drudad'eba jurewed'ara k'awuad'a ãã sãwũã berab'ariburura. **41** Aramaũne pak'a zake zata od'ape maũita ne beasid'a zhi zromane edabũdata. Mawũã ázhi juwuaba o edad'ape fiesta o b'usrid'asid'a. **42** Mawũẽ Daizezera ãĩ wãsia ázhi maẽbara. Aramaũne idaribisia bãjãne chĩdau jizoa numuta zhi zromane edad'amarẽã. Maũenabemata zhi b'umata Daizezeba bed'eata jarabibarirã librod'e mawũã b'ua:

¿Drua drudrua tab'u maẽ cuarenta año b'easid'era muĩtara ne beasid'ak'a marã Israel b'ebara?

**43** Awuaraburu wua deta atausid'a Moloc zhi zromane erub'ed'eta. Chĩdau zad'e od'apead'ata atausid'a marãne Refán zhi zromane erub'eta. Marãbara mazha okuad'apead'ata zhi zromane erub'ea. Maũ k'area muãrã zuburiad'e edebigaya Babilonia drudad'eba wuawuaa.

(Amós 5:25-27)

**44** Dazhirā zhibarirā b'ead'abara Daizeze deta wua omata erub'easia, mañebara k'awua b'easia Daizezera āzhi bawara b'uta. Mawūā erub'easia drua drudrua tab'ʉ maē. Mañ Daizezeba jarad'ad'e b'uta Moiséa jarasia omarēā izha ūdubid'a zad'e. **45** Mañta dazhirā zhibarirā b'ead'a warrarāba jidad'ape Josué bawarauba wesid'a drua awurūrāneta k'ab'aribudama. Mañ awurūrā Daizezebara dazhirā zhibarirā kīrābitauba āi jurekuasia. Deta wua omarā b'asia David b'ad'a ewariid'u. **46** Daizezema Davira bia nūmasia, Davidbara izhi Daizezeita de oita wid'isia mama izhita ibia jarad'amarēā Jacobo warrarānebemaba. **47** Mawūāmina Salomónba osia Daizeze dera. **48** Mawūā osia Ūtrebema zhārāba od'a ded'a b'ʉ ēmina. Mañēnabemata izha bed'eata jarabibarid'eba mawūāsia:

**49** Ūtrera mʉ jewed'abaria, druara mʉ jērū b'ʉbaria. ¿Mawūē k'ārē deta od'aibe mūitara? Mañta jaraburua mʉta Nok'oba. ¿O sāvūā baipe mʉ ēnañ b'aira?

**50** ¿Muarā mañ jōma mʉzhi juwuaba osi ēka?

*(Isaías 66:1-20)*

**51** Mawūānata jarape Estebanbara mawūāsia:

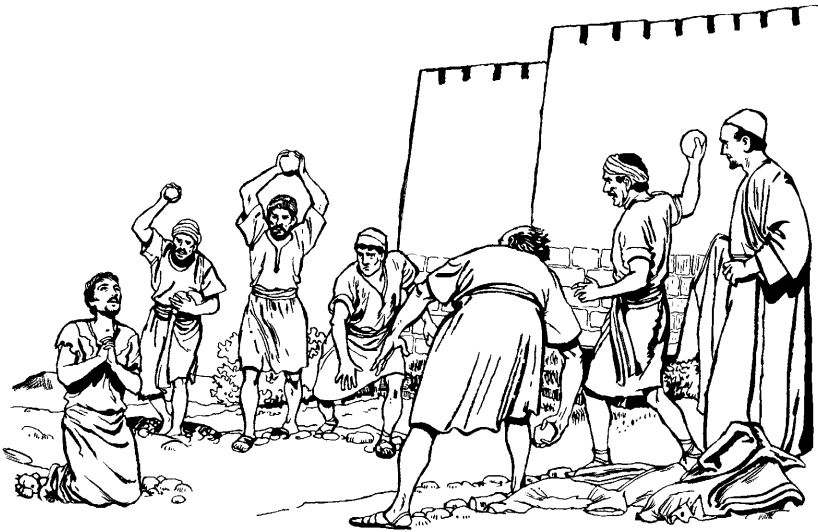
¡Marā kʉwʉrʉ zarea b'ea! ¡Marābara Daizeze bed'eara sod'ebara arib'aed'a ēā, ūrīna ēā! Marābara Jawurebiaba jara b'ʉra jipad'e arib'aed'a ēā, mawūē mazhi zhibarirā b'ead'a kīrāk'a b'ea marāsid'a. **52** ¿Daizezeba bed'eata jarabibarita b'ead'ara zuburia od'aita pēwā b'easi ēka marā zhibarirābara? Āzhara beasid'a Jesucristo zeita nawed'a jarabudara, marābara izhira chāb'arid'ape beabisid'a. **53** Marābara Moisé ūrāg'ara āngeld'eba jidasid'amina arib'aed'a ēā.

**54** Mañta ūrīnape kid'a k'ōsesea sod'eba kīrūsida izhi ūrū.

**55** Mañe Estebanba Jawurebiad'eba ūta akʉburud'e Daizeze ūnata ūduburud'era, ūdusia Jesús k'ob'uta Daizeze juwua araare. **56** Mawūē mawūāsia: Muarā ūdu k'ob'ʉa bājā ewa nūmʉta, ūdu k'ob'ʉa Beubari Bape b'ad'ara k'ob'uta Daizeze juwua araare.

**57** Mawūāi b'ia āzhi kʉwʉrʉ āna jidad'ape Esteban orraedasid'a. **58** Pʉwʉrʉd'ebara āi eded'ape mong'araba tab'ari jidasid'a, sewa nebʉrʉ ji k'ob'ebara āzha wua āneb'ari b'era wēānape kūrā jērū k'aita b'ʉsid'a akūmarēā, mañ Saulo basia.

**59** Mong'araba tab'ari jirtopod'e Estebanbara zhiwid'i mawūāsia: Nok'o Jesús, jidarua mʉ jawurera. **60** Mobe



(Hechos 7:59)

sāk'ok'od'e k'ob'epe nemi jīgua mawūāsia: Nok'ó, naūrāta bed'ea bara b'eabirārūā k'āwūā k'azhiruata obūda k'area. Mawūāpe beusia.

### Sauloba zuburia od'a mebērāta

**8** 1 Sauloma biga basia Esteban beabūdara. Ab'au ewade mebērā bī ēā osid'a Jerusalénne b'eta. Mawūē Jesúsba zok'akuad'a wāna ēānerā āzhira jōma jārāzoa wāsid'a Judea druad'e, Samaria druad'e. 2 Ūmakīrārā ūkuru Daizezed'ebemaba Esteban joud'e edesid'a. K'ābāēā jēgasid'a izhi k'area. 3 Maūnerā Saulobara mebērā bī ēā okua nūmasia. Deza deid'u wāpe jidakua nūmasia zhūmakīrārāta, wūērārāta, aramaūne edebiga nūmasia cárceld'e ed'a.

### Bed'ea biata jarad'apead'a Samariad'e

4 Mawūāmina jārāzoa wānabara baridu maē jara wāsid'a Jesús'd'e bed'ea biara. 5 Felipera Samaria pūwūrūed'a wāpe jarak'asia Jesúra zhārā Ēdrubita. 6 Zhārābara būredru bia ūrī b'easia Felipeba ne jarabūrura, ūrī akū b'easia ūdud'ak'ata okua nūmūrā. 7 Bioba jai ab'ed'ebara jaira b'ia āī wā nūmasia. K'akua pira ēā k'aya b'era, wā b'e ēā b'era

b'e tupud'easia. **8** Mawũẽ k'ãbãẽẽ sobia nũmeãsia maũ pũwũrud'era.

**9** Maũne b'asia Simón abadata, naara maũbara jaid'eba k'ãrẽ ob'asia maũ pũwũrud'era. Aramaũne zhãrã Samariad'ebema sewakuasia izhira zhi zroma ab'ũa. **10** Maũ bed'eara jõmaũba bia ũrĩ b'easia, mawũẽ zuburia b'eba bara b'eba mawũã bazhid'a: Naũ zareara Daizezed'ea.

**11** Izhi bed'eara bia ũrĩ b'easia jaid'eba k'ãrẽ ob'ũa sewakuasi baera ewari bio. **12** Mawũãmina bed'ea biata Daizezeta Nok'od'ebemata Jesucristod'ebemata Felipeba jarabũrũra ijãnape buru k'oesid'a zhũmakĩrãrãta, wũẽrãrãta. **13** Izhi Simónbid'a ijãpe buru k'oepe ewariza b'asia Felipe ũme. Ūdud'ak'a zromata ototobũrũta ũdubũrud'era bia akũ b'asia.

**14** Jesúsba zok'akuad'ata Jerusalénne b'ebara ũrĩsid'a mawũã Samariad'e Daizeze bed'ea ijãbũdata, mawũẽ maĩĩnu zok'asid'a Pedrota Juanta. **15** Maũrã zed'ape ãzhibari zhiwid'isid'a jidad'amarẽã Jawurebiata. **16** Wad'i ãzhid'e ed'a ze ěbasia miã iab'aud'e, awuarabũrũ bari buru k'oepe b'easia Jesús trũneba. **17** Mawũẽ juwua ũrũ b'ũkuabũdaba jidasid'a Jawurebiara.

**18** Maũta Simónba ũdui, mawũã Jesúsba zok'akuad'aba juwua ũrũ b'ũkua Jawurebia diabũdaba edaita plata ded'eka, **19** mawũãsia: Mũããbid'a diaudua k'ãũ zareata, mũã juwuata ũrũ b'ũbũrũbara jidamarẽã Jawurebiata.

**20** Mawũãĩ Pedroba mawũãsia: Bũ platarã bũzhi ũme tebũd'e wãña, zareata Daizezeba bari dia b'ũta plataba edabadata krĩchabũrud'eba. **21** Bũra naũ k'aud'a nũmaĩnebema ěã, bũ sora jipa nũmũ ěbaera Daizeze kĩrãbitara. **22** Maũba bũre bia ěãrã ãmape zuburia bed'earua Daizezea, baũcha bed'ea ne ěã b'ũya mawũã krĩchabũrũta sod'eba. **23** Daiba k'ãrẽ opanũneba bũra bĩ ěã b'ũa, mawũẽ bia ěãba k'ab'ari b'ũta mũãrã k'awua k'ob'ũa.

**24** Mawũãĩ Simónbara panaũ mawũãsia: Marãta mũbari zuburia bed'eaudua Daizezea. Marãba mawũã jarabũdata ze ěbamarẽã mũ ũrũ.

**25** ãzhara Jesúsdebemata zhãrãã nebũrud'ape Daizeze bed'eata jarad'ape wakusa Jerusalénuẽna wãsid'a. Maũnerã Samariad'e pũwũrũ zake tab'e mã jarasid'a Jesúsde bed'ea biara.

### Felipeba juru wāna Etiopíad'ebemata

**26** Ángel Daizezed'eta Felipea bed'eaburuta mawūāsia:

Piradrupe wārūā Jerusalénneba wābada od'e Gaza  
p̄w̄w̄r̄ued'a, maū ora wā b'ua drua drudrua tab'ud'e.

**27** Mawūāi izhira piradrupe wāsia. Maūne ūdusia ūmakīrā

Etiopía druad'ebemata. Maū nok'ota b'uk'ārīsia Candaceba,  
Candacera reina basia Etiopíad'e. Maūbara maū b'uk'ārīsia

ne biata izha erub'u jōmaū ūr̄ū. Maūta Jerusalén p̄w̄w̄r̄ued'a  
zesia Daizeze ibia jarad'e.

**28** Jērūya wāta jewed'a b'asia coche  
k'awayoba erb'ari eded'e. Daizezeba bed'eata jarabibari librota  
le nūmasia Isaíad'eta.

**29** Maūne Jawurebiaba Felipea mawūāsia: Orradua k'āū

cocheta. **30** Felipeba orraburud'era ūrīsia Daizezeba bed'eata  
jarabibari librota le nūmūta Isaíad'eta, mawūē mawūāsia: ¿Ūrī

b'uka bua le b'ura?

**31** Mawūāi izhara mawūāsia: ¿Muā sāwūā ūrīipe iab'auba  
sāwūāta muāā jara ēburu? Mawūāpe Felipea jarasia ūtu zepe

jewed'amarēā izhi ūme. **32** Bed'eata zhi b'umata le k'ob'ad'ara  
mawūā b'asia:



(Hechos 8:31)

Iab'a oveja kīrāk'a bead'e edesid'a. Izhi k'ara k'ōbari kīrābita oveja chupeabari kīrāk'a chupeasia izhira.

**33** Zuburia osid'a mawūā od'a ēbai b'ud'e. Aramaūnerā izhi ewarid'e b'ed'ebema, ¿k'aiba ma jaraipе? Aramaūne naū druad'e beasid'a. *(Isaías 53:7-8)*

**34** Nok'obara Felipea mawūāsia: Mū biata odua muāā jaradua: ¿Naū k'aid'ebemata jara b'ū Daizezeba bed'eata jarabibarita b'ad'abara, izhid'ebemak'a o awurud'ebema?

**35** Mawūāi Felipebara maūta zhi b'ūmaneba bed'ea biata jarasia Jesús'd'ebemata. **36** Od'e wāne jūēsīd'a baniāta b'ū maē, mawūē nok'obara mawūāsia: Baniā za b'ua, ¿k'ārēba b'e ēbaipе mū buru k'oaira?

**37** Mawūāi Felipebara mawūāsia: Soid'u ijābūrura buru k'oesia b'ua. Mawūāi izhara panaū mawūāsia: Muārā ijābūrura Jesucristora Daizeze Warrata.

**38** Mawūāpe nūmebisia coche k'awayoba erb'ari edera. Mobe ūmewed'a eid'u wāsīd'a baniāīnu, Felipebara aramaūne buru k'oesia. **39** Baniā maēba wārīzebūdadera Jawurebia Daized'eba erujūdrusia Felipera, mawūē nok'obara wueta ūdu ēbasia. Aramaūne sobia wāsia od'e. **40** Maūne Felipera Azoto pūwūrid'u basia. Izhi berab'ari wā maē Jesús'd'ebema bed'ea biata pūwūru jōmaū maē jarak'a wāsia jūēñeēna Cesarea pūwūrid'u.

### Jesús'd'ebema ijāna Sauloba

**9** 1 Saulobara Jesús pēwā b'era beakuaita warag'a nūmūba zesia sacerdote wag'auma. **2** Mobe k'arta wid'isia de zhi jurebadata Damasco pūwūrud'e nūmeza wāīta, aramaūne zhūmakīrārāta, wūērārāta, Jesús pēwā b'eta ūdura jidakua weita Jerusalēnuēna. **3** Mawūāmina od'e wāne Damasco k'aita baburud'e aritiaud'e izhita pūrra urua tēūsia bājāneba. **4** Mawūē egorod'e b'aeburud'e nemita ūrībūrud'era izhaa mawūāsia: Saulo, Saulo, ¿bua murā k'ārēā pēwā b'ū?

**5** Mawūāi izhara mawūāsia: ¿Bura k'aipe Nok'ó?

Mawūāi mawūāsia: Murā Jesús, buara mūta pēwā b'ua, bura k'āwūārā dob'a pugabūrua sumiāta ne kīrāk'a.

**6** Mawūāi Saulobara peraba ure mawūāsia: Nok'ó, ¿buara muā k'ārēta oita krīñape?

Mawūāi Nok'obara mawūāsia: Piradrūpe pūwūrud'a wārūā, mama jarad'aya bua k'ārē oita.

7 Ûmakĩrãrã Saulo bawara wãbũdara pera k'opanasia wãrãne nemita ùrĩbũdad'e miõ ùdud'a ěãba. 8 Saulo egorod'eba piradrũpe dabũ og'abũrũd'era ne ùdu ěbasia. Mawũ ĩjuwad'eba erb'ari eded'ape ed'a wãbisid'a Damasco pũwũrũd'e. 9 Mama ewari ùbea b'asia ne ùdu ěã, nek'o ěã, baniã do ěã.

10 Maũne Damascod'e b'asia Jesũsd'ebema ĩjã b'ũta Ananĩa abadata. Nok'obara k'ãĩmok'arad'e kĩrãk'a maũã mawũãsia: Ananĩa.

Mawũã ĩzhara panaũ mawũãsia: Mũrã za b'ũa Nok'ó.

11 Mawũã ĩ Nok'obara mawũãsia: Piradrũpe wãrũã pũwũrũd'e o Jipata jarabadaid'u. Mobe Juda ded'a jũrũdua iab'a Saulo abadata Tarso pũwũrũd'ebemata, izhira zhiwid'i nũmũã. 12 Izhara k'ãĩmok'arad'e kĩrãk'a ùdusia ùmakĩrã Ananĩa abadata, ùdusia deid'u zepe juwua ùrũ b'ũ k'ob'ũta wakusa ne ùdumarẽã.

13 Mawũã ĩ Ananĩabara panaũ mawũãsia: Nok'ó, mũãrã biod'eba ùrĩbaria maũnebemata, zuburia okua b'ũbid'a bũd'ebema ĩjã b'eta Jerusalenne. 14 Namabid'a nok'orã sacerdoterãneba zarea b'ũa jidakuaita jõma bũd'ebema ĩjã b'eta.

15 Mawũã ĩ Nok'obara mawũãsia: Wãrũã, maũ mũã jũrũsia mũnebemata jarak'a wãmarẽã judío ěãta b'ea, reyrãta b'ea, Israel b'ea. 16 Mũã izhaa k'awuabiya izhi sãwũã zuburiai barata mũnebemata jara b'ũd'era.

17 Mawũã ĩ Ananĩa wãpe deid'u wãsia, mobe juwua izhi ùrũ b'ũpe mawũãsia: Mebea Saulo, Nok'o Jesũs bũ zed'a od'e bũaa zhi ùdubid'aba mũta zok'asia bũta wakusa ne ùdumarẽã, Jawurebiaba bira b'amarẽã.

18 Audre ěãne izhi dabũd'eba b'eda k'ara kĩrãk'a og'a b'aebũrũba wakusa ne ùdusia. Aramaũne piradrũpe buru k'oesia. 19 Mobe bũrũ nek'obũrũba k'akua zareasia. Aramaũne Saulora ewari ùkũrũ b'esia Jesũsd'ebema ĩjã b'eta Damascod'e b'e bawara.

### Saulo miã ùrãg'ad'a Damascod'e

20 Maũnerã de zhi jũrebada nũmeza jarak'asia Jesũra zhãrã ědrũbita Daizeze Warrata. 21 Izhi bed'eata ùrĩbũdabara jõmaũba k'awua ěã krĩcha mawũãsid'a: ;Naũ ěka Jesũsd'ebema



ijã b'eta Jerusalénne zuburia okua nūmanarã, maũ k'area naĩnu zesi ěka jidakuape edeita nok'orã sacerdoterã kĩrãbita?

**22** Saulora wuaabũru wãnigua bed'ea nūmũba k'awua ěã okua nūmasia Damascod'e judiorã b'eta, aramaũne dajada k'awuabiga nūmasia Jesúra zhãrã Ĕdrũbita.

### Saulo ědrũd'a judiorã juwuad'eba

**23** Ewari bio babũrud'era judiorã bed'ea ausid'a Saulo bead'aita.

**24** Mawũãmina maũta k'awuasia Saulobara. Āzhara pũwũrud'era o ab'aud'e puertaza ewarid'e diamase k'awua duanasia bead'aita.

**25** Mawũe Jesúsd'ebema ijã b'ebara pũwũruta muroba pũrra nūmũ aud'u diamase ed'aa ũra b'aebisid'a jirab'ud'ape jamarad'e.

### Saulo zed'a Jerusalėnuēna

**26** Saulo Jerusalėnuēna zebũrud'era āba b'a krĩnasia Jesúsd'ebema ijã b'e bawara. Mawũãmina jōmaũba wawiabũdaba ijãna ěbasia izha ijã b'ũra. **27** Mawũe Bernabėba wesia Jesũsba zok'akwad'ama, mobe maũrãã nebũrusia od'e sãwũã Sauloba Nok'o Jesũs ũdud'ata sãwũã bed'ead'ata.

Aramaũne sãwũã Damascod'e wãnigua bed'ead'ata Jesũs

jara. **28** Aramaũne Saulora āzhi bawara Jerusalėnne b'esia,

ãĩ wãnata zepe wakusa wã b'esia. **29** Maũnerã Jesũs jara wãnigua bed'ea b'esia griegorãã, mawũãmina maũrãbara bea krĩna jirpanesia. **30** Mebėrãbara maũta k'awuad'ape edesid'a Cesarea pũwũrud'u, mobe zok'asid'a Tarso pũwũrud'a.

**31** Aramaũne mebėrã adu-a duanesia Judea druad'e b'era, Galilead'e, Samariad'e b'era. Maũnerã soid'u duane wãta Daizeze wawia duane wãsia. Aramaũne eaba wãsia Jawurebia k'arebad'eba.

### Enea b'ed'a

**32** Pedrora jōmaũma wã b'ũba zesia mebėrã b'ema Lida pũwũrud'e. **33** Mawũe mama ũdusia iab'a Enea abadata, maũ kud'ad'e tab'ũta ocho año bata k'aya b'asia k'akua pira ěã.

**34** Pedrobara mawũasia: Enea, Jesucristobara bũra b'ebiya. Piradrũpe bũzhi estera bũratũrua.

Mawũãĩ aramaũta piradrũsia. **35** Maũta jōmaũba ũdusid'a Lida pũwũrud'e b'eba, Sarón pũwũrud'e b'eba, mawũe maũrãbara ijãsid'a Jesúsd'ebema.

### Dorca beud'ata piradrud'a

**36** Jope pɔwɔrɔd'e Jesúsdebema ijã b'uta b'asia Tabita abadata, maũbara jara krĩña b'ua Dorcata. Maũ wũerãbara biata ob'uba k'ãrẽ dia b'asia zuburia b'ea. **37** Maũta maũ ewade k'ayape beusia. Beud'ata ok'awa b'ed'e k'akuara sɔgud'ape tab'usid'a kud'ad'e. **38** Lida pɔwɔrura Jope pɔwɔru k'aitaba Jesúsdebema ijã b'ebara Pedro mama k'ob'uta ũrĩnã, ũmakĩrãrã ũme zok'asid'a zuburia bed'ea mawũãnamarẽã: Dããrã barãrũã daima zeita.

**39** Mawũẽ Pedrora piradrɔpe wãsia ãzhi bawara. Jũeburud'era beuwãrã tab'uid'u edesid'a kud'a ũrũbemaĩnu, mama wũerãrã pẽdrarãba jõmaũba jẽgabi buredrubudata wuata ũdubisid'a Dorcaba okua b'ad'ata ãzhi bawara b'asid'e. **40** Jõma ã wãbigape Pedro sãk'ok'od'e k'ob'epe zhiwid'isia. Mobe beuwãrãta akɔ mawũãsia: ¡Tabita, piradrurua!

Dabɔ og'aburud'e Pedrora ũdui jewed'asia. **41** Pedrobara juwad'e jidape piradrubisia. Mobeburu trũsia Jesúsdebema ijã b'eta, dewara trũsia pẽdrarãta, aramaũne ũdubigasia zok'ai. **42** Maũta trũpoasia Jope pɔwɔru jõma, mawũẽ bioba ijãsid'a Jesúsdebema. **43** Pedrora Jope pɔwɔrɔd'e ewari bio b'esia Simón abada ded'a, ne eta bi-ia obari maẽ.

### Pedro wãna Cornelioma

**10** **1** Cesarea pɔwɔrɔd'e b'asia Cornelio abadata, soldaorã Italiad'ebema abada nok'o basia. **2** Izha jara b'uta arib'ae Daizeze wawia b'asia izhi ded'abema bawara. Aramaũne zuburia b'eta biod'e ne bari dia b'uta ewariza zhiwid'i b'asia Daizezea. **3** Maũbara k'ãĩmok'arad'e kĩrãk'a a las tres dajada ne ũduburuta ángel Daizezed'eta izhi b'ɔ maẽ ed'a zepe mawũãsia: Cornelio.

**4** Mawũãĩ izhara akɔ pera k'ob'uba mawũãsia: ¿K'ãrẽpe Nok'ó?

Mawũãĩ mawũãsia: Bɔ zhiwid'i b'ura, bɔa zuburia b'eta ne bari dia b'ura bude nɔmɔk'ãrĩã Daizezebara. **5** Mawũẽ k'ãwũawed'a ũmakĩrãrãta Jope pɔwɔrued'a zok'akuadua, aramaũne zebirua Simõnta, maũ ab'auta Pedroa. **6** Maũ b'ua Simón abada ded'a, ne eta bi-ia obari maẽ b'ua, Simõnbara izhi dera erub'ua pusa k'aita. Pedroba jaraya bɔa k'ãrẽ oi barata.

7 Ángel izhi ũme bed'ea k'ob'ape wāburud'era, Corneliobara izhi nezok'arāta ũme trūsia, Daizezed'ebema arib'ae b'uta soldaota ab'a trūsia izhi akubadad'ebemata. 8 Maūrāta Jope pūwūrud'a zok'asia izha ũdud'ata jōma nebūrupe.

9 Nrūēma maūrā od'e wāta pūwūru k'aita babudad'era, Pedrorā kud'a de ũrūbemāinu wārīzesia zhiwid'id'e ũmatipa badea. 10 Izhira bio jarra k'ob'ūba nek'o krīna k'ob'asia. Mawūē izhiita ne o k'opanūēna ne ũdusia k'āimok'arad'e kīrāk'a. 11 ũdusia bājā ewa nūmūta, maūne uru basia burub'a zroma kīrāk'a b'uta, i kīmarēneba tājū uru basia druaed'a. 12 Maūnerā nendūwūru jērū kīmarē b'eta ne jōma b'asia druaed'ebemata. B'asia jāne wā b'eta, b'asia ibanarā ewarad'ebemata. 13 Maūne nemita ũrībūrud'era mawūāsia: Pedro, piradrūrua, beape k'orua.

14 Mawūāi Pedrorā mawūāsia: Nok'ó, muārā k'o ēā, ne mitiata daia k'obid'a ēārā muārā k'ok'a. 15 Bed'ea k'ob'ura bed'eama ũmeta mawūāsia: Daizezeba nene ēā oburūta bua ne mitia arārūā. 16 Mawūā bed'easia bed'eama ũbea, aramaūne maū burub'ara wakusa erdasia ũtreba. 17 Pedrorā izhikusa krīcha k'ob'asia mawūā k'āimok'arad'e kīrāk'a ũdubūrua sāwūāta. Maūne Cornelioba zok'akuad'abara Simón de sāmata wid'id'ape zesid'a puerta maē. 18 Mobe iab'a trūnape wid'id'isid'a Simón mama b'ū k'awuaita ab'āta Pedrota.

19 Pedrorā k'āimok'arad'e kīrāk'a ũdud'ata krīcha nūmūne Jawurebiaba mawūāsia: Bura ũmakīrārā ũbeaba juru panūā. 20 Mawūē piradrūpe ud'ub'aedua, mobe ne krīcha ēā āzhi bawara wārūā, muā būma zok'akuasia.

21 Mawūāi Pedrorā ũmakīrārā k'opanūinu ud'ub'aeburūta Cornelioba zok'akuad'aid'u duguepe mawūāsia: Muta izhia marāba juru panūrā. ¿Marā k'ārēā zebūda?

22 Mawūāi āzhara mawūāsida: Cornelio soldaorā nok'ota biata b'ūbara Daizeze wawia b'ua, izhira judiorā jōmaūba bia jara b'ea. Ángelba maūā jarasia būta izhi ded'a jūēbimarēā bū bed'eata ũrīta.

23 Mawūānāi deid'u wābigasia. Nrūēma piradrūpe wāsia āzhi bawara. Mebērā ũkūrua k'opaya wāsida Jope pūwūrud'ebemaba.

24 Nrūēma jūēsida Cesarea pūwūrud'u. Corneliobara āzhira jūā b'asia trūkuape zhi mebērāta dewara izhi bawara

zhibiarāta. **25** De numūinu Pedro jūēburud'era Corneliobara orrape izhi jērū maē sāk'ok'od'e k'ob'esia, aramaüne zhi zromane edasia. **26** Maüne Pedrobara piradrubiburūta mawūāsia: Piradrurua, musid'a beubarita b'ua.

**27** Izhi ūme bed'ea deid'u wāburud'era zhārā bio ūdusia zhi jured'ape k'ob'eta. **28** Mawūē mawūāsia: Marābara k'awua b'ea judiobara sāvūā igarata āibemata orraira, mawūāmina Daizezeba muāā ūdubisia miōta jara ēbamarēā ne mitiata. **29** Maūba mūta trūnaī zesia ne jara ēā. Mawūē muā wid'iya: ¿Murā k'ārēā zebibūda?

**30** Mawūāi Corneliobara mawūāsia: Ewari kīmarē baburua mū naū ūmadaud'e nek'o ēā zhiwid'i b'ad'ata, a las tres muzhi ded'a zhiwid'i numūne muā ūdusia ūmakīrāta mū kīrābita numeburūta wua ūnata jū b'ūta. **31** Maūbara mawūāsia: Cornelio, bu zhiwid'i b'ura zhi ūrīma, zuburia b'eta bua ne bari dia b'ura bude numuk'ārīā Daizezebara. **32** Mawūē zhārāta zok'adua Jope pūwūrued'a, aramaüne zebirua Simōnta, maū ab'aua Pedroa, maū b'ua Simón abada ded'a, ne eta bi-ia obari maē b'ua pusa k'aita. Maūta zeburud'era buaa bed'eaya. **33** Mawūāi muārā zhārāta zok'asia buma, mawūē bura bia zeburua. K'ōbebai दौरa jōma nama Daizeze kīrābita k'ob'ea jōma ūrīnaīta Daizezeba buaa jaramarēā jarad'ata.

**34** Mawūāi Pedrobara mawūāsia: Muārā wārāne k'awuaburua Daizezebara zhārā awuara eda ēāta. **35** Awuaraburu zhārā jōma izhima biga izhi wawia k'ārē sāvūā oi b'ud'e ob'ura. **36** Daizezebara Israel b'ea bed'eata jarabueburūta bed'ea biata adu-a b'eaidebemata jarasia Jesucristod'eba, maūta jōmaū Nok'oa. **37** Marābara k'awua b'ea sāvūā trūpoad'ata Judea drua jōma, mawūā trūpoasia Galilead'eba, buru k'oed'amarēā jarad'a tēā Juanba. **38** K'awua b'ea sāvūā Daizezebara Jawurebiata diaburuba zarea b'ud'ata Jesús Nazared'ebema, aramaüne maūbara biata o nimiba ātōmiā edre zuburia b'eta jōma b'ebi b'asia Daizezeta b'ud'eba izhi ūme. **39** Daibara jōma ūdusid'a Jesúsba Judea drud'e Jerusalénne od'ara, izhira cruzd'e ūtu k'achi beasid'a. **40** Maū Jesúra Daizezebara beud'ata ewari ūbead'e piradrubipe ūdubigasia. **41** Ūdubiga ēbasia zhārā jōmaūā, awuaraburu daia ūdubigasia Daizezebara दौरa maū k'area jurud'aba nawed'a. दौरa izhi bawara nek'osid'a baniā dosid'a beud'ata

piradrud'a tēã. **42** Daira zok'akuasia zhārãã jarad'amarēã izhira Daizezebara bed'ea araa obarita b'id'aputa zok'ai b'erãita beud'arãita. **43** Mañ Jesúsdebemata jarasid'a Daizezebara bed'eata jarabibarirã jōmaũba, jarasid'a jōma izhid'ebemata ijãbudara k'azhiruata biod'ebara bed'ea ne ã duaneita izhid'eba.

**44** Pedro mawũã bed'ea k'ob'ud'e Jawurebiara zesia izhi bed'eata ũrĩ k'ob'e jōmaũne. **45** Judiorã Jesúsdebema ijã b'eta Pedro bawara zed'abara bia akudruasid'a mawũã Daizezebara judiorã ãta b'eabid'a diaburuba Jawurebiata. **46** Āzhara ũrĩsid'a bed'ea awuara bed'ea k'ob'eta, Daizeze ibia jara k'ob'eta. **47** Mawũe Pedrobara mawũãsia: ¿Iab'aubara naũrã buru k'oebi ã nũma b'eika naũrãbara k'ãwũã Jawurebia jidabudara dazhirãne kĩrãk'a?

**48** Aramaũne buru k'oed'amarēã jarasia Nok'o Jesús trũneba. Maũnerã Pedroa zuburia bed'easid'a b'emarēã ewari ũkurued'a.

### Mebãrã jarad'a Jerusalenne b'ea

**11** **1** Jesúsba zok'akuad'abara mebãrã Judea druad'e b'ebara ũrĩsid'a mawũã judío ãta b'ebid'a ijãbudata Daizeze bed'eara. **2** Maũba Pedro Jerusalenuẽna wãrizeburud'era, izhi bawara bĩ ã bed'easid'a judiorã k'akua eta k'õ b'eta, **3** mawũãsid'a: ¿Judío ãta k'akua eta k'õ ã b'e maẽ bura k'ãrã deid'u wãpe nek'osi āzhi bawara?

**4** Mawũanaĩ Pedrobara sãwũã berab'arid'ata jẽdeba neburu mawũãsia: **5** Murã Jope pũwũrud'e zhiwid'i nũmasia, maũne k'ãimok'arad'e kĩrãk'a muã ne ũdusia: Burub'a zroma kĩrãk'a b'eta i kĩmarẽneba tãjũ ũtreba uru basia muĩnu. **6** Muã maũta akuburud'era ũdusia nendũwũru jẽrũ kĩmarẽ b'eta druad'ebemata, nendũwũrũrã meũsiata, nendũwũru jãne wã b'eta, ibanarã ewarad'ebemata. **7** Maũne muã nemita ũrĩburud'era mawũãsia: ¿Pedro, piradrũrua, beape k'orua! **8** Mawũãĩ muãrã mawũãsia: Nok'ó, muãrã k'o ã, ne mitiata daia k'obid'a ãrã muãrã k'ok'a. **9** Muã mawũãĩ ũtreba muãã bed'eama ũmeta mawũãsia: Daizezebara nene ã obrũta bũa ne mitia arãrũã. **10** Mawũã jarasia jarama ũbea, aramaũne wakusa jōma edesia ũtaa. **11** Maũnerã audre ãne ũmakĩrãrã ũbea zesid'a mu b'ad'a ded'a, mũma

zok'akuad'apead'ata Cesarea p̄w̄w̄r̄ud'eba. **12** Mañne Jawurebiaba muã jarasia āzhi bawara wāmarēã ne krīcha ēã. M̄ bawara seis wāsīd'a mebērã naūrāsīd'a, दौरa aramañne deid'u wāsīd'a Cornelio ded'a. **13** Maūbara daia neb̄rusia ángel izhi ded'a s̄awũã ūdud'ata, edau n̄mepe mawũāsībid'a: Ūmakīrārāta zok'akuadua Jope p̄w̄w̄r̄ud'ea, aramañne zebirua Simón̄ta, maũ ab'auta Pedroa. **14** Maūbara bed'eata buaa jaraya bu ēdr̄uita jōma buzhi ded'abema bawara. **15** M̄ta bed'ea n̄meb̄r̄ud'era Jawurebiara āzhi d'e zesia dazhirāne zed'a kīrāk'a jēdeuba. **16** Mawũe muārã bude basia Nok'o Jesúsba mawũānata: Juanbara wārānebai zhārã buru k'oesia baniāba, mawũāmina Daizezebara marāã diaya Jawurebiata. **17** Aramañnerã Daizezebara ab'auta ded'ekata Nok'o Jesucristod'ebema dazhirāba ĩjã b'ea diad'ata ded'ekasia, ġmawũe m̄rã k'aibasi maũta idaribi ēã n̄maĩrã Daizezea? **18** Maũta ūrīb̄udad'era chupead'ape Daizeze ĩbia jara mawũāsīd'a: ġMawũe Daizezebara idaribib̄ur̄ua judío ēãta b'ebid'a k'azhiruara āmape izhita p̄w̄w̄namarēã, aramañne jīdad'amarēã izhi ūme b'ai jō ēãta!

### Mebērã jũekuad'a Antioquíaid'u

**19** Esteban beasīd'ad'e Jesús d'ebema ĩjã b'era zuburia od'aita p̄w̄w̄sīd'ad'era zhi jār̄āzoab̄ur̄ura wāsīd'a Fenicia druaid'u, Chipre dod'uid'u, Antioquíã p̄w̄w̄r̄uid'u. Mañnerã aw̄r̄ua jarad'a ēbasia Jesús d'ebema bed'eara, awuarab̄ur̄u jarasīd'a judīorāta b'ea. **20** Mawũāmina āzhirānebema ūk̄ur̄u b'easia Chipred'ebemata, Cirene druad'ebemata, maũrāta Antioquíaid'u jũekuab̄ur̄ud'era griegorāābid'a bed'ea biata jarasīd'a Nok'o Jesús d'ebemata. **21** Mañnerã Nok'o Daizeze zareara n̄masia āzhi bawara, mawũe ne aw̄r̄ud'ebemata ĩjã b'era āmanape bioba ĩjāsīd'a Jesús d'ebemata.

**22** Maũta ūrīsīd'a mebērã Jerusalenne b'eba. Mawũe Bernabéta zok'asīd'a wāmarēã Antioquíaid'u. **23** Maũta jũeb̄ur̄ud'era ūdusia Daizezeba izhi biaba bia edakuata, mawũe sobiape jōmaũã jarasia soīd'u b'eamarēã Daizeze ūme. **24** Izhira biata b'uta Jawurebiaba bira soīd'u b'asia. Mawũe k'abanaba ĩjāsīd'a Nok'o Jesús d'ebema.

**25** Maũ tēã Bernabé Tarso p̄w̄w̄r̄ud'ea wāsia Saulo jur̄ud'e. Ūdui edesia Antioquíaed'a. **26** Mama año ab'a zhi j̄ure b'easia

mebērā bawara, aramaüne zhārā bio ūrāg'asid'a. Maūnerā Jesúsdebema ijā b'era zhi trūgag'aita cristorāta trūgasid'a Antioquíad'era.

**27** Maū ewadera Daizezeba bed'eata jarabibarirāta ũkuru Jerusalénneba ed'aa wāsid'a Antioquíad'era. **28** Mobe āzhid'ebema ab'a Agabo abadata piradrūpe Jawurebiad'eba jarasia jarraba zromata zeita drua jōmaüne b'e maē. Mawūā zesia Claudio reyta b'ad'a ewade. **29** Maūnerā Jesúsdebema ijā b'ebara āzha dia b'eita ab'a ab'aũba ne erub'era k'arebata diabued'aita krīchasiid'a meberā b'ema Judead'e. **30** Mawūā obudara nok'orā meberānema diabuebudata edebisiid'a Bernabéa, Sauloa.

### Jacobo bead'ape Pedro b'usid'a cárceld'e

**12** **1** Maū ewadera rey Herodebara meberā ũkuru jidasia zuburia okuaita. **2** Jacobora kuchoba beabisia Juan mebeata. **3** Maūta judfōrāma bigata k'awuape jidabisia Pedrosid'a. Maū ewadera fiesta pan ne oreguea ne ēā k'obada ewari basia. **4** Mawūā jidabipe b'usia cárceld'e. Mobe soldaorā dieciseia chāb'arisia zhiya kīmarēba trok'a akud'amarēā. Izhara k'awua oita āi edape zhārāā ūdubigaita krīchasia fiesta tēā. **5** Aramaüne Pedrora akū bara b'esia cárceld'e. Mawūāmina meberā Daizezea zhiwid'i taud'a ēbasia izhibari.

### Pedro ángelba ēdrubid'a cárceld'eba

**6** Herodebara k'awua oita nrūēma āi edaid'era, maū diamasera Pedrora soldaorā juwuama jū k'āi b'asia soldaorā ũme ēsadra, aramaüne jū b'asia cadena ũmeba, maüne soldaorā dewaurābara puerta kīrābita akū bara b'asia cárcel nūmūrā. **7** Maüne Daizeze ángelta zeburūba ũnasia cárceld'era. Pedrora orrod'e tōb'ari ũrūma mawūāsia: ¡Meserā piradrūrua! Maū daucha cadena ēneguezoasia juwuad'ebara. **8** Ángelbara mawūāsia: ¡Wua jūtape sandalia jūtadua! Mawūāi izhara arib'aetasia. Mawūē mawūāsia: ¡Buzhi wua āneb'aripe mū k'aid'u zeru!

**9** Mawūāi Pedro ángel k'aid'u jūdrusia ángelba ok'ob'ura wārā k'awua ēāta, awuaraburu krīchasia ūdu k'ob'uta k'āimok'arad'e kīrāk'a. **10** Soldaorāba akū nūme maē naarabemata berab'arid'ape zhi ūmeta berab'aribudad'era puerta hierroid'u

zesid'a ã wābadaid'u, maũ ewa totosia izhi dob'a. Aramaũne ã tupuepe od'e taid'ad'e ángel nebasia izhi maēbara.

**11** Mobeburu Pedrobara k'awuape izhikusa mawũasia: Id'iburru muārã k'awuaburu, murã wārãne Daizezebara izhi ángelta zok'ape ēdrubiburu Herode juwuad'eba, aranaũne ēdrubiburu judíorãba bĩ ēã oita krícha numeneba.

**12** Mawũã k'awuape María ded'a zesia Juan papa maē, Juan ab'auta Marco basia. Bio mama zhi jure duanasia zhiwid'i.

**13** Pedroba puerta maēba drog'oad'eba trūburud'era k'ai k'awuaita akud'e zesia awũērã Rode abadaba. **14** Maũbara Pedro nemita k'awuai sobiaba ewa ēbasia puertara, awuaraburu ed'a wāēbape jarasia Pedro k'ob'uta puerta maē.

**15** Jarirãbara mawũasid'a: Bura kírãne b'ũ ēã.

Mawũanaĩ izhara wārĩnu izhia asia. Mawũã jarirãbara mawũasid'a: ¡Mobera ángel izhi akubaría!

**16** Maũne Pedrobara ari trū numasia. Aramaũne ewabudad'e údud'ai bia akudruasid'a. **17** Maũne izhara chupead'amarēã juwuaba jarape neburusia Daizezeba sãwũã ēdrubita cárceld'eba. Mobe mawũasia: ¡Maũta k'awuabiudua Jacoboa dewara mebērã!

Mawũape wāburuta wāsia ējũã awurued'a.

**18** Ūnadruburud'era soldaorã āzhirãĩnurã k'awua ēãsid'a k'awuad'a ēãba sãwũãnata Pedrora. **19** Herodebara jurubigaburud'e údud'a ēbai, soldaorã zhi aku numeãnaa wid'ikape edebigasía bead'e. Maũ tēã Judea druad'eba ed'aa wāsia Cesarea pūwurued'a, mobe b'esia mama.

### Herode beud'a

**20** Maũ ewadera Herode kírũ b'asia Tiro pūwurud'ebema bawara, Sidón pūwurud'ebema bawara, maũ k'area maũrã kríchásid'a bed'ead'e wãnaĩta izhima. Mawũē rey Herodeba Blasto nok'o zromata b'uk'ãrĩ bawara bed'easid'a jamarãẽ adu-a b'eaita, mawũã osid'a zhikora eda b'eba rey druad'e.

**21** Zed'amarēã jarad'a ewarita arababurud'era, Herodebara izhi rey wuata jũpe izhi bugued'e jewed'ape bed'easia.

**22** Maũnerã zhãrãbara nemi jĩgua mawũasid'a: ¡Naũ dai zezeta bed'ea k'ob'ua, beubarita bed'ea k'ob'ũ ēã! **23** Audre ēãne ángel Daizezed'eba k'ayabisia Daizezetru zhi zroma a ēãneba. Aramaũne beusia kiba k'o.



**24** Mañnerã Daizeze bed'eara wuaaburu jara wãbudaba zhi ijã b'era eaba wãsia.

**25** Bernabébara Saulobara ãzha k'ãrẽ oi b'ura arib'aed'ape Jerusalénnebara jêrũya wãsid'a, mañnerã ãzhi bawara edesid'a Juanta, mañ ab'auta Marco basia.

### Bernabé, Saulo wãnaped'a Daizeze bed'eata jarad'e

**13** **1** Meberã Antioquía pũwũrud'e b'e maẽ b'easia Daizezeba bed'eata jarabibarirãta, miã ùrãg'abadata: ãzhira b'easia Bernabéta, Simõnta, Simón ab'auta Níger basia, Lucio Cirene pũwũrud'ebemata, Manaén rey Herode ùme warid'ata, Saulota b'easia. **2** Ewari ab'a meberã Daizeze ibia jara nek'o eã zhiwid'i tab'ud'e Jawurebiaba mawũãsia: Bernabéta, Saulota mũta b'ũdua, k'ãrẽ obigaita mũã jurũkuabũrua.

**3** Aramañe nek'o eã zhiwid'i tab'ape ãzhi ùrũ juwua b'ũkuwa zhiwid'isid'a, mobe buegasid'a.

### Daizeze bed'eata jarad'aped'a Chipred'e

**4** ãzhira aramañe Jawurebiaba zok'akuabũrũba ed'aa wãsid'a Seleucia pũwũrud'e. Mamaũba barcod'e kírãrã wãsid'a dod'u Chipred'u. **5** Pũwũru Salaminañu jũẽbudad'era Daizeze bed'eata jarasid'a de zhi jũrebadata nũme maẽ judíorãneta. Mañnerã Juan erupanasia ãzhi k'arebata.

**6** Mañ dod'uta jõma berab'ari Pafõ pũwũrud'u jũẽbudad'era ùdusid'a jaibanata, sewata Daizezeba bed'eata jarabibarid'e b'uta judíota Barjesús basia. **7** Izhira b'asia nok'o Sergio Paulo ùme, nok'ora krícha maẽ bigau basia. Maũbara Bernabéta, Saulota trũpe ùrĩ kríña k'ob'asia Daizeze bed'eata. **8** Mawũãmima idaribiga ebasia Elima jaibanaba. Griego bed'ead'era mañ basia izhi trũrã. Aramañe ijãbi e baita nũmasia nok'oa. **9** Mawũẽ Saulo ab'auta Pablobara Jawurebiaba bira b'ũba akũ, **10** mawũãsia: ¡Bura ne jõmañe zhãrã sewamiã, ne jõmañe bia eã omiã, bura ãtõmiã warra, bura jõma kríña eã biara! ¿Bura idaribi eã nũmaika wãrã bed'eata Daizezed'era? **11** K'õbebai bura Daizezeba jidabũrua, bura daub'erreaya, aramañe ùmadaura ùdu ebya ewari ùkũru.

Aramañta izhima pãrĩgu paisosoa totosia. Mawũẽ aribai bũrga jurũsia iab'ũba erb'ari edemarẽã juwuad'eba.

**12** Nok'obara mawũã berab'ariburuta ũdupe ijãsia bigad'eba ũrãg'a Nok'o Jesúsdera.

### Daizeze bed'ea jarad'apead'a Antioquíad'e

**13** Pafu p̄w̄w̄r̄ud'eba barcod'e b'arikuape Pablora izhi k'aid'u b'e bawara jũẽkuasia Perge p̄w̄w̄r̄ued'a, maũ p̄w̄w̄r̄ura Panfilia druad'ebema. Mawũamina Juanbara ãzhira ãmaẽkuaburuta jẽrũya zesia Jerusalẽnuẽna. **14** Jarirã Perged'ebara jũẽkuasia Antioquía p̄w̄w̄r̄ued'a, maũ p̄w̄w̄r̄ura Pisidia druad'ebema. ãzhira de zhi jurebada maẽ ãnaũbada ewade ed'a wãpe jewed'asid'a. **15** Moisé ũrãg'ata led'ape, Daizezeba bed'eata jarabibarirã bed'eata led'ape, de zhi jurebada maẽ nok'orãbara zhãrãta zok'asid'a mawũãnamarẽã: Mebẽrã, marãba zhãrã ũrãg'ai bed'eata erupanũburu bed'eaudua.

**16** Mawũãnaĩ Pablobara piradrũpe chupead'amarẽã juwuaba jarape mawũãsia: Marã israelitarãba ũrĩũdua, judío ããta Daizeze wawia b'eba ũrĩũdua: **17** Daizeze za Israel b'ed'ebara dazhirã zhibarirã b'ead'ara jurũkuasia, mobe Egipto druad'e ãĩbemata b'ed'e eababipe izhi zareaba ãĩ edekuasia mamaũbara. **18** Kĩrãẽpa duanu ãã b'eta Daizezebara cuarenta año zrog'asia drua drudrua tab'ũ maẽ. **19** Mobe zhãrã bed'ea awuara b'eta siete numũta beakuasia Canaãn druad'e, aramaũne ded'ekasia maũ druata. **20** Egiptoed'a wãnapead'ad'eba mawũã drua jidasid'aid'ura basia cuatrociento cincuenta año, mobeburu Daizezebara nok'orãta ded'eka numũk'ãrĩisia Samuel izha bed'eata jarabibari bitabai. **21** Maũ tẽã wid'isid'a reyta, mawũẽ Daizezebara ded'ekasia Saúl Cis warrata, Benjamínneba uruta reyta b'amarẽã cuarenta año. **22** Maũ ãĩ b'ũpe reyta b'usia Davita, maũnebema izhara mawũãsia: Muãrã ũdubũrua David Isaí warra mũ soba krĩñane b'ũta, naũbara jõma oya muã krĩñata. **23** David'eba uruta izha jarad'ad'e Daizezebara Jesús b'usia Israel b'e Ëdrũbita. **24** Jesús zei nawed'a Juanbara jarasia buru k'oebũdaba k'azhiruara ãmape Daizezeta pẽwãnamarẽã, mawũã jarasia Israel b'e jõmaũã. **25** Juanbara izha onumũta jõbibod'od'era mawũãsia: ¿Marãbara mũrã k'aita krĩcha b'e? Mũrã zhãrã Ëdrũbita b'ũ ãã. Mawũãmina iab'a mũ k'aid'u urua, nezok'aba obari kĩrãk'ara mũrã ãnaĩne b'ũ ãã maũba jẽrũne jũ b'ũra.

**26** Mebērã, marã Abrahamneba uruta b'ema, judío ãta marãne ed'a b'eta Daizeze wawia b'ema maũ bed'eata zok'asia ãdruid'ebemata. **27** Jerusalenne b'ebara nok'orã äzhid'e bawarauba k'awuad'a ãbasia Jesúsdebema säwũata, Daizezeba bed'eata jarabibarirãba Jesúsdebema jarad'apead'ata ewari ãnaũbadaza le b'esid'a säwũata k'awuad'a ãbasia. Aramaũne maũrãba jarad'apead'ata arimaẽ berab'aribisid'a beabibudaba. **28** K'ärëã bead'aira ne ãane Pilatoa jarasid'a beabimarëã. **29** Izhi ãrũbemata b'u tab'eta jõma arimaẽ berab'ariburud'era, cruzd'ebara ud'aa b'aebid'ape tab'usid'a peña zob'eata beuwãrã wuag'aita nũmu maẽ. **30** Mawũãmينا Daizezebara beud'ata piradrubisia. **31** Izhira ewari bio zhi ãdubigasia izhi bawara wãrizekuad'aa Galilead'eba Jerusalenuëna, id'ira maũrãba izhid'ebemata jara b'ea zhãrã b'ea.

**32** Daibid'a maũ bed'ea biata marãã jara panũ Daizezeba jarad'ata dazhirã zhibarirã b'ead'aa. **33** Maũ Daizezebara dazhirã äzhi warrarãita arib'aeburuta beud'ata piradrubisia Jesúra. Maũta zhi b'umata Salmo ãmene mawũã b'ua: Bura mu Warra, muã bura b'id'apua id'i. **34** Beud'ata piradrubiburuba b'erawak'ata b'aira mawũasia: Muã marã sozuburiaya muã sozuburiaita jarad'a kãrãk'a Davita. **35** Maũneba dewara Salmo awurud'e mawũã b'ua: Mũrã bu nezok'a kãrãepa b'ura b'erawabi ã. **36** Wãrãnebai Davidbara zhãrã izhi ewarid'ebema arib'aesia Daizezeba krĩñane, maũne beupe wuag'asid'a zhibarirã b'ead'a bawara, aramaũne b'erawasia. **37** Mawũãmينا jari beud'ata Daizezeba piradrubid'ara b'erawa ãbasia. **38** Mawũẽ mebërã naũta k'awuaudua: Marãã jara panũ Daizezebara Jesúsdeba bed'ea ne ã b'uita k'azhiruata biod'eba. **39** Moisé ãrãg'ad'ebara bed'ea ne ã duane b'e ãta, Jesúsdebara bed'ea ne ã duaneña jõma izhid'ebemata ijãbudara. **40** Mawũẽ kãrãkuitaudua marã ãrũ ze ãbamarëã Daizezeba bed'eata jarabibarirãba mawũãnapead'ata:

**41** Kãrãkuitaudua marã Mũta seribid'a ããrã, peraudua, marã nebaya, marã b'e ewade Muã k'ãrë oburura marãbara ijãna ãbaya iab'aua marãã jaraburura. (*Habacuc 1:5*)

**42** Pablota Bernabëta de zhi jurebadata judiorãne maëba wãbudad'era, zhãrã zuburia bed'easid'a dewara ewari ãnaũbadata zeid'ebid'a jarad'amarëã maũnebemata. **43** Åba

numanata ězoabudad'era, judiorānebema bioba dewauraurā judío bape b'eba pēwā jūdrusid'a Pablora Bernabéra. Mawūē āzhara jarasid'a ijā b'eamarēā izhi biaba āzhi kuāg'ata Daizezebara.

**44** Dewara ewari ěnaubadad'era pūwūrud'ebema jōma āba zed'ade basia bed'eata ūrīnaīta Daizezed'eta. **45** Mawūāmina judiorā nok'orāba k'abanata ūdud'ai k'ābāēā bī ěābudaba jarasid'a Pabloba jaraburura mawūā ěāta, aramaūne bī ěā jarasid'a.

**46** Mawūē Pablobara, Bernabébara wānigua mawūāsid'a: Wārānebai marāā naara jarad'aita bara basia Daizeze bed'eara. Mawūāmina seribid'a ěāba marāitabemata krīchad'a ěā Daizeze ūme b'ai jō ěārā, mawūē दौरa wānaña judío ěāta b'ema. **47** Dai maū k'aud'a panaīrā Daizezebara mawūāsia:

Muā bura ūnata b'id'apua mūnebemata k'awuad'amarēā judío ěāta b'eba, bura aramaūne ědrud'aid'ebemata nūmaña drua jōmaū maē. (Isaías 42:6; 49:6)

**48** Judiorā ěāba maūta ūrīnaī sobia biga asid'a Daizeze bed'eara, aramaūne jōmaūba ijāsid'a Daizeze ūme b'ai jō ěā b'eaita b'ead'abara. **49** Aramaūne Daizeze bed'eara jarasid'a maū drua jōma. **50** Mawūāmina judiorā wūērārāā bed'easid'a judío bape zhi zromata b'e bawara, bed'easid'a nok'orā pūwūrud'ebema bawarabid'a. Aramaūne Pablo ūrū, Bernabé ūrū bed'eata obibudaba maūrā juretasid'a āzhi drud'ebara. **51** Mawūē āzhi Daizezeba pua k'awua oid'ebemata maūrābara egoro jarra āzhi jērūnebema niāwesid'a, mobe zesid'a Iconio pūwūrud'ed'a. **52** Jesús'd'ebema ijā b'era k'ābāēā sobia b'eta erunūmasia Jawurebiaba.

### Jesús'd'ebema jarad'apead'a Iconione

**14** **1** Iconio pūwūrud'era Pablora Bernabéra āba ed'a wāsid'a de zhi jurebadata judiorāne maē. Mobe bed'eabudad'era Jesús'd'ebema k'abanaba ijāsid'a judiorāba, griegorāba. **2** Mawūāmina judiorā zhi ijāna ěābara judiorā ěāta krīcha ārīsid'a mebērā ūrū. **3** Mawūē Pablora Bernabéra mama ewari dāārā panebudata Daizezeta krīcha wānigua bed'ea panesia, maūnerā Daizezebara k'awuabiga nūmasia bed'eara izhi biaba jarabiga nūmuk'ārīta, mawūē obiga nūmasia ūdud'ak'ata. **4** Zhārā pūwūrud'ebema dra nūmasia:

Ûkuru numasia judíorã bawara, ùkuru numasia Jesúsba zok'akuad'a bawara. **5** Mañnerã judíorãta, judíorã ãta nok'orã bawara bed'ea ausid'a Pablora Bernabéra zuburia od'aita mong'araba tab'arid'aita. **6** Æzhara maũta k'awuad'ape merũ wãsid'a Lистра pũwũrud'a, Derbe pũwũrud'a, maũ pũwũrura Licaonia druad'ebema. Aramaũne wãsid'a drua arak'aita tab'e maëbid'a. **7** Maũza jarasid'a Jesúsde ebema bed'ea biara.

**Pablo mong'araba tab'arid'apead'a Listrad'e**

**8** Æmakĩrãta Lистра pũwũrud'ebemata jewed'a b'uta tod'ata wã b'e ã b'uta tebak'a basia. **9** Maũbara ùrĩa Pabloba bed'ea numuta, maũne Pabloba akubũrud'era ùdusia soid'u k'ob'uta izhi b'eira. **10** Mawũe nemi jĩgua mawũasia: Piradrũrua, jipa edau numedua. Mawũã izhira pinandrũpe tebad'ewasia.

**11** Zhãrãbara Pabloba mawũã obũrũta ùdud'ai, Licaoniad'ebema bed'ead'e nemi jĩgua mawũãsid'a: Zhi zromarãta beubari zad'e ud'ub'aebũda dazhirãma.

**12** Zhi zromane erub'e trũne Bernabéra trũgasid'a Júpiter, Pablora trũgasid'a Mercurio, Pablora mawũã trũgasid'a jara edeba bed'eata. **13** Júpiter dera pũwũrũ kĩrãbita numasia, sacerdote Júpiterde ebara tororãta neponorãta wesia puerta maë. Mobe k'abana bawarauba ãzhira zhi zromane edabũrũta ne bea krĩnasia. **14** Jesúsba zok'akuad'aba Bernabéba, Pabloba maũta ùrĩna ãzhi wuata k'õetad'ape k'abanane ed'a tupurepe nemi jĩgua, **15** mawũãsid'a: ¿K'ãrã k'ãwũã ob'e? Daira beubarita panũã marã kĩrãk'a. Daibara marãã jara panũã k'ãũ seri ãta ãmanape Daizeze zok'ai b'uta pẽwãnamarãã, izha osia bãjãta, druata, pusata, ne jõma maũne numuta. **16** Zhik'arewed'ara izhara zhãrã jõma idaribi b'asia ãzha krĩnane b'eamarãã. **17** Izhid'ebema k'awuabiga ã numũk'ãrĩ ããba biata ob'ua. Aramaũne dazhirãita bãjãneba kue zebi b'ua, ewarita zebi b'ua ne zaud'amarãã, aramaũne maũba sobia b'abiga b'ua dazhirã sora.

**18** Maũta jarasid'amina kenab'aribi b'ed'a ãbasia k'abanaba ãzhiita ne beaita k'ob'era.

**19** Maũne judíorãta ùkuru zesid'a Antioquíad'eba Iconioneba, maũrãbara k'abanata krĩcha ãrĩsid'a. Aramaũne mong'araba tab'ari jidasid'a Pablora, mobe pũwũrud'ebara ãĩ ertasid'a beusita krĩchad'ape. **20** Mawũãmina Jesúsde ebema ãjã

b'eba buredru b'ed'e piradrupe ed'a wāsia p̄w̄urud'e. Nrūēma Bernabé ūme wāsia Derbe p̄w̄urued'a.

**21** Bed'ea biata Derbe p̄w̄urud'e jarabudaba Jesúsdebema bioba ijābudad'e jērūya wāsida Listra p̄w̄urued'a, Iconio p̄w̄urued'a, Antioquía p̄w̄urued'a. **22** Maūzara wānigua b'eamarēā jarasida Jesúsdebema ijā b'ea, aramaūne soid'u b'eamarēā ūrāg'a mawūāsida: Ne biod'e zuburiai bara dazhi ed'a wāirā Daizezeta Nok'ota b'u maē. **23** P̄w̄uruzza mebērā b'e maē nok'orāta b'usida. Nek'o ēā zhiwid'i tab'ape Jesúsdebema ijā b'era Daizezea chāb'arisa izhid'ebemata ijānapead'aba.

### Jērūya zed'apead'a Antioquíaed'a

**24** Pisidia druaed'e berab'ari zesida Panfilia druaed'a.

**25** Daizeze bed'eara jarasida Perge p̄w̄urud'e, mobe ed'aa wāsida Atalia p̄w̄urued'a. **26** Mamaūba barcod'e wāsida Antioquía p̄w̄urued'a, mama chāb'arid'apead'a basia āzhira Daizezeba izhi biaba k'arebamarēā, maūnebemata mawūā arib'aesida. **27** Jūēnape mebērā āba jured'ape jarasida Daizezeba ne bia zroma od'ata āzhi bawara, aramaūne sāwūā ewa nūminaputa Jesúsdebema ijānamarēā judiorā ēāba. **28** Mama ewari bio panesia Jesúsdebema ijā b'e bawara.

### Zhi jured'apead'a Jerusalénne

**15** **1** Maūnerā ūkuru Judea druaed'eba zebudabara mebērā judiorā ēāta ūrāg'a mawūāsida: Moisédeba nūmu kīrāk'a zhūmakīrā k'akua eta k'ō ēburu marā ēdru b'e ēā. **2** Maū k'area Pablo Bernabé ūme k'aik'aiasida āzhi bawara. Mawūē Pablo Bernabé ūme mebērā ūkuru bawara Jerusalēnuēna wārizebisida Jesúsba zok'akuad'ama, nok'orā mebērānema, aramaūne bed'ead'amarēā maūnebemane.

**3** Āzhita mebērāba mawūā wābibudad'era Fenicia druaed'e Samaria druaed'e jara berab'arisa judiorā ēāba Jesúsdebema ijānapead'ata, maūneba k'ābāēā sobiasida mebērā jōma.

**4** Jerusalēnuēna jūēbudad'era bia edasida mebērāba, Jesúsba zok'akuad'aba, nok'orā mebērāneba. Aramaūne jōma jarasida Daizezeba k'ārē od'ata āzhi bawara. **5** Mawūāmina ūkuru fariseorānebemaba Jesúsdebema ijānapead'ata piradrud'ape mawūāsida: Judiorā ēāta b'era zhūmakīrā k'akua eta k'ōībara, jarad'aibara arib'aed'amarēā ūrāg'a Moisédeba.

**6** Mawũanaĩ Jesúsba zok'akuad'ata, nok'orã mebērãneta zhi juresid'a bed'ead'aita maũnebemane. **7** Dããrã bed'eabudad'e Pedrota piradrũpe mawũãsia: Mebērã, sãwũã dããrã bata marãbara k'awua b'ea, mũrã Daizezebara jurusia judíorã ěãba mũ id'eba Jesúsdebema bed'ea biata ũrĩnape ijãnamarẽã. **8** Daizezebara jõmaũ sota ũduk'awua b'ũba mawũã ijãnaĩrã bigata k'awuabibũrũba Jawurebiata ded'ekasia dazhirãã diad'a kĩrãk'a. **9** Aramaũnerã awuara eda ěbasia dazhirãta miã jarirãta, ijãbudaba k'azhirua ne ěã osia āzhi sora. **10** Mawũ ěDaizezera k'ãrẽã bĩ ěãbid'aípe, Jesúsdebema ijã b'ea k'ãrẽã arib'aebid'aípe miã dazhirã zhibarirã b'ead'aba miã dazhirãba arib'ae b'ed'a ěãrã? **11** Awuarabũru dazhirãbara ijã b'ea Nok'o Jesúsba sozuburiabũrũba dazhirã ědrud'ata āzhi kĩrãk'a.

**12** Pedroba mawũãĩ k'abanata k'ob'era jõma chupeasid'a. Mobe ũrĩsid'a Bernabéba Pabloba jarabudata ũdud'ak'a zromata Daizezeba āzhid'eba od'ata judíorã ěãne ed'a.

**13** Āzhi chupead'ai Jacoboba mawũãsia: Mebērã, mũ bed'eata ũrĩũdua. **14** Simónbara jarabũrua Daizezeba jẽdeubara sãwũã edabũrũta judíorã ěãta b'era, aramaũne āzhira izhid'e babigaita. **15** Aramaũnerã Daizezeba bed'eata jarabibarirãba jarad'apead'a kĩrãk'a b'ũa, maũ zhi b'ũmata mawũã b'ũa:

**16** Naũ tẽã mũrã wakusa zepe David reyta b'ud'ebemata ed'a b'ae nũmũta araa oya, mawũã araa obũrũba ed'a b'ae nũmũta wakusa piradrũbiya.

**17** Aramaũne wuaabemaba jurud'amarẽã mũta Nok'ota, judíorã ěãba jõmaũba jurud'amarẽã mũã jurũkuad'ata b'ebara.

**18** Mũta Nok'oba maũta jarabũrua, mũãrã maũ jõma k'awuabibũrua ewari dããrã wed'auba. (*Amós 9:11-12*)

**19** Maũneba mũã jaraya, judíorã ěãta idu b'ũ ěã jirpanarãũdua Daizezed'ebema ijãbudata. **20** Awuarabũru āzhiitara jara b'ud'aibara k'ãrẽ zhi zromarãne erub'eiita ne bead'ata k'od'a ěbamarẽã, kĩma ěãta eruk'ãina ěbamarẽã, ne ojũeb'ari bea k'od'a ěbamarẽã, ne wata k'od'a ěbamarẽã.

**21** Maũnebema ũrãg'a Moiséderã pũwũrũza jara panũã de zhi jurebadata nũme maẽ, mama le panũã ewari ěnaũbadaza.

**22** Mobebũru Jesúsba zok'akuad'ama, nok'orã mebērãnema, mebērã jõmaũma bia zesia ũkũru jurud'ape zok'ad'aita Antioquãed'a Pablo bawara Bernabé bawara: Aramaũne

jurúsid'a Juda ab'auta Barsabáta, Silata, maūrāta zhi zromata panasia mebērāne ed'a. **23** Bed'eata maūrāba eded'amarēã mawūã b'usid'a:

Dai Jesúsba zok'akuad'aba, Nok'orā mebērāneba, mebērāba, marā dai mebērā judíorā ēãta Antioquía p̄w̄w̄rud'e, Siria druad'e, Cilicia druad'e b'ea: Diabuebuda saludota. **24** Daibara ūrísid'a ūkuru daid'ebemata marāma wānapead'ata, maūrā daiba wābid'a ēbasia, maūrābara bed'eaba marā idu b'ũ ēã jirpan̄ba k'awua ēã kríchabi jirpanūã, jara jirpanūã zhūmakírã k'akua eta k'ōmarēã, jara jirpanūã arib'aed'amarēã Moisé ūrāg'ata. **25** Mawūẽ krícha ab'arika zekuape daima bia zesia mebērāta jurud'ape marāma zok'akuad'aita dazhirāba Bernabé Pablo kuāg'ade bawara.

**26** Bernabébara Pablobara bebud'e jara panūã dazhirā Nok'o Jesucristod'ebemata. **27** Aramaũne daibara zok'ab̄uda Judata Silata, āzhabid'a bed'eara marāã k'awuabid'aya ab'auta. **28** Jawurebiamā, daima bia zesia ne āmaña jarad'a ēbaita naũta arib'aeita barad'ebara: **29** K'ārẽ zhi zromarāne erub'eíta ne beabadata k'orāũdua, ne wata k'orāũdua, ne ojūẽb'ari bea k'orāũdua, kīma ēãta eruk'āĩrāũdua. Marāba maũta arib'aed'ara bia n̄meña. Bia b'eaudia.

**30** Aramaũne zok'akuad'apead'ara ed'aa wāsid'a

Antioquíaed'a. Mobe mebērāta āba jured'ape diasid'a k'artara.

**31** Led'ape sobiasid'a aramaũne adu-a b'eabibudaba. **32** Judara Silara Daizezeba bed'eata jarabibarirāta pan̄ba soid'u b'eamarēã mebērā ūrāg'asid'a bed'eata bioba. **33** Mama ewari ūkuru berab'aribudad'era mebērābara adu-a buegasid'a jērūya wābibudata jarirã āzhi zok'akuad'ama. **34** Mawūãmīna Silama biga basia mama b'eita. **35** Pablora Bernabéa ari Antioquíad'e pan̄ba Nok'o Daizeze bed'eata, Jesúsde'bema bed'ea biata jara panasia aw̄w̄rã bio bawarauba.

### Pabloa āĩ tud'a Bernabé

**36** Ewari ūkuru baburud'e Pablobara Bernabéa mawūãsia: Jērūya mebērāta akukud'e wānaña, p̄w̄w̄ruza Nok'o Daizeze bed'eata dazha jarad'apead'a maẽ wānaña k'awuad'aita sãwūã b'eta.

**37** Bernabébara āzhi bawara ede krīñasia Juan ab'auta Marcota. **38** Mawūãmīna āzhi bawara edeira Pabloma biga



ēbasia Panfilia druad'e āzhita āi tūd'aba, aramaüne āzhi bawara wā ēbad'aba miā ūrāg'ad'e. **39** Aramaüne āzhirāīnu krīcha ab'arika zed'a ēāba zhiya zhi tūsid'a. Bernabébara Marco edeburūta barcod'e wāsia dod'u Chipreid'u. **40** Waya Pablobara Silata juru edape wāburud'era, izhi biaba āzhi akumarēā mebērābara chāb'arisid'a Daizezea Nok'oa. **41** Aramaüne Siria druad'e, Cilicia druad'e berab'arisia soid'u b'eamarēā ūrāg'a mebērāta.

### Timoteo wāna Pablo k'aid'u Sila k'aid'u

**16** **1** Aramaüne āzhira jūēsīd'a Derbe pūwūrued'a, Listra pūwūrued'a. Mama Jesúsdebema ijā b'uta Timoteo abadata b'asia wūērā judío wauta, maū wūērā Jesúsdebema ijā b'asia. Timoteo zezera griego basia. **2** Timoteora bia jara panasia mebērā b'ebara Listrad'e, Iconione. **3** Pablobara maū izhi ūme wāita krīnape k'akua eta k'ōsia, judiorā maū ējūāne b'eta bī ēā krīchad'a ēbamarēā mawūā osia, jōmaūba k'awua b'easia zhi zezera griegota. **4** Pūwūruza berab'ari wāne jara wābudata Jesúsba zok'akuad'ata, nok'orā mebērāneta Jerusalénne b'eta krīcha ab'arika zed'ad'ebemata jara wāsīd'a arīb'aed'amarēā. **5** Aramaüne mebērā soid'u duane wāba eaba wāsia ewariza.

### Macedonia bid'ata ūdud'a

**6** Frigia druad'e, Galacia druad'e berab'ari wānerā, Jawurebiaba idaribiga ēbasia Daizeze bed'eata jarad'aira Asia druad'e. **7** Aramaüne Misia druaid'u jūēbudad'era wānāi basia Bitinia druad'e, mawūāmina Jawurebiaba idaribi ēbasia. **8** Mawūē Misiad'e berab'ari ed'aa wāsīd'a Troa pūwūrued'a. **9** Diamase Pablobara k'āīmok'arad'e kīrāk'a ūduburūta ūmakīrā Macedonia bid'ata edau nūmūba zuburia bed'ea mawūāsia: Ya kīrārā Macedonia druad'e zepe k'arebarua दौरa. **10** K'āīmok'arad'e kīrāk'a mawūā ūdui, aramaūta kīrārā wānāine basia Macedonia druad'e, aramaüne wārāne k'awuasīd'a दौरa Daizezeba trūburūta maūrāi jarad'amarēā Jesúsdebema bed'ea biata.

### Cárceld'e panūsid'a Filipod'e

**11** Troa pūwūrud'e barcod'e b'arīd'ape दौरa jīpa zesīa dod'u Samotraciad'u, nrūēma zesīd'a Neápoli pūwūrued'a.

**12** Mamaũba wãsid'a Filipino p̄w̄w̄r̄ud'e'a, maũ p̄w̄w̄r̄uta wag'aua Macedonia druad'era, mama b'ea Roma bid'arãta. Maũ p̄w̄w̄r̄ud'era दौरा duanasia ewari ũkũrũ. **13** Ēnaũbada ewade दौरा p̄w̄w̄r̄ud'ebara ãi wãsid'a doed'aa, daibara krĩchasiid'a mama zhiwid'ibadadata b'ũta. दौरा jewed'a duanepe Jesús'debemata jarasiid'a wũērãrã zhi jũre duanuã.

**14** Mawũē wũērã Lidia abadadata wua granate nendobarita, Tiatira p̄w̄w̄r̄ud'ebemaba Daizeze ibia jara b'ũba ũrĩ k'ob'asia. Daizezebara izhi sora ewasia bia ũrĩmarēã Pabloba jara k'ob'ũta. **15** Aramaũne zhi mebērã bawara buru k'oep̄e daia zuburia bed'ea mawũãsia: Marãma mũã Nok'o Jesús'debemata wãrĩnu ijãbũrũ mũ ded'a audua.

Aramaũne दौरा duanebisia.

**16** Ewari ab'a दौरा zhiwid'ibadaid'u wãne daibara nezok'a ãwũērãta daucha zesia jaid'e'ba ne arimaē jarabarita. Maũbara izhi nok'orãã plata bio ganabi b'asia ne arimaē jara b'ũba.

**17** Maũ wũērãta Pablo k'aid'u, dai k'aid'u taid'era baridua nemi jĩgua mawũã b'asia: Ũmakĩrãrã naũrã nezok'arãta Daizeze Ũtrebemanēã, naũrãbara marãã jara panũã ēdrud'aid'ebemata.

**18** Maũ k'aud'a b'asia ewari bio. Mawũē Pablora bĩ ēãpe p̄r̄w̄w̄ape jaia mawũãsia: Mũã bũaa jaraya, Jesucristo trũneba ãi wãrũã k'ãũ wũērãnebara.

Mawũãĩ ãi wãsia aramaũta.

**19** Mawũãmina maũta izhi nok'orãba ũdud'ai, mawũã ãzhi plata ganabi b'ũta ãi wãbũr̄ud'e'ba jidasid'a Pablora Silara. Mobe p̄w̄w̄r̄ũ ēsadra wesid'a nok'orã kĩrãbita. **20** Aramaũne nok'orã bed'ea araa obadama wed'ape mawũãsid'a: Ũmakĩrãrã naũrã judĩorãta panũbara bĩ ēã okua jirpanũã zhãrã dazhirãta. **21** Jaradia jirpanũã dazhirãba ijãna ēbai b'ũta, miã od'a ēbai b'ũta dazhirã Roma bid'arã baera.

**22** Mawũãnaĩ zhãrã bũredrũbũdara ãzhi ũrũ totosia. Nok'orã bed'ea araa obadabara wua wũũkuabid'ape jarasiid'a tawed'amarēã bakuruba. **23** Bio tawebid'ape cárceld'e panũbũdadata cárceld'e b'eta akũbaria jarasiid'a biod'e kĩrãkũitamarēã. **24** Mawũãnaĩ maũbara cárceld'e eid'u panũbũr̄uta jũrũ p̄ũkua nũmũsia sepod'e. **25** Mawũãmina ewari ēsadra Pablo Sila ũme zhiwid'i panũta, Daizezea trũã panasia. Maũta cárceld'e b'ebara ũrĩ nũmeãsia.

**26** Mañne aritiaud'e ab'aed'a zesia ëjũã ureta, mawũẽ cárcel ab'aed'a uresia. Audre ããne ewakua totosia puerta jõma, cadena jõmañeta ënadrusia. **27** Cárceld'e b'eta akubarita ùrũmaburud'era, puerta cárceld'ebema ewa numeta ùdui kuchota ësia izhikusa zhi beaita, krĩchaburuba cárceld'e b'era merũ pirapota. **28** Mañne Pablobara nemi jĩgua mawũãsia: Buzhikusa bia ëãta orãrũã, dai jõma za k'opanã.

**29** Mawũãĩ izhara wid'isia ïbĩrãta, mobe ïñabasia ed'a wãëbape pid'id'ia sãk'ok'od'e k'ob'esia Pablo jërũ k'aita, Sila jërũ k'aita. **30** Mobe ãzhira ãĩ wepe mawũãsia: ¿Mañrã k'arëta oibarape ëdrũira?

**31** Mawũãĩ ãzhara mawũãsid'a: Ìjãrũã Nok'o Jesucristod'ebemata, mawũãrã ëdrũya buta buzhi ded'abema bawara.

**32** Aramañne Nok'o Jesús'd'ebemata izhaa jarasid'a, izhi ded'a b'eabid'a jõmañã jarasid'a. **33** Mañ diamase izhara sugukusasia tawed'apead'aba zhara k'õg'ozoad'ata. Mobe aramañta buru k'oesia izhid'erã jõmañ bawara. **34** Mobe izhi ded'aa edekuape ne ded'ekasia. Aramañne jõma izhi ded'abema bawara sobiasia ïjãburuba Daizezed'ebemata.

**35** Ënadruburud'era nok'orã bed'ea araa obadabara soldaorãta zok'asid'a mawũãnamarëã: Ùmakĩrãrã k'ãũrã ënekuadua.

**36** Cárceld'e b'eta akubaribara mañta Pabloa k'awuabiburuta mawũãsia: Nok'orã bed'ea araa obadabara jarabuesid'a marã ënetamarëã. Mawũẽ marã adu-a wãũduia.

**37** Mawũãĩ Pablobara mawũãsia: Daira jõmañ daid'u tawesid'a mawũã od'aid'e b'ũ ëãta, aramañne daira Roma bid'ata panũta cárceld'e ed'a b'usid'a. ¿Mañta daira ënabudak'a chupea? K'ãwũã ëã, awuaraburu ãzhita zed'aibara dai ãĩ b'ũita.

**38** Soldaorãbara mañ bed'eata nok'orã bed'ea araa obadarãã k'awuabisid'a. Mañrã perasid'a mawũã Roma bid'arãta ùrĩk'awad'ai. **39** Mawũẽ wãnape jarasid'a ãzhira wãëãsita. Mobe ãĩ panubudata jarasid'a wãnamarëã pũwurud'ebara. **40** Mawũẽ cárceld'ebara wãbudata deid'u wãsid'a Lidia ded'a. Aramañne mebërã bawara zhi ùdukuape soid'u b'eamarëã ùrãg'ad'ape wãsid'a.

## Kĩrũnapead'a Tesalónicad'e

**17** 1 Anfípoli p̄w̄w̄r̄ud'e, Apolonia p̄w̄w̄r̄ud'e berab'ari zesid'a Tesalónica p̄w̄w̄r̄ud'e. Mama n̄umasia de zhi j̄urebadata judíor̄aneta. 2 Pablora izhi k'awa b'ud'e maũr̄ama w̄a b'uta ewari ěnaũbada ũbea bed'easia āzhi bawara. 3 Zhi b'ũmaneba bia jarak'asia zh̄ārā Ēdr̄ubira zuburiaid'e b'asita, beud'ata piradr̄uid'e b'asita. Maũnerā mawũāsia: Jesús m̄uā marāā jarak'a b'ura zh̄ārā Ēdr̄ubia.

4 Aramaũne āzhir̄anebema ũk̄ur̄ubara ij̄ānape āba duanesia Pablo bawara Sila bawara. Ab'arika bioba ij̄āsíd'a griegorā Daizezeba jara b'uta arib'ae b'eba, dewara bio wũēr̄ārā zhi zromar̄aba. 5 Mawũe judíorā Jesúsd'ebema ij̄āna ěābara bī ěāb̄udaba ũk̄uru bia ěāta b'eta jur̄ukua edasid'a, mobe maũr̄a bawarauba k̄ir̄ubikuasid'a zh̄ārāta. Puerta tegawe Jasón ded'a ed'a wāsíd'a Pablo Sila āi wed'aita zh̄ārā k'ob'ema. 6 Mawũāmina ũdud'a ěbaera Jasón̄ta mebērā ũk̄uru bawara nok'orā p̄w̄w̄r̄ud'ebema k̄ir̄ābita wed'ape nemi j̄iḡua mawũāsíd'a: Naũr̄abara ěj̄ũāne b'era k'awua ěā okua b'eta zeb̄uda naĩnubid'a. 7 Maũta Jasón̄bara b'aribigasia. Naũr̄abara j̄omaũba arib'aed'a ěā arib'aemar̄ēa jara b'ura rey César̄ba, aramaũne jara b'ea dewara b'uta Rey Jesústa.

8 Maũta ũr̄inaĩ zh̄ārā k'ob'era nok'orā p̄w̄w̄r̄ud'ebema bawara bī ěāsíd'a. 9 Mawũāmina ědr̄ubigaita Jasón̄ba dewaraurā bawarauba plata diata jidad'ape ěnekuasid'a.

## Pablo Sila bued'apead'a Bereaid'u

10 Aramaũta mebēr̄abara Pablo, Sila diamase buesid'a Berea p̄w̄w̄r̄uid'u. Jũēnape ed'a wāsíd'a de zhi j̄urebadata judíor̄ane maē. 11 Maũr̄a audre so borekea b'easia Tesalónica p̄w̄w̄r̄ud'e b'e k'āñabara, mawũe bed'eata Jesúsd'ebema ũr̄i kr̄iña ũr̄isid'a. Daizeze bed'eara ewariza lesid'a maũ jarab̄udara w̄ār̄inu k'awuaita. 12 Aramaũne judíorā bioba ij̄āsíd'a, griegorā bioba ij̄āsíd'a wũēr̄ārā zhi zromar̄aba, zh̄umak̄ir̄ār̄aba. 13 Judíorā Tesalónica p̄w̄w̄r̄ud'ebemabara k'awuasid'a mawũā Berea p̄w̄w̄r̄ud'ebid'a Daizeze bed'ea jara n̄um̄uta Pablobara, mawũe w̄anape maĩnubid'a bī ěābisid'a k'abanata. 14 Mawũe mebēr̄abara Pablo aramaũta w̄ābisid'a pusaid'u. Mawũāmina Silara Timoteora panesia mama. 15 Pablo eded'apead'abara

edesid'a Atena p̄w̄w̄r̄ud'e'a. Mañr̄ata j̄er̄ūya zeb̄udad'era Pablobara jarabuesia Sila, Timoteo izhima zed'amarēã k'adr̄uabai.

### Pablo b'ad'a Atena p̄w̄w̄r̄ud'e

16 Pabloba āzhira Atena p̄w̄w̄r̄ud'e j̄ūã b'ud'era, p̄w̄w̄r̄ud'ebema bī ēã akukua b'asia k'ārē ēãta zhi zromane erub'eba. 17 Mañ k'area de zhi jurebada maē Jesús'debemata jara bed'easia judíorãã, judíorã ēãba Daizeze zhi zromane erub'ea. Ewariza bed'easia p̄w̄w̄r̄u ēsadra āba zeb̄udaa.

18 Ūk̄ur̄ura epicúreo kr̄ichata p̄w̄w̄ã b'eta, estoico kr̄ichata p̄w̄w̄ã b'eta bed'easid'a izhi bawara. Mañnerã ūk̄ur̄ubara mawũãsid'a: ¿K'ārēta jara kr̄iña b'uba nañ bed'eamiãbara?

Wayã ūk̄ur̄ubara mawũãsid'a: Dazhima zhi zromarã eewabemata jarabaria. Mawũã bed'easid'a Pabloba bed'ea biata jarak'asi baera Jesús beud'ata piradr̄ud'ata. 19 Aramañne zhi jurebadaid'u Areópagoid'u wed'ape mawũãsid'a: ¿Daibara k'awuad'aid'e b'uka bed'eata eewabemata buã jara b'ura?

20 Buara webur̄ua daiba ūr̄inak'ata. Daibara k'awua kr̄iña b'ea k'ārēta jara kr̄iña b'uta mañbara. 21 Atena p̄w̄w̄r̄ud'e b'ebara, āñbemata mama b'ebara jōmañba kr̄iñade basia ne jaraita o ne zhiwid'ita ūr̄iita.

22 Aramañne Pablora Areópago ēsadra ūta n̄umepe mawũãsia: Atena bid'arã, mñã ne jōmañne ak̄u b'ud'era marãbara ne zhi zromarãne erub'ea. 23 Ne zhi zromarãne erub'eta akukua b̄usid'e mñã ūdusia mong'ara oma n̄um̄ta, mañma bed'eata b'ç n̄um̄ta mawũã b'asia: DAIZEZE ŪDUD'AK'AITABEMA. Ūdud'ak'ata marãba mawũã zhi zromane erub'eta mñãrã mañta marãã jara b'ua.

24 Mañta Daizeze ējũã od'a, ne jōma ed'a n̄um̄ta od'a. Izhira ūtre n̄umu Nok'oa, druad'e n̄umu Nok'oa, mawũē beubari b'eba de okuad'ad'e b'ç ēã. 25 Miã beubari b'eba diad'amarēã b'ç ēã izha nesid'ata. Izhabur̄u jōmañã dia b'ua zok'ai b'aita, iñabata, aramañne ne jōma dia b'ua.

26 Ab'aud'eba zhãrã bio eababisia drua jōmañne b'eamarēã. K'ārē ewaried'a zok'ai b'eaira n̄umusia ewari barakua, druasid'a zakua n̄umusia sãma b'eaira. 27 Mawũã osia izhi Daizezeta jur̄ud'amarēã, aramañne tãnak'a jur̄ubuda k̄irãk'a ūdu b'ed'amarēã. Wãrãnebai izhira wawara b'ç ēã,

awuaraburu dazhirã ab'a ab'au k'aita b'ua. **28** Izhid'eba dazhirã b'ea, pira b'ea, aramaüne b'ea. Ûkuru marãnebema bed'eata b'ubadabara aramaũ kîrãk'a jarabudata mawũasid'a: Dazhirã Daizezed'eba urua. **29** Mawũ Daizezed'eba urud'ebara krîchad'aid'e b'ũ ãã Daizezera oro omata, o plata omata, o mong'ara omata, maũ ãzhi krîchaba od'ata beubari b'eba. **30** Mawũãmina Daizezebara nawed'ara idaribisia izhid'ebema k'awuad'a ããba k'ãwũã b'era, id'ibai baridu maẽ zhãrã jõmaũã jara b'ua k'azhiruara ãmape izhita pẽwãnamarẽã. **31** Mawũã jara b'ua izha ewarita numak'ãrîneba ãjũãne b'era k'awua oita sãwũã oi b'ud'e, mawũã oya Jesús izha jured'ad'eba, mawũã oita jõmaũã k'awuabiburuta beud'ata piradrubisia.

**32** Mawũã beud'ata piradrud'ata ùrîbudad'era ùkuruvara sewak'au b'ua asid'a, waya dewaraurãbara mawũasid'a: Daibara bu bed'eara tẽãne ùrînaña maũnebemata wakusa.

**33** Aramaüne Pablora wãsia ãzhi maẽbara. **34** Mawũãmina zhi jured'apead'abara ùkuruvara Jesúsdebema ijãsid'a. Maũrãnebema basia Dionisio zhi zromata Areópagod'ebemata, wũerã Dámari abadata, dewara awururãta ãzhi bawara.

### Pablo b'ad'a Corintod'e

**18** **1** Maũ tẽã Pablora Atena pũwurud'eba wãsia Corinto pũwũrud'a. **2** Maĩnu ùdusia judío Aquila abadata Ponto druid'ebemata, zhi kîma Priscila ùme Italia druid'eba eewa zepe pãnesia. Mawũã zesid'a rey Claudioba jarasi baera judíorã jõma ãã wãmarẽã Romanebara. Pablora wãsia maũrãma. **3** Izha obarita opanũ baera ãzhi bawara b'epe ãba k'ãrẽ oduanesia. ãzhara ob'easia ne eba de obadata. **4** Maũnerã de zhi jurebada maẽ ewari ãnaũbadaza bed'ea b'uta Jesúsdebemata ijãbigayid'e b'asia judíorãã, griegorãã.

**5** Sila, Timoteo Macedonianeba zebudad'era Pablora jipa bed'eata jara b'esia, judíorãã jara b'asia Jesúsra zhãrã Ëdrubita. **6** Mawũãmina maũrãbara ùrîãmaba mitia bed'ea jirpaneĩ wua jũ b'uta niãwe mawũasia: K'ãwũã bed'eba Daizezebara pua k'awua okuaya. Mũrã bed'ea ne ãbaya. Id'id'euba mũãrã Jesúsdebema jarad'e wãña judíorã ããta b'ea.

**7** De zhi jurebada maẽbara miã ùrãg'ad'e wãsia Justo abada ded'a Daizeze wawia b'ũ maẽ, maũ dera numasia de zhi

jurebada k'aita. **8** De zhi jurebada maē Crispo nok'oba Nok'o Jesúsdebema ijāsia izhi ded'a b'e jōmañ bawarauba. Corinto bid'arāba ūrībudad'era bioba ijā buru k'oe nūmeāsia. **9** Ewari ab'a Nok'o Jesúsbara Pabla k'āimok'arad'e kīrāk'a diamase mawūāsia: Perarārūā, awuaraburu bed'earua, chupearārūā. **10** Mūrā bu ūme b'uba bura miōba bī ēā o ēā. Muārā mñebema ijānaīta bio erub'ua nañ pūwūrud'e. **11** Aramañe mama b'esia año ab'a jed'ek'o seis, mañnerā jarak'a b'asia Daizeze bed'eata.

**12** Mañe Galión Acaya druad'e nok'ota b'ud'e judíorā krīcha ab'arika zekuasia Pablo bī ēā od'aita, aramañe nok'orāma eded'ape, **13** mawūāsia: Naūba Daizeze wawiad'aita zhārā jara b'ura jāpe b'ua Roma leydebara.

**14** Mawūānāi Pablo bed'eaid'era Galiónbara judíorā mawūāsia: Bia ēbasiburū o bed'ea zroma basiburū, sāwūā oi b'ud'e oburūta muā marā judíorā bed'eara ūrīk'ausia. **15** Mawūāmina bari bed'ea baera, trū baera, mazhi ūrāg'a baera, mazhaburu araa oudua. Mūrā bed'ea araa obarita k'ob'a krīña ēā mañnebemanerā.

**16** Mawūāpe jurekuabisia nok'orā maēbara. **17** Aramañta griegorā jōmañba Sóstene de zhi jurebada maē nok'ota jirtopota jirachisid'a nok'orā kīrābita. Mawūāmina Galiónbara araa aku ēbasia.

**18** Pablora mama ewari bio b'ape mebērā wāta jarape barcod'e wāsia Siria druad'a, mañnerā āba wāsia Priscila zhi kīma Aquila ūme. Wāi nawed'a Cencrea pūwūrud'e Pablora bud'a wēbisia, arib'aed'aba Daizezeita k'ārē oita jarad'ata. **19** Éfeso pūwūrud'u jūēburud'era Pablobara mama āzhira āi tusia. Aramañe de zhi jurebada maē ed'a wāpe Jesúsdebemata jara bed'easia judíorā. **20** Muārā zuburia bed'easid'a āzhi bawara ewari dāārā b'emarēā, mawūāmina izhira b'e ēbasia. **21** Awuaraburu āzhaa wāta jarape mawūāsia: Mūrā ed'a b'aibara Jerusalénne fiesta od'aid'e. Mawūāmina mūrā wakusa marāma zeya Daizezeba krīnaburu.

Mawūāpe barcod'e wāsia Éfesod'ebara.

**22** Cesarea pūwūrud'a jūēburud'era, Jerusalénñeña wārīzesia mebērā salud'aita. Mobeburū ed'aa wāsia Antioquía pūwūrud'a. **23** Mama ewari dāārā b'ape wāburūta pūruasia

Galacia druad'e, Frigia druad'e, soid'u b'eamarẽã jara wãsia Jesúsdebema ijã b'e jõmaũã.

### Apoloba Jesúsdebema jarad'a Éfesod'e

**24** Maũẽna Éfeso p̄w̄w̄r̄ud'e a zesia judío Apolo abadata Alejandría p̄w̄w̄r̄ud'ebemata. Izhira bi-ia bed'ea b'asia, bia k'awua b'asia Daizeze bed'ea zhi b'umata. **25** Nok'o Jesúsdebema maũã k'awabisid'a. Mawũẽ Nok'o Jesúsdebema b'usrid'a bia jara b'asia bari k'awua b'asimina buru k'ooid'ebemata Juanba jara b'ad'ata. **26** Izhira wãnigua bed'ea numesia de zhi jurebada maẽ. Maũta Priscilaba, Aquilaba ũrĩbudad'era jãpe eded'ape bia jarasid'a Jesúsdebema Daizezed'eta. **27** Izhita Acaya druad'e a wã krĩñaburud'era mebẽrãbara bu wãirã biga abudata Jesúsdebema ijã b'ema bed'eata b'upe diabuesid'a bia edad'amarẽã. Maĩnu jũẽburud'era k'ãbãẽã k'arebasia Jesúsdebema Daizezeba izhi biaba ijãbi b'uta ijãnapad'ata. **28** Jesúsdebema ijãna ãneba jõmaũ daid'u zarea bed'easia judiorãã, zhi b'umaneba k'awuabiga numasia Jesúsra zhãrã Êdrubita.

### Pablo zed'a Éfesod'e

**19** 1 Apolo Corinto p̄w̄w̄r̄ud'e b'ud'era Pablora drua k'atuma bara numene berab'arikua zesia Éfeso p̄w̄w̄r̄ud'e. Maũne Jesúsdebema ijã b'eta ũdukuai, **2** mawũasia: ¿Marãbara Jawurebiara jidasid'ak'a Jesúsdebema ijãsid'ad'era?

Mawũãĩ mawũãsid'a: Daibara ũrĩnak'a Jawurebiata b'ura.

**3** Mawũanaĩ mawũãsia: ¿K'aiba jaraburud'eba buru k'oesid'a?

Mawũãĩ ãzhara mawũãsid'a: Buru k'oesid'a Juanba jarad'ad'eba.

**4** Mawũanaĩ Pablobara mawũãsia: Juanbara zhãrã buru k'oesia buru k'oebudaba k'azhiruara amape Daizezeta pẽwãnamarẽã, aramaũne zhãrãã jarasia ijãnamarẽã izhi tẽã zaid'ebemata, maũ Jesúsra zhãrã Êdrubia.

**5** Maũta ũrĩnape buru k'oesid'a Nok'o Jesús trũneba. **6** Maũne Pabloba juwua ãzhi ũrũ b'uburud'era ãzhid'e zesia Jawurebiara. Mawũẽ bed'ea awuara bed'easid'a, Daizezeba jarabiburud'asid'a jarasid'a. **7** Æzhira jõmaũne doce k'opanasia zhũmakĩrãrãta.



**8** De zhi jurebada maẽ Pablo ed'a wãpe wãnigua bed'ea b'uta jed'ek'o ùbea basia. Ìjãbigayid'e jara b'asia Daizezeta Nok'od'ebemata. **9** Mawũamina ùkurũbara ijãna eãba Jesús pẽwã b'era bĩ eã jara jirpanesia k'abana kĩrãbita. Mawũẽ Pablora ãzhi maẽbara wãburuta Jesúsdebema ijã b'era jure edepe ewariza bed'ea b'asia escuelata Tiranno abadad'e maẽ. **10** Aramaũne b'asia año ùme, mawũẽ Asia druad'e b'ebara jõmaũba judíorãba, griegorãba bed'eara ùrĩk'awasid'a Nok'o Jesúsdera. **11** Daizezebara ùdud'ak'ata okua nũmasia Pablod'eba. **12** Pañuelota o wuata Pablo k'akuama tud'ape ede jirpanesia k'ayarãma, aramaũne puara ãĩ wã nũmasia ãzhid'ebara, jai k'azhiruarãsid'a ãĩ wã nũmasia.

**13** Maũnerã judíorãnebemata ùkurũ pũrrua b'esia jaita ãĩ jurekua b'eta, maũrãbara Jesús trũta zok'a krĩnasid'a, mawũẽ jai k'azhiruarãta zhãrãne ed'a b'ea mawũãsid'a: ¡Muã marãã jaraya, Jesús trũneba ãĩ wãũdua Pabloba jara b'ud'eba!

**14** Esceva abada warrarãta nũmasia siete. Escevara judíota sacerdoterã nok'o basia, maũneta maũ k'aud'a b'esia. **15** Ewari ab'a jai k'azhiruabara mawũãsia: Jesúra muã ùduk'awua b'ua, Pablora k'aita muã k'awua b'ua. Mawũamina marã ¿k'ãrẽ eãta duanu eka?

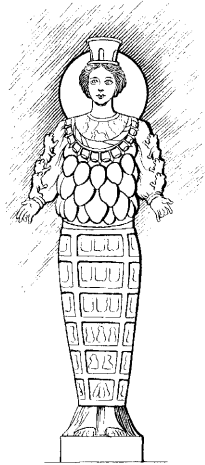
**16** Aramaũne ùmakĩrã jai k'azhirua ab'ura ãzhi ùrũ pinandrupe poekuasias. Mawũẽ maũ ded'aubara ek'ad'a wãẽbasid'a zhara k'õg'ozoa. **17** Maũta Éfeso pũwũrud'e b'ebara jõmaũba k'awuasid'a judíorãba, griegorãba, ãzhira jõma perasid'a. Aramaũne bia jarasid'a Nok'o Jesúra.

**18** Bioba Jesúsdebema ijãnapead'abara jarad'e ze nũmeãsia bia eãta ãzha ob'ead'ata. **19** Jaid'ebema k'aud'a b'ead'abid'a libro jaid'ebemata wekuad'ape bakuasid'a jõmaũ kĩrãbita. Maũta sõmbe vale b'uta juachabudad'era k'ãbãeã vale b'uta k'awuabudata ãzhi platad'era vale b'asia cincuenta mil. **20** Aramaũne Jesúsdebema ijã b'era eaba wãba zhi zromata trũpoa wãsia bed'eata Nok'o Jesúsdera.

**21** Maũ tẽã Pablora krĩchasia Jerusalén pũwũrud'e a wãita pũrruad'a tẽã Macedonia druad'e, Acaya druad'e. Maũnerã mawũãsia: Mũrã Jerusalenne b'ape wãĩ baraya Roma pũwũrud'ubid'a. **22** Aramaũne Macedonia druad'e a zok'akuasia ùme izhi k'areba panũta, maũrã panasia Timoteota, Erastota. Izhira ewari ùkurũ b'esia Asia druad'e.

### Kirūnapead'a Éfesod'e

**23** Maũ ewadera k'ābāēā kirūsid'a Jesús'd'ebema pēwā bed'ebemane. **24** Ne platad'ebemata obarita b'asia Demetrio abadata, maũbara platad'ebemata de zakerāta o b'asia Diana ne zhi zromane erub'e de zata. Plata bio ganabiga b'asia maũ obiga duanuk'ārīrā. **25** Maūrāta juresia ab'arika maũ k'aud'a b'e bawara, mobe mawūāsia: Marābara k'awua b'ea k'āwūā naũ ob'eba dazhirā bara b'eta. **26** Mawūāmina marābara akũ b'ea ūrī b'ea Pablobara k'asia b'eta, bari Efeso p̄w̄w̄r̄ud'ebai ēā, awuarab̄w̄r̄ Asia drua jōma ab'ae bod'oa, aramaũne zhārā bioa kenab'aribib̄w̄r̄ta jara n̄m̄n̄ā zhi zromarā ēāta k'ārē juwuaba ob'era. **27** Bari naũ dazhirā negociota aduai ēā, awuarab̄w̄r̄ Diana ne zhi zromane erub'e desid'a k'ārē ēāne n̄m̄n̄aña. Aramaũne zhi zroma ēāne edad'aya zhi zromane erub'eta Asia drua jōmaũne ējūā jōmaũne.



(Hechos 19:24)

**28** Maũta ūrīnaĩ k'ābāēā kirū nemi jīgua mawūāsīd'a: ¡Diana zhi zroma Efesio bid'arānerā!

**29** Aramaũne p̄w̄w̄r̄ud'ebema k'awua ēākua dog'oba zhi j̄rebadaid'u piraposa jidad'ape Gayota Aristarcota, maūrā Macedonia bid'arāta panasia Pablo k'aid'u. **30** Pablora bed'ead'e wā kriñasia zhārā k'ob'ea, mawūāmina Jesús'd'ebema ijā b'eba bued'a ēbasia. **31** Nok'orānebema ūk̄w̄r̄ Asia druad'ebemabid'a izhi ūme biarāba bed'eata jarabueb̄w̄r̄ta zuburia bed'easid'a ed'a wā ēbamarēā zhi j̄rebadaid'u.

**32** Maũēna ūk̄w̄r̄bara ne ab'auta jara b'ikua n̄m̄nerā, dewaraurābid'a ne aw̄w̄r̄ta jara b'ikua n̄masia zhi k'abanabara k'awuad'a ēāba k'ārēā zhi j̄red'apead'ata. **33** K'abanane ed'auga Alejandrotā jiraedab̄w̄r̄ta bed'eamarēā edab'arisid'a judíorāba. Mawūē Alejandrobara chupead'amarēā juwuaba jarape āzhi k'areba bed'eai basia zhārā k'ob'e kīrābita. **34** Mawūāmina judíota k'awuad'ape jōma hora ūme badea b'ikua mawūāsīd'a: ¡Diana zhi zroma Efesio bid'arānerā!

**35** Maüne k'arta b'ubari zhi zromaba k'abanata chupeabigape mawũasia: Efesio bid'arã, maã jaraita ũrĩũdua, ĵk'awua duanu ĕka Efesio bid'arãneta p#wuruta tab'ura Diana ne zhi zromane erub'e deta akubari ĕka, izhira ũtreba zesi ĕka Júpiter zhi zromane erub'e zad'e? **36** Maünebema mawũã ĕã ab'ed'a ĕbaera marã k'irãtũmaũdua, k'ãrẽ orãũdua bia krĩchad'a ĕãrã. **37** Marãbara naũrã wesid'a dazhirãba zhi zromane erub'e dera bĩ ĕã opanũ ĕãta, mitia jara panũ ĕãta dazhirãne Diana ne zhi zromane erub'era. **38** Demetriota k'ãrẽ obadata izhi ũme b'e bawara iab'au bawara bed'eata erub'eburu nok'orã bed'ea araa obadata k'ãma b'ea. Mawũẽ zhiya ji bed'eaudua. **39** Ne awuruta jarad'aiburũ nok'orãta āba tab'ud'e krĩcha b'ed'aya. **40** Bed'eata b'aya dazhirãta nok'orãba jidad'ara id'i k'ãwũã nũme k'area, dazhirãbara jara b'ed'a ĕã k'ãrẽã k'ãwũã k'irũ nũmerã.

**41** Maũta jarape buegasia āba tab'ura.

#### Pablo wãna Macedoniaẽna, Greciaed'a

**20** **1** Zhãrã k'irũ nũmeãnata tauburud'era Pablobara Jesũsdebema ijã b'eta trũpe ũrãg'akuasia, mobe burakua murã wã ape wãsia Macedonia druaed'a. **2** Maũ druad'era p#rrũasia, aramaũne mebẽrã soid'u b'eamarẽã ũrãg'ape zesia Grecia druaed'a. **3** Mama jed'ek'o ũbea b'ape barcod'e Siria druaed'a wãĩne k'awuasia judĩorãba bĩ ĕã od'aita bed'ea ausid'ata, mawũẽ jẽrũya wãĩta krĩchasia Macedoniãre. **4** Asia druaid'u k'opayasid'a Pirro warra Sópater Berea p#wurud'ebemaba, Aristarco dewara Segundo Tesalónica p#wurud'ebemaba, Gayo Derbe p#wurud'ebemaba, Timoteo, Tíquico, Trófimo Asia druad'ebemarãba. **5** Maũrãta na wãnapẽ dai jũãsid'a Troa p#wurud'e. **6** Pan ne oreguea ne ĕã k'obada ewarita berab'ariburud'era dairã Filipo p#wurud'eba barcod'e jizoape ewari juesomane āzhi bawara zhi ũdukuasia Troa p#wurud'e, dairã mama duanesia ewari siete.

#### Wãba Pablo jũẽna Troad'e

**7** Semana ewarita nabemata domingod'e Jesũsdebema ijã b'era āba tab'asia Jesũs bebu krĩcha pan pewa k'od'aita, maũnerã Pablora nrũẽma wãĩ baraba miã ũrãg'a nũmũne ewari ĕsadra basia. **8** Ībĩrãta bio k'oak'oadru nũmasia kud'a

ũrũbemata ũtuid'u zhi jure tab'ũ maẽ. **9** Kũrãta Eutico abadata k'ãbãẽ dapea wued'a jewed'a b'asia, Pablo dããrã bed'ea nũmũba dapeaba k'ãitotosia, mawũẽ kud'a ũrũbemata ũbeaid'uba udog'ota jiraedasiid'a zhi beumata. **10** Aramaũta Pablora ud'ub'aepe izhi ũrũ b'arrupe bũra mawũãsia: Sopuarãũdua, zok'ai b'ũa.

**11** Pablora wakusa wãrĩzepe Jesús bebu krĩcha pan pewa k'od'ape bed'easia ũnadrũyeed'a, mobe wãsia. **12** Kũrã zok'ai edebũdaba k'ãbãẽ sobiasid'a.

### Wãnaped'a Troad'eba Miletoed'a

**13** Daira na wãta barcod'e Asón pũwũrũed'a jizoasia Pablo mama b'aribid'aita, izha mawũã jarad'ad'e drua wã krĩnape. **14** Asón pũwũrũd'e dai bawara zhi ũdupe barcod'e b'arisia, aramaũne daira zesia Mitilene pũwũrũed'a. **15** Mamaũba jizoabũrũd'era nrũẽma berab'arisiid'a dod'u Quío kĩrãpe. Nrũẽma jũẽsiid'a oded'aze dod'u Samoĩnu. Trogiod'e õb'aedape nrũẽma jũẽsiid'a Mileto pũwũrũed'a. **16** Pablobara krĩchasia Éfeso pũwũrũra jipa berab'ariita, aramaũne dããrã ěbaita Asia druad'e. ĩnabasia nũmasia jũẽ b'era Pentecosté ewade fiestad'e b'aita Jerusalenne.

### Wãba Pablo bed'ead'a Miletod'e

**17** Mileto pũwũrũd'eba trũbisia Éfeso pũwũrũd'e nok'orã mebẽrãne b'eta. **18** Izhima zebũdad'era mawũãsia: Marãbara k'awua b'ea marãne ed'a mũ ewariza sãwũã b'ũra mũ eewa zesi ewadeba Asia druad'e. **19** Muãrã Nok'o Jesúsba jara b'ũta ibiad'e arib'ae b'ũa, aramaũne daub'a biod'e zuburia nũmũã bea krĩna b'eba judĩorãba. **20** Aramaũne muãrã marã biaitabema idaribi ěã jarasia jõmaũ daid'u, jarasia dezabid'a. **21** Judĩorãã, judĩorã ěãta b'ea jarasia k'azhiruara ãmape Daizezeta pẽwãnamarẽã, ĩjãnamarẽã dazhirã Nok'o Jesucristod'ebemata. **22** K'õbeburũ Jawurebiaba wãbibũrũba mũrã Jerusalén pũwũrũed'a wãna k'awua ěãne mũ maĩnu sãwũã berab'ariira. **23** Mũã k'awua b'ũra Jawurebiaba pũwũrũ jõmaũne mũãã jara b'ũa mũrã cárceld'e b'aita, zuburia b'aita. **24** Mawũãmina mũãrã maũta krĩcha b'ũ ěã, miã mũãrã mũzhita krĩcha b'ũ ěã. Awuarabũrũ mũã oi barata sobia jõbiita b'ũa, Nok'o Jesús d'eba mũã jidad'ata bed'ea biata jaraita izhi biaba jarabi nũmũk'ãrĩta Daizezeba.

**25** Mũārā k'awua b'ua k'āwũānaba muā Daizezeta Nok'od'ebemata jara berab'ari b'ū maē marā jōmaūba miōba wueta ūdud'a ēbaya mū kīrā. **26** Maūba muā id'i ewade marāā jaraya, iab'a aduara mūrā bed'ea ne ēbaya. **27** Mũārā idaribi ēā jōma jaraburua ūrāg'a Daizezed'era. **28** Maūba mazhikusa kīrākuita b'eaudua, Jesúsd'ebema ijā b'e jōmaū k'area kīrākuita b'eaudua, maū k'area marā Jawurebiaba b'usia jured'amarēā mebērā Nok'o Jesúsd'eta, maūrā izha edad'ata izhi waba. **29** Mũārā k'awua b'ua mū wāna tēā marā maē ed'a zed'aya usa k'azhirua kīrāk'a b'eta, maūrābara mebērā ārīnaña. **30** Marānebemata sewa neburu piradrud'aya āzhita pēwābid'aita Jesúsd'ebema ijā b'ea. **31** Maūba kīrākuita b'eaudua, bude b'eaudua muārā año ūbea diamase ewarid'e daub'ad'e ūrāg'a tau ēā b'ad'ata marā ab'a ab'ak'a.

**32** K'ōbeburu mebērā muā marā chāb'ariya Daizezea, bed'eata izhi biaba jarabi nūmuk'ārīā chāb'ariya, izhara zareata erub'ua marā soid'u b'eabiita, marāā ded'ekaya izha diaita jarad'ara izhid'eta duanuna jōmaūā. **33** Mũārā plata, miā oro, miā wua miōneta krīña b'ū ēā. **34** Awuaraburu marābara k'awua b'ea muā nesid'ara mū bawara b'eba nesid'ara mūzhi juwuaba ab'ua. **35** Ne jōmaūne muā marāā jaradia b'ua mawūā traja k'arebai barata k'ārē nesid'a b'era. Nok'o Jesús bed'eata bude baudua mawūānata: Dazha awurua k'ārē diaburuba dazhira audre sobiaya awuruba diaburuta jidai k'āñabara.

**36** Maūta jarape Pablo sāk'ok'od'e k'ob'epe zhiwid'isia āzhi jōmaū bawara. **37** Mobeburu jōma k'ābāēā jēga k'ob'eba Pablo oburad'ape kīrāma nigasid'a. **38** K'ābāēā sopua k'ob'esia izha jarad'aba izhi kīrā wueta ūdud'a ēāta. Aramaūne k'opayasid'a barcoid'u.

### Pablo wāna Jerusalénuēna

**21** 1 Daibara mebērā āmaēnape barcod'e jipa wāsid'a Cos dod'uid'u. Nrūēma wāsid'a Roda dod'uid'u. Mamaūba wāsid'a Pátara pūwūuid'u. **2** Barcota Fenicia druaed'a wāta ūdud'ape jizoasid'a. **3** Wāne dod'u Chipre dajadaburud'era juwua āk'aare āmaēbūdata zesid'a Siria druaed'a, aramaūne Tiro pūwūued'a jūēkuasia barcoba mama ne āi jirakuai. **4** Jesúsd'ebema ijā b'eta ūdud'ape दौरा mama duanesia

ewari siete. Mañrābara Jawurebiad'eba Pabloa jarasid'a wārize ēbamarēã Jerusalén p̄w̄w̄r̄ued'a. **5** Ewarita arabai dai wāb̄udad'era jōmaūba wūērārã āzhid'e bawarauba, āzhi warrarã bawarauba दौरa p̄w̄w̄r̄u āi k'opayasid'a. Aramaūne ibud'e sāk'ok'od'e b'adape dai jōma zhiwid'isid'a. **6** Aramaūne zhiya zhi burakuape dai barcod'e ūt̄u wāb̄udad'era āzhira jēr̄ȳa wās̄id'a āzhi ded'aa.

**7** Daira pusad'e wā taub̄udata Tiro p̄w̄w̄r̄ud'eba jizoasia Tolemaida p̄w̄w̄r̄ued'a. Mama mebērã salud'ad'ape āzhi bawara duanesia ewari ab'a. **8** Nrūēma Pablo dai izhi bawara b'e bawara wāb̄ur̄ud'era दौरa wās̄id'a Cesarea p̄w̄w̄r̄ued'a. Mobe Felipe ded'a wās̄id'a Jesús'debema bed'ea biata jarabari maē. Izhira mebērã k'arebaita j̄ur̄ud'apead'ata sieted'ebema basia, दौरa duanesia izhi maē. **9** Izhara miã zag'airāta k'aurāta kīmarē erub'asia Daizezeba bed'eata jarabibarirāta. **10** Daira mama ewari ūk̄ur̄u duanune Judea druad'eba ed'aa zesia Daizezeba bed'eata jarabibarita Agabo abadata. **11** Mañbara dai ak̄ud'e zeb̄ur̄ta jidasia correa Pablod'eta, mobe izhi jēr̄ūta izhi juwuata tāj̄upe mawūāsia: Nañēnabemata Jawurebiaba jara k'ob'uta: Jerusalēne jud̄orāba k'āwūā tāj̄ūnaña nañ correa zhibarita, mobe chāb'arid'aya jud̄orā ēāta b'e juwuad'e.

**12** Mañta ūrīnañ दौरa mama b'e bawara zuburia bed'easid'a wārize ēbamarēã Jerusalén p̄w̄w̄r̄ued'a. **13** Mawūāmina



(Hechos 21:6)

Pablobara panañ mawũasia: ¿K'ārēta od'aibe jēgabudaba mu sopuabi k'ob'ebara? Murā bari zhi jūbigaid'e bu ēā, awuaraburu Jerusalenne beusid'a bua Nok'o Jesús k'area.

**14** Aramaüne daibara tu b'ed'a ēāba idaribibudata mawũasid'a: Mobera odua Nok'o Daizezeba krīnata.

**15** Mañ ewari tēā arib'aed'ape दौरā wārīzekuasía Jerusalén puwrued'a. **16** Dai bawara Jesúsdebema ijā b'eta ūkuru zesid'a Cesaread'ebemata. Āzhi bawara iab'a wesid'a Mnasón abadata Chipred'ebemata, Jesúsdebema ijānata dāārā b'asia, दौरā izhi mañ duanesia.

### Pablo jidad'apead'a Daizeze de mañ

**17** Jerusalén puwrued'a zebudad'era mebērābara दौरā bia edasid'a sobia. **18** Nrūēma Pablo dai bawara wāsía Jacobo akud'e. Mama jōma zhi jure duanasia nok'orā mebērāneta.

**19** Maūrā salud'ape ab'a ab'aud'e neburusia judíorā ēāta b'ed'e ed'a Daizezeba k'ārē od'ata izhi miā ūrāg'a wāne.

**20** Maūta āzha ūrībudad'era Daizezera ibia jarasid'a. Mobe Pabloa mawũasid'a: Akub'ue mebea, judíorānebema mil bio bua Jesúsdebema ijābudata, jōmaūba arib'ae b'ea Moisé ūrāg'ata. **21** Āzhaara sewata jarasid'a bud'ebemata, judíorāta judíorā ēā mañ b'eta jōma ūrāg'a bubid'a arib'aed'a ēbamarēā ūrāg'a Moiséd'eta, jara bubid'a āzhi warrarāne k'akua era k'ōna ēbamarēā, miā od'a ēbamarēā k'ārē ok'awa b'era.

**22** ¿Maūēnabemanerā sāwūānaīpe? K'abanata wārāne zhi jured'aya ūrībudaba bu zed'ata. **23** Mawūē za daiba jarad'aita odua: Daid'ebemata kīmarē panū arib'aed'ai barata Daizezea jarad'apead'ata k'ārē od'aita. **24** Maūrāta Daizeze deid'u buzhi bawara ededua, mobe Daizeze kīrābita nene ēā b'ead'ebemata āzhi bawaraba odua. Āzha Daizezea दौरā bua diadua, aramaüne bud'a wēnamarēā. Mawūārā jōmaūba k'awuad'aya bud'ebemata jarad'apead'ara sewata, awuaraburu k'awuad'aya bubid'a kīrāēpa arib'ae b'uta Moisé ūrāg'ara. **25** Mawūāmina judíorā ēāba Jesúsdebema ijāpe b'eitara krīchad'ape daibara jara bušid'a k'ārē zhi zromarāne erub'eita ne beabadata k'od'a ēbamarēā, ne wata k'od'a ēbamarēā, ne ojūēb'ari bea k'od'a ēbamarēā, kīma ēāta eruk'āina ēbamarēā.

**26** Mawūānaī Pablobara maūrā kīmarēta jureburata, nrūēmarā Daizeze kīrābita nene ēā b'ead'ebemata o jūdrusid'a.

Aramaüne Daizeze ded'a ed'a wāsia jaraita Daizeze kīrābita nene ēā b'aid'ebema k'ārē ewade ma arib'aeita, sōmbed'e Daizezeita nenduwurū diad'e zed'aita āzhi ab'a ab'auba.

**27** Mawūāmina aramaüne ewari siete babod'od'e, judiorā ūkuru Asia drud'ebemaba Pablo Daizeze ded'a ewara maē ūdud'ai, k'abanata jōma kīrūbid'ape jidabūdata, **28** nemi jīgua mawūāsīd'a: Israelitarā, daita k'arebaudia. Naūbara baridu maē jōmaūā āña jara b'ua dazhirā ūrū, Moisé ūrāg'a ūrū, naū Daizeze de ūrū. Maū awuara griegorāta ed'a wābisīa Daizeze ded'a ewara maē, aramaüne mitia osia nene ēāta naū Daizeze dera. **29** Mawūāsīd'a naara āzha pūwurūd'e izhi ūme ūdusīd'a baera Trófimo Éfeso pūwurū d'ebemata, āzhara krīchāsīd'a Pablora maūta ed'a wābisīa Daizeze ded'a ewara maē.

**30** Aramaüne pūwurūd'ebema jōma kīrū būredrūsid'a. Pablora jirtopota āi ertāsīd'a Daizeze ded'a ewara maēbara, mobe aramaūta serrāsīd'a puerta jirapanūrā. **31** Bead'adea jirk'opanūne soldaorā nok'ota wag'aua jarāsīd'a Jerusalén pūwurūd'ebema jōma kīrū nūmeta. **32** Maūbara aramaūta soldaorāta āzhi nok'orā bawara jūre edape wāēbasīa āzhīma. Āzha soldaorā nok'o wag'auta soldaorā bawara ūdud'ai jūāk'aea jirpanūrā idarībīsīd'a Pablora. **33** Aramaüne soldaorā nok'ota wag'auara orrape jidabūrūta jarāsīa jūnamarēā cadena ūmeba. Mobe zhārā k'ob'ea wid'īsīa k'ai k'awūaita, k'ārē od'ata. **34** Mawūāmina k'abanane ed'ara ūkūrūba ne ab'auta jara, waya dewaraurāba ne awūrūta jara b'ikua nūmasīa. Mawūā b'ugadrū nūmūba miā k'ārēta bia k'awua ēāba jarāsīa eded'amarēā soldaorā tab'u ded'a. **35** Aramaüne dume maē zebūdad'era soldaorābara Pablora jirab'ari eded'ai bara zēsīa kīrū k'ob'eba k'abanata. **36** K'abanata k'aid'u tēā zebūdabara nemi jīgua mawūāsīd'a: ¡Beuibara!

### Pablo bed'ead'a zhārā kīrābita

**37** Soldaorā tab'u ded'a ed'a bued'aid'e Pablora soldaorā nok'ota wag'aua mawūāsīa: ¿Būara murā idarībīika būaa bed'eata jaraira?

Mawūāī jarībara mawūāsīa: ¿Būara k'āwūā k'awua b'ūka griego bed'eara? **38** ¿K'ōbera bū ēka jari Egiptod'ebema naara naū ewade zhārā bawara zhō piradrūpe, drua drudrua tab'ued'a cuatro mil jūre eded'ara miā beamiārāta?



**39** Mawũãĩ Pablobara mawũãsia: Wārānebai mūrā judíota Tarso p̄w̄w̄r̄ud'ebemata p̄w̄w̄r̄u zroma maēbema, maũ p̄w̄w̄r̄ura Cilicia druad'ebema. M̄u biata odua m̄ta idu bed'eabirua zhārā k'ob'ea.

**40** Mawũãĩ jaribara idaribib̄ur̄uba Pablo dume maē ũta n̄mepe chuhead'amarēã juwuaba jarasia zhārā k'ob'ea. Aramañe chuhead'ai hebreo bed'ead'e bed'ea mawũãsia:

**22** **1** M̄u ũrerā, marā m̄u zeze k̄irāk'a b'ea, m̄u marā k̄irābita m̄uzhikusa zhi k'areba bed'eaita ũrĩũdua.

**2** Hebreo bed'ead'e bed'eabur̄uta ũrĩnaĩ wuaabur̄u chupeasid'a. Mawũẽ izhara mawũãsia: **3** Wārānebai mūrā judíota tosia Tarso p̄w̄w̄r̄ud'e, maũ p̄w̄w̄r̄ura Cilicia druad'ebema. Mawũãmina mūrā warisia nama Jerusalén p̄w̄w̄r̄ud'e. Mũārā ũrāg'ara k'awasia Gamaliel'deba, s̄awũã k'awai b'ud'e k'awasia Moisé ũrāg'a dazhirā zhibarirā b'ead'ad'eta. Aramañe Daizezed'ebema arib'ae b'asia id'i ewade jōma marā b'e k̄irāk'a. **4** Mũārā p̄w̄w̄ b'asia Jesús'debema ijā b'era beaita, jidakuape cárceld'e chāb'ariita zhūmak̄irārāta w̄ũrārāta. **5** Sacerdote wag'aubara k'awua b'ua m̄u maũ k'aud'a b'ad'ara, k'awua b'ea nok'orā jōmaũba, āzhara m̄ũã k'arta diasid'a Jesús'debema ijā b'era m̄ũārā jidasia b'uta dazhirā ũrerāta b'era. Mawũẽ mūrā Damascoed'a wāsia mama b'esid'a Jerusalén p̄w̄w̄r̄ued'a jidakua weita, aramañe pua k'awua od'amarēã.

### Pabloja jarad'a Jesús'debema ijānata

**6** Mawũãmina m̄u wāne Damasco k'aita babur̄ud'e, ũmatipa aritiaud'e m̄ta p̄rra ab'aed'a urua t̄ũsia bājāneba. **7** M̄ta ud'a b'aebur̄ud'era nemita ũr̄ibur̄uta m̄ũã mawũãsia: Saulo, Saulo, ¿b̄ua m̄urā k'ārēã p̄w̄w̄ b'ua? **8** Mawũãĩ m̄ũārā panaũ mawũãsia: ¿B̄ura k'aibe Nok'ó? M̄ũã mawũãĩ mawũãsia: M̄urā Jesús Nazared'ebema, maũta b̄ua p̄w̄w̄ b'ua. **9** M̄u bawara k'ob'ebara ũnata wārāne ũdubudaba perasid'a, mawũãmina m̄ũã bed'ea k'ob'ua nemirā ũr̄ina ēbasia. **10** Mũārā mawũãsia: ¿Mũārā k'ārēta oipe Nok'ó? M̄ũã mawũãĩ Nok'obara mawũãsia: Piradr̄upe Damascoed'a wārũã, mama jōma jarad'aya b̄ua k'ārē oita. **11** M̄urā daub'erreasia m̄ma mawũã urua t̄ũnaba, mawũẽ mūrā Damascoed'a zesia juwuad'eba edebudaba m̄u bawara k'ob'eba.

**12** Mama b'asia ũmakĩrã Ananía abadata, maũbara arib'ae b'asia Moisé ũrãg'ata. Izhira jõmaũba bia jara panasia judiorã mama b'ebara. **13** Maũta mũa zepe mũa orrape mawũasia: Mebea Saulo, bũra ne ũdu b'id'a. Maũ daucha mũrã wakusa ne ũdubũruba mũãrã izhira akusia. **14** Mawũe izhara mawũasia: Dazhirã zhibarirã b'ead'a Zhibariba bũra jurusia izha k'ãrẽ krĩnata bũa k'awuamarẽã, aramaũne akumarẽã Jesús biata, izhi nemita ũrĩmarẽã izhi id'eba. **15** Izhid'ebemata bũara zhãrã jõmaũã jaraya bũa ũdud'ata bũa ũrĩnata. **16** Mawũe ¿bũra k'ãrẽã pi k'ob'aipe? Piradrũrua, buru k'oedua, bũra k'azhiruata biod'ebara bed'ea ne ã b'ũmarẽã izhaa jaradua.

### Pablo zok'ad'a judiorã ããma

**17** Mũrã jẽrũya Jerusalén pũwũrud'a zepe Daizeze ded'a ewara maẽ zhiwid'i nũmũne ne ũdusia k'ãimok'arad'e kĩrãk'a. **18** Maũnerã mũa Nok'o Jesústa ũdubũrud'era mũaã mawũasia: Jerusalennebara ãnabasia ãĩ wãrũã, namarã ijãna ãbaya bũa jarabũrũra mũnebemata. **19** Mawũãĩ mũaãrã mawũasia: Nok'ó, ãzhara k'awua b'ea mũaãrã de zhi jũrebadata nũme maẽ sãwũã cárceld'e b'ũkua b'ad'ata ukua b'ad'ata bũd'ebemata ijã b'era. **20** Esteban bũd'ebema jarabarita beasid'ad'era mũsid'a mama k'ob'ad'aba mũa biga basia izhi beabũdara, zrugad'a ãbamarẽã mũa akusia izhi bea k'ob'e wuara. **21** Mũa mawũãĩ mawũasia: Wãrũã, mũa bũra wawara zok'aya judiorã ããma.

### Pablo ubii bad'a soldaorã nok'ota wag'aua

**22** Pablo bed'eara mamabai ũrĩsid'a. Aramaũne nemi jĩgua mawũãsid'a: Druad'ebara k'ãũ nebabirua, k'ãũ b'aid'e b'ũ ãã.

**23** Aramaũne ãzhira kĩrũ jũra b'ikua wua ãzha ãneb'ari b'era niãwe, nejarra ewarad'e jãmapo jirpanũba, **24** soldaorã nok'ota wag'aubara soldaorã tab'ũ maẽ ed'a eded'amarẽã jarape ud'amarẽã jarasia bed'eamarẽã, aramaũne k'awuaita k'ãrẽã mawũã kĩrũ jũra b'ikua nũmeta izhi ũrũ. **25** Mawũãmina ud'aita jũbũdad'era Pablobara soldaorã nok'ota mama k'ob'ũa mawũasia: ¿Roma bid'ara marãã ubi panũka sãwũã oita jarad'a ãwed'ara?

**26** Soldaorã nok'oba maũta ũrĩbũrud'era wãpe soldaorã nok'ota wag'aua mawũasia: ¿Bũara sãwũã oipe? ũmakĩrã jarira Romanebema.

**27** Mawũãĩ soldaorã nok'ota wag'aubara orrape mawũãsia: Mũã jaradua ¿bura Romanebemak'a?

Mawũãĩ izhara mawũãsia: ããjã.

**28** Mawũãĩ soldaorã nok'ota wag'aubara mawũãsia: Mũã plata bio diaburuba murã Roma bid'ata b'esia.

Mawũãĩ Pablobara mawũãsia: Murã tod'ad'eba maũã.

**29** Aramaũne izhi uita k'ob'ead'abara idaribisid'a. Soldaorã nok'ota wag'aubara mawũã Roma bid'ata k'awuape izhisid'a perasia jũbid'aba.

### Pablo k'ob'ad'a nok'orã kĩrãbita

**30** Nrũema soldaorã nok'ota wag'aubara bia k'awua krĩnasia judiorãbara k'ãrẽã jirpanũta, mawũẽ cadena ãnabisia. Mobe zebid'amarẽã jarasia nok'orã sacerdoterãta, nok'orã wag'aurã bawara. Mobe Pablo ãĩ edape k'ob'usia ãzhi kĩrãbita.

**23** **1** Pablobara nok'orã wag'aurã akũ mawũãsia: Mũ urerã, Daizeze kĩrãbitara mũ krĩchara bia b'ua id'i basiid'u.

**2** Ananía sacerdote wag'aubara Pablo k'aita k'ob'ea jarasia tachid'amarẽã ima.

**3** Mawũẽ Pablobara mawũãsia: ¿Bura Daizezeba tachiya, bura sewa bibauta b'ua! ¿Bura jewed'a k'ob'u ãka mũ k'awua oita Moisé ãrãg'aba jara b'ud'e, maũta buara Moisé ãrãg'ara arib'ae ãã mũũ ãka jaraburuba mũ tachid'amarẽã?

**4** Mawũãĩ mama k'ob'ebara mawũãsid'a: ¿Sacerdote wag'au Daizezed'era ik'azhirua jaraburuka?

**5** Mawũãnaĩ Pablobara mawũãsia: Mũ urerã, mũãrã k'awua ãbasia mawũã sacerdote wag'aura. Maũñabemata zhi b'umata mawũã b'ua: Ik'azhirua jararãrũã nok'o wag'au bud'ebema b'ed'eta.

**6** Pablobara k'awuasia ãkũrũ saduceorãta, ãkũrũ fariseorãta, mawũẽ nemi jĩgua nok'orã wag'aurãã mawũãsia: Mũ urerã, murã fariseoa, mawũẽ murã fariseorãnebema. Beukwad'ata piradrud'aita mũã ijã b'ud'eba murã k'awũã jirpanũã.

**7** Pabloba mawũãĩ fariseorã, saduceorã ãzhirãĩnu bĩ ãã bed'easid'a, ãba tab'ura aramaũne dra totosia. **8** Maũñabema saduceorãbara jara b'ea beud'ara piradrũ ããta, miã ángel ne ããta, miã Jawurebiara ne ããta. Mawũãmina fariseorãma

maürã mawũã. **9** Aramaüne kîrũ b'ugadrusid'a. Maüne ùrãg'a Moisé'd'e jarabadata fariseorãnebemata piradrud'ape mawũãsid'a: Ûmakîrã naũbara miã k'ãrëta bî ëã o ëã. Jawurebiata izhaa bed'easi ëbũru ángelta bed'easia, idaribi ëã jirpana ëã Daizezea.

**10** Aramaüne wuaabũru k'aik'aia jirpanũba soldaorã nok'ota wag'aura perasia, mawũë ãzhara Pablora baũcha naũsãbid'aid'eba soldaorãã jarasia wãnape zhãrã maëbara ed'a eded'amarëã ãzhi soldaorã tab'ũ maë.

**11** Maũ diamase Nok'o Jesús zhi ùdubipe mawũãsia: Pablo, wãniguarua, Jerusalénne bũa mũnebemata jarabũru kîrãk'a k'ãwũã jaraibara Romanebid'a.

### Pablo beaita jirpanana

**12** Ñnadrũbũrud'era judíorã ùkũru bed'ea ausid'a. Wãrãne bed'easid'a nek'od'a ëbaita miã baniã dod'a ëbaita Pablo bead'ayeed'a. **13** Æzhira cuarenta audre nũmasia mawũã wãrãne bed'ead'apead'ara. **14** Maürãta nok'orã sacerdoterãma, nok'orãma wãnape mawũãsid'a: Daira wãrãne bed'easid'a miã k'ãrëta k'od'a ëbaita Pablo bead'ayeed'a. **15** Mawũë marãba nok'orã wag'aurã bawarauba soldaorã nok'ota wag'aua jaraudua nu wemarëã marãma, sewa jaraudua marãbara wãrãne bia wid'i krîña panũta izhid'ebemata. Maũëna daibara bead'aita k'opanaña izhi nama zeï nawed'a.

**16** Mawũãmina Pablo nawek'au wauba mawũã kûrũgad'aita bed'ea k'opanũta ùrîbũrud'era, wãpe ed'a wãsia soldaorã tab'ũ maë, mobe jarasia Pabloa.

**17** Mawũë Pablobara soldaorã nok'ota ab'a trũpe mawũãsia: Naũ kûrãta ededua soldaorã nok'ota wag'auma, bed'eata erub'ũa jaraita.

**18** Mawũãĩ maũbara soldaorã nok'ota wag'auma edepe mawũãsia: Pablo jida erupanũba mũta trũpe zuburia bed'easia bũma wemarëã naũ kûrãta, bed'eata erub'ũbid'a bũaa jaraita.

**19** Mawũãĩ soldaorã nok'ota wag'aubara juwuad'e jidape awuara edepe wid'i mawũãsia: ¿Bũara muãã k'ãrëta jaraipe?

**20** Mawũãĩ izhara mawũãsia: Judíorãta krîcha ab'arika zekuasias bũaa jarad'aita Pablo nu edebimarëã nok'orã wag'aurã kîrãbita. Sewa bũaa jarad'aya wãrãne bia wid'i

krĩna b'eta izhid'ebemata. **21** Mawũãmina buara ijãrãrũã, ãzhid'ebema ũmakĩrãrã cuarenta audreba jirtopoita merũ jirpanũã, maũrã wãrãne bed'easid'a nek'od'a ebaita miã baniã dod'a ebaita bead'ayeed'a. Æzhara bari jũã nũmeã bua k'asia aita.

**22** Mawũãĩ soldaorã nok'ota wag'aubara kũrã wãbiburuta jarasia miõã jara ebamarẽã maũ jarad'ata.

### Pablo edebid'a nok'o Félix b'uma

**23** Soldaorã nok'ota wag'aubara soldaorã nok'ota ũme trũpe diamase a las nueve wãita arib'aebigasía soldaorã dociento, k'awayo banata setenta, miãsu banata dociento. Aramaũne wãnamarẽã Cesarea pũwũruid'u. **24** K'awayod'e silla b'ud'amarẽã jarasia Pablo maũne b'aribid'ape zok'ai erjũenamarẽã nok'o Félix b'uma. **25** K'arta b'ũpe diabued'era mawũãsia:

**26** Mũrã Claudio Lisia, Félix bũra nok'ota zhi zromaã muãrã saludo diabuebũrũ. **27** Ũmakĩrã naũta judĩorãba jidad'ape ãzha bead'aid'e, mũta soldaorã bawara wãpe k'arebasía muã k'awuape Roma bid'ata.

**28** K'ãrẽã jirpanũta k'awua krĩnaba muãrã edesía nok'orã wag'aurãta ãzhid'ema. **29** Mawũẽ muãrã k'awuasía ãzhi ũrãg'ad'ebema k'area jirpanũta. Mawũãmina miã k'ãrẽ bed'eata erub'a ebásía bead'aira o cárceld'e b'aira.

**30** Mawũãmina ũmakĩrã naũ judĩorãba jirtopoita merũ jirpanũta jarad'ai aramaũta muãrã zok'asia bũma. Muãrã izhi jirpanũrãã jarasia bũ kĩrãbita jarad'amarẽã k'ãrẽta erub'ebũrũ izhi ũrũ. Bia b'adua.

**31** Soldaorãbara Pablora edebũdata ãzhaa jarad'apead'a kĩrãk'a diamase edesid'a Antĩpatri pũwũrũed'a. **32** Nrũẽma k'awayo banaã chãb'arisid'a wãnamarẽã izhi bawara, mobe jẽrũya zekuasia ãzhi soldaorã tab'ũma. **33** Jarirã Cesarea pũwũrũed'a jũẽkuape k'artara diasid'a nok'oa. Pablora k'ob'ũsid'a izhi kĩrãbita. **34** Nok'obara k'artara lepe wid'isia k'ãrẽ drud'ebemata. Aramaũne Cilicia drud'ebemata k'awuai, **35** mawũãsia: Muãrã bũ bed'eara ũrĩna bũ ji b'eta zebũdad'e.

Mawũãpe akud'amarẽã jarasia ed'a b'ud'ape rey Herode b'ad'a ded'a.

## Pablo bed'ead'a Félix kīrābita

**24** 1 Maũ tēã ewari juesomane Ananía sacerdote wag'auta Cesarea p̄w̄w̄r̄ued'a ed'aa zesia nok'orã ũkuru bawara, dewara zesia zhārābari bed'eabarita Tértulo abadata. Maũrāta nok'o kīrābita zesid'a Pablo jid'aita. 2 Aramaũne Pablo tr̄üb̄dad'era Tértulobara nok'oa ji mawũasia: B̄uk'areuba दौरa k'ābāēã sobia adu-a b'ea, दौरa ne biod'e bia erun̄m̄m̄ã b̄uara krīchata erub'ud'eaba. 3 B̄ura zhi zroma Félix, b̄ua ob'ud'ebema daibara ewariza baridu maẽ jida b'ea k'ābāēã sobia. 4 Mawũamina m̄m̄ã b̄ura dāārã miãseã erun̄ma ēbaita, m̄ biata odua dai bed'eata k'akutua ũrīdua ibiad'e. 5 Daibara k'awuasid'a ũmakīrã naũ ne k'azhiruata, ējũã jōmaũ maẽ judīorã jōma kīrūbiga b'ua, Nazared'ebema ũrāg'ad'e b'e nok'oa. 6 Maũsid'a mawũane mitia oi basia Daizeze desid'a. Mawũe daibara jidad'ape k'awua okrīnasid'a dai ũrāg'ata b'ud'e. 7 Mawũamina soldaorã nok'o wag'auta Lisiaba zhōne jārīsia dai juwuad'ebara. 8 Aramaũne jarasia izhi ji b'era zed'amarēã b̄uma. Sāwũāta b̄ua wid'ira b̄ura k'awuaya maũ daiba jarab̄da jōmaũ k'area jirpan̄ta daibara. 9 Judīorã mama k'ob'ebid'a jarasid'a jōma mawũāta. 10 Nok'obara juwuaba Pabloa jarasia bed'amarēã, mawũe mawũasia: M̄uārã k'awua b'ua b̄ura año bio bata bed'ea araa ob'uta k'āwũã daid'ebemata, mawũe m̄rã wānigua bed'eaya m̄zhikusa zhi k'arebaita. 11 B̄ua wid'ikara k'awuaya ewari doce bata m̄rã Daizeze ibia jarad'e wārīzed'ata Jerusalén p̄w̄w̄r̄ued'a. 12 Maũnerã m̄rã ũdud'a ēbasia bed'ea k'aud'a n̄m̄m̄rã zhārã bawara, kīrūbiga n̄ma ēbasia k'abanata, miã Daizeze ded'a, miã de zhi j̄rebadata n̄me maẽ, miã p̄w̄w̄r̄ud'e. 13 Miã naũrābara b̄uaa k'awua jara b'ed'a ēã m̄ k'ārēã k'āwũã jirpan̄rã. 14 Mawũamina m̄m̄ã naũta b̄uaa jaraya: M̄uārã p̄w̄ã b'ua Jesús'd'ebema ota āzha j̄ape b'ua ab'eta, m̄uārã aramaũne bed'eata arib'ae b'ua m̄ zhibarirã b'ead'a Zhibarid'eta. M̄uārã jōma ījã b'ua Moisé ũrāg'ad'e b'ua tab'eta, Daizezeba bed'eata jarabibarirãne b'ua tab'eta. 15 M̄uārã āzhid'e kīrāk'a ījã b'ua Daizezebara beud'apead'ara piradr̄ubigaita biata b'eta bia ēāta b'eta. 16 Maũ k'area m̄rã baridua kīrākuita b'ua bed'ea ne ēã n̄maĩta Daizeze kīrābita, zhārã kīrābita.

**17** Mūrā drua āi año ũkuru nimibape plata diad'e zesia mūrāta zuburia b'ea, dewara Daizezea diad'e zesia nendawuruta. **18** Maũ k'aud'a b'uta mūrā judíorā Asia druad'ebemaba ũdusid'a Daizeze kīrābita nene ēā b'aid'ebemata ob'ud'e Daizeze ded'a ewara maē. Maũnerā mūrā k'abana bawara k'ob'a ēbasia, miā zhārā kīrūbiga nūma ēbasia. **19** Maũrā mū ũdud'apead'ata bñ kīrābita zed'ape mūrā jid'aid'e b'ua mū ũrū bed'eata jarad'aita erub'eburu. **20** Maneburu za k'ob'eba jarad'aid'e b'ua muā bia ēāta od'ata k'awuasid'a k'awuaita mū k'ob'asid'e nok'orā wag'aurā kīrābita. **21** Awuaraburu āzhi maē k'ob'asid'era muārā nemi jīgua mawūasia: Beud'apead'ata piradrud'aita muā ijā b'ñ k'area marābara id'i mūrā k'awūā jirpanuā.

**22** Nok'o Félixba maũta ũrībũrud'era Jesúsdebema ora bia k'awua b'ñba mawūasia: Soldaorā nok'o wag'au Lisia naĩnu eid'u zebũrud'e muārā ma k'awuaya marānebema.

**23** Mawūape soldaorā nok'oa jarasia Pablo akumarēā. Mawūamina jarasia ne sāvũāĩrā idaribimarēā. Idaribimarēā jarasia āzhirāba izhi arib'aebudara o izhima zebudara.

**24** Ewari tēāne Félix zhi kīma Drusila ũme zesia, zhi kīma judía basia. Maũnerā Pablo trũpe ũrīsia Jesucristod'ebema ijā b'ed'ebemata. **25** Maũnerā Pablobara jarasia bia ēāta o ēbaid'ebemata kīrāēpa b'aid'ebemata, dewara jarasia Daizezeba zhārā k'awua oita ewarita zeita, nok'o Félix maũba perape mawūasia: Namabaia wārūā. Muā trũ b'eid'e muā bura trũñā.

**26** Aramaũne Pabloba plata diamarēā b'asia izha enaĩbari, maũ k'area zema bio zebi b'uta bed'ea b'asia izhi ũme.

**27** Aramaũne año ũme babũrud'era Félix nok'ota b'ad'ara kenab'aribũruba chāb'arisia Porcio Festoa. Félix judíorā bawara bia b'a krĩnaba cárceld'e āmaesia Pablora.

### Pabloba jarad'a izhira eded'amarēā Césarma

**25** **1** Aramaũne Festora nok'ota b'ad'e zesia Judea druad'e, ewari ũbead'e Cesarea pũwũrud'eba wārīzesia Jerusalén pũwũrued'a. **2** Mawūē nok'orā sacerdoterāta, judíorā zhi zromarāta izhi kīrābita zed'ape Pablora jisid'a. **3** Sewa āzhi biata omarēā wid'isid'a Pablo webimarēā Jerusalén pũwũrued'a, aramaũne beabid'ai basia

od'e. **4** Mawũamina Festobara jarasia Pablora cárceld'e b'uta Cesarea p̄w̄w̄r̄ud'e, jarasia maĩnu izhira d̄ãrã ēãne wãĩta.

**5** Mobe mawũasia: Marãnebemata wãsia b'ura m̄ ũme b'aekuaudua. Mobe maũba bia ēãta osiburu jiuudua.

**6** Festora Jerusalenne ewari ocho o ewari diez b'ape wãsia Cesarea p̄w̄w̄r̄ud'a. Nrũẽma zhãrã k'awua obari maẽ jewed'ape wed'amarẽã jarasia Pablora. **7** Pablo zeburud'era judiorã Jerusalenneba zed'apead'abara buredrud'ape bia ēã zromata bio osid'e jisid'a, mawũamina jara b'ed'a ēbasia maũ sãwũã wãrĩnuta. **8** Maũnerã Pablobara izhikusa zhi k'areba mawũasia: Judiorã ũrãg'a ũrũrã, miã Daizeze de ũrũrã, miã rey César ũrũrã murã k'azhiruara o ēã miã k'ãrẽne.

**9** Mawũamina Festo judiorã bawara bia b'a krĩnaba Pabloa wid'i mawũasia: ¿Bura Jerusalén p̄w̄w̄r̄ud'a wãrĩzeika naũenabemata mama k'awua od'amarẽã m̄ k'ĩrãbita?

**10** Mawũai Pablobara mawũasia: Zhãrã k'awua obadata rey Césard'e maẽ k'ob'ua murã, m̄ k'awua od'aid'e b'ũ maẽ k'ob'ua. Judiorã muãrã bĩ ēã o ēbad'ata bura bia k'awua k'ob'ua.

**11** Bia ēãta muã osiburu, o m̄ bead'aid'ebemata muã osiburu murã beuama ēã. Mawũamina naũrãba m̄ jirpannebemata miã k'ãrẽta ne ēburu, murã miõba chãb'ari b'e ēã āzhaara. Muãrã krĩna b'ua murã rey Césarba k'awua oita.

**12** Mawũai Festora krĩcha diabada bawara bed'eape panaũ mawũasia: Bura Césarba k'awua oita krĩnaburuba bura rey Césarma wãña.

### Pablo wed'apead'a Agripa k'ĩrãbita

**13** Ewari ũkuru berab'arid'a tẽã rey Agripa zhi nawek'au Berenice ũme Cesarea p̄w̄w̄r̄ud'a zesid'a nok'o Festo salud'aita. **14** Mama ewari bio panebudaba Festobara rey Agripaa Pablod'ebemata jara mawũasia: Iab'a cárceld'e ãmaesia Félixba. **15** Maũne jirpanuta m̄ Jerusalén p̄w̄w̄r̄ud'a jũesid'e m̄ma zesid'a nok'orã sacerdoterãta nok'orã judiorãne bawara, mobe jarasid'a beabimarẽã.

**16** Mawũanaĩ muãrã panaũ maũrãã jarasia Roma bid'arãbara zhãrã bead'amarẽã chãb'ari k'awa duanu ēãta zhi ji k'ob'eta k'ĩrãbita k'opanũ ēãrã, aramaũnerã izhikusa zhi k'areba b'eya jibudad'era. **17** Āzhi āba naĩnu zebudad'era murã aramaũta nrũẽma zhãrã k'awua obada maẽ jewed'ape jarasia maũ



wed'amarẽã. **18** Zhi ji b'eta kîrãbita k'ob'ebara bia ããta od'ata jarabũda ããba muã krîcha k'ob'ad'a kîrãk'a ãbasia. **19** Awuaraburu jirpanasia ãzha ijã b'ed'ebema k'area, Jesús apantu k'area, maũ beud'ata Pablobara jara b'ua zok'ai b'uta. **20** Muãrã maũ sãwũãta k'awua ããba wid'isia Jerusalén pũwũrud'a wã krîña k'awuaita maĩnu k'awua od'amarẽã maĩenabemane. **21** Mawũãmينا Pablobara krîñasia izhira k'awua omarẽã rey Augusto Césarba. Mawũẽ muãrã cárceld'e b'ud'amarẽã jarasia muã zok'ayeed'a rey Césarma.

**22** Mawũãĩ rey Agripabara nok'o Festoa mawũãsia: Muãbid'a ũrîk'ausia maũ bed'eara.

Mawũãĩ jaribara mawũãsia: Bũara nu ũrîña.

**23** Nrũẽma rey Agripa zhi nawek'au Berenice ũme zebudad'era dajada panasia zhi zromarãta. ãzhira zhãrã k'awua obada maẽ ed'a wãsid'a soldaorã nok'orãta wag'aurã bawara, nok'orãta pũwũrud'ebema bawara, mawũẽ nok'o Festobara webisia Pablora. **24** Mobeburu Festobara mawũãsia: Rey Agripaba dewara ũmakîrãrã jõma dai bawara ãba k'ob'eba za eruk'opanuã ũmakîrã naũta, judíorã k'abanaba jirpanũta muãã jisid'a Jerusalénne, dewara nama Cesaread'ebid'a. Maũnerã nemi jîgua jarasid'a wueta b'aid'e b'ũ ããta. **25** Mawũãmينا muãrã k'awuasias izhi bead'aid'ebema o ããta, izhira rey Augusto Césarba k'awua omarẽã krîña b'uba muãrã ya krîchasia zok'aíta izhima. **26** Rey mu nok'oa k'ãrẽ wãrãta jara b'ũ diabueita ne ããba muãrã webũrua marã kîrãbita, zhi audrera bũ kîrãbita webũrua rey Agripa, aranaũnerã sãwũãta k'awuabũruba b'aya muã k'ãrẽ b'ũita. **27** Mũma biga ãã jida erupanũrã k'ãrẽã jirpanũta jara ãã zok'aira.

### Pablo bed'ead'a Agripa kîrãbita

**26** **1** Mobeburu rey Agripabara Pabla mawũãsia: Bũzhikusa zhi k'areba bed'earua.

Mawũãĩ Pablora juwua jirab'ari izhikusa zhi k'areba mawũãsia: **2** Rey Agripa, mũrã sobiabũrua id'i bũ kîrãbita mũzhikusa zhi k'areba bed'eai baera ne jõmaũne mu jirpanũta judíorãba. **3** Zhi audrera bũara jõma k'awua b'ua sãwũã k'awa b'eta k'ãrẽ bed'eata b'uta judíorãne ed'ara, mawũẽ mu biata oduwa mu bed'eata ũrĩdua sã ãã.

**Pablo naara sãwũã b'ad'a**

**4** Mũrã zhi zake wed'auba jēde wed'auba mũzhi druad'e Jerusalénne sãwũã b'ad'ata k'awua b'ea judíorã jōmaũba. **5** Āzhara dewara k'awua b'ea jara krĩnanarã jēdeuba mũãrã dazhirã ũrãg'ata arib'ae b'uba mũrã fariseota b'ua. **6** Id'ibaira Daizezeba dazhirã zhibarirã b'ead'aa jarad'ara izhara arib'aeita mũã ijã b'ũ k'area mũrã trūsíd'a k'awua od'aita. **7** Mawũã jarad'ara arib'aeita ijã b'ea dazhirã Israel warrarã doced'ebemata b'ebara, mawũẽ Daizezeba jara b'ũta arib'ae b'ea diamase ewarid'e. Maũta ijã b'ud'eba rey Agripa, mũrã ji panũã judíorãbara. **8** ¡Sãwũãpe! ¿Marãma ijãĩne b'ũ ĩka Daizezeba beud'ata piradrũbigaira?

**Pablo zhãrã pẽwã b'ad'a**

**9** Wãrãnebai mũãrã ne jōma oita krĩchasia Jesús Nazared'ebemane ijã b'era kiaweita. **10** Mũãrã maũta osia Jerusalénne. Mũãrã Jesús'd'ebema ijã b'era bio cárceld'e b'ũkuasia mawũã oi zareata diabũdaba nok'orã sacerdoterãba, beakuabũdara mũma biga basia. **11** Mũãrã de zhi jũrebadata nũme maẽ ubima bio ukuabisia ijãbiga ĩã Jesús'd'ebema zaread'e ik'azhirua jarabigaita. Aramaũne ãzhi ũrũ k'ãbãẽã kírũ b'uba pẽwãkua b'asia pũwũrũ ãĩbemata tableid'ubid'a.

**Pabloa jarad'a izha ijãnata**

**12** Maũ k'aud'a b'ud'eba mũrã Damasco pũwũrũed'a wã basia mawũã oi zareata diad'ape zok'abũdaba nok'orã sacerdoterãba. **13** Maũne ũmatipa rey Agripa, mũ od'e wãne ũnata bãjãne mũã ũdusia audre ũnata ũmadau urua k'ãñabara. Maũ mũ pũrra tẽũsia, mũ k'aid'u wãbũdasid'a pũrra tẽũsia. **14** Dai jōma egorod'e b'aebũdad'era mũã nemita ũrĩsia hebreo bed'ead'e mũãã mawũãbũrũta: Saulo, Saulo, ¿bua mũrã k'ãrẽã pẽwã b'ũ? Bũra k'ãwũãrã dob'a pugabũrũa sumiãta ne kírãk'a.

**15** Mawũãĩ mũãrã mawũãsia: ¿Bũra k'aĩpe Nok'ó? Mũã mawũãĩ Nok'obara mawũãsia: Mũrã Jesús, maũta bũa pẽwã b'ua. **16** Piradrũrua, ũta nũmedua, mũrã bũaa zhi ũdubibũrũa mũnebemata jarabarita b'ũita, aramaũne bũa ũdud'ata jaramarẽã, mũ bũaa zhi ũdubi nũmaĩnebemata jaramarẽã. **17** Mũã bũra ĩdrũbi b'aya bũzhirã juwuad'eba,

judíorã ãã juwuad'eba. K'õbeburu muã bura maũrãma zok'aya. **18** Aramaũne mu bed'ea wãrãta k'awuabudaba dabu ewekuamarẽã, pãrĩguad'e b'ead'ata aramaũne b'eya ãnane, ãtõmiã zarea edre b'ead'ata aramaũne zed'aya Daizezema. Aramaũne munebemata ijãbudaba Daizezebara bed'ea ne ãã duanebiya k'azhiruata biod'eba, aramaũne b'eya izhid'eta b'ed'ebemata.

### Pabloa arib'aed'a Jesúsba jaraburuta

**19** Mawũẽ rey Agripa, muãrã arib'ae ãã numa ãbasia muãã jaraburura Ûtrebemaba. **20** Awuaraburu naara jarasia Damascod'e b'ea, Jerusalénne b'ea, Judea drua jõmaũne b'ea, judíorã ããta b'ea. Mawũã jarasia k'azhiruara ãmape Daizezeta pẽwãnamarẽã, aramaũne biata od'amarẽã dajada k'azhiruara ãmape b'eba. **21** Maũ k'area judíorãbara murã Daizeze ded'a jidad'ape bead'ai basia. **22** Mawũãmina Daizezeba k'areba numuba id'i basiid'u jara numuã zhi zroma ããta b'ea, zhi zromata b'ea, aramaũne muãrã jãpe jara numu ãã Daizezeba bed'eata jarabibarirãba dewara Moiséba sãwũã berab'ariita jarad'apead'ara: **23** Jarasid'a zhãrã Ëdrubira beui barata, beud'ara naara izhita piradruta, aramaũne Daizeze bed'eata ãnata jaraita judíorãta b'ea, judíorã ããta b'ea.

### Pabloa Agripaa jarad'a ijãmarẽã

**24** Izhikusa zhi k'areba maũta jaraburud'era Festobara nemi jĩgua mawũãsia: Pablo, bura kĩrãne b'u ãã. Estudiotã maũtua k'awua b'uba kĩrãdua b'id'a.

**25** Mawũãĩ izhara mawũãsia: Murã kĩrãdua b'id'a ãã zhi zroma Festo. Awuaraburu bed'eara wãrãta jara b'ua kĩrãẽpad'ebemata. **26** Rey Agripa murã bu kĩrãbita adu-a bed'ea k'ob'ua. Maũ muã jaraburud'ebema buara k'awua b'ua, muãrã krĩcha ãã maũẽnabema buara k'awua ããta, maũ berab'arisi ãbaera dau peratud'e. **27** ¿Rey Agripa, buara ijã b'uka Daizezeba bed'eata jarabibarirãba jarad'apead'ara? Muãrã k'awua b'ua buara ijã b'uta.

**28** Mawũãĩ Agripabara Pabloa mawũãsia: Bua murã Cristod'ebema babidea.

**29** Mawũãĩ Plobalara mawũãsia: ¡Daizezeba krĩnaburu dããrãne o dããrã ããne muãrã bari buta sãwũã b'aita krĩna b'u

ẽã, awuaraburu jõma id'i mu bed'eata ùrĩ k'ob'esid'a muãrã mu k'irãk'a b'eaita krĩña b'ua naũ cadena ne ẽã!

**30** Mawũã rey Agripata, nok'o Festota, Bereniceta piradrusid'a ãzhi bawara jewed'a duanena bawara. **31** Mobe jãpe wãnape ãzhirãĩnu mawũãsid'a: Izhi bead'aid'ebema miã cárceld'e b'aid'ebema o ẽbasia naũbara.

**32** Agripabara Festoa mawũãsia: Naũ ẽdrubid'aid'e b'asia izha krĩnasi ẽburu izhira k'awua omarẽã rey Césarba.

### Pablo edebisid'a Romaẽna

**27** **1** Daira Italia druaed'a barcod'e wãbid'aita krĩchabudad'era Pablota dewaururã ùkuru jida erub'e bawara soldaorã nok'ota Julioa chãb'arisid'a. Izhira soldaorã rey Augustod'eta tab'ud'ebema basia. **2** Daira barco Adramitio pũwũrud'ebemane b'arisid'a. Maũ barcora wã basia Asia druaed'ebema oded'aze za. Dai bawara b'asia Aristarco Tesalónica pũwũrud'ebemata, maũ pũwũrura Macedonia druaed'ebema. **3** Nrũema jũẽkuasia Sidón pũwũrud'u. Juliobara Pablo bia edaburuta izhi bawara biarãma idu wãbisia k'ãrẽ nesid'ata diad'amarẽã maũrãba. **4** Mamaũba jizoabudad'era dod'u Chipre ãbude wãsid'a pũãdruta ãña numuba. **5** Pused'e berab'arisid'a Cilicia drua k'irãpe, Panfilia drua k'irãpe, aramaũne zesid'a Mira pũwũrud'u, maũ pũwũrura Licia druaed'ebema.

**6** Mama soldaorã nok'obara barco Alejandría pũwũrud'ebemata ùdusia wãta Italia druaed'a. Mawũẽ daira b'aribisia maũne. **7** Daira ewari bio bikaãk'a wãsia. Aramaũne zuburia k'abadad'e pũwũru Gido k'irãpe jũẽkuape pũãdruba idaribi ẽãba dod'u Creta ãbude wãsid'a dod'u Salmón k'irãpe. **8** Aramaũne pusa k'aawa zuburia k'abadad'e berab'arisid'a oded'aze Buenos Puertos abada maẽ. Maũ k'aita b'asia pũwũru Lasea.

**9** Ewarita bio aduabudaba ya menajacha numesia pused'e barcod'e wãĩrã. Maũsid'a mawũãne fiesta judforã nek'od'ak'a ewarira berab'arisia. Maũnerã Pablobara jarirãã, **10** mawũãsia: Muã k'awua b'ua barcora menajachad'e wãneba ne bio aduaya, bari ne zũgua edeta barcota aduai ẽã, awuaraburu beukuaya dazhirãsid'a.

**11** Mawũãmina soldaorã nok'obara barco zhibari bed'eata, barcod'e nok'o bed'eata audre ùrĩsia Pablota jara k'ob'u

k'ãñabara. **12** Oded'aze Buenos Puertos abada maërã kue ewarita berab'ariira biga ëbaera, zhi k'abanaã krïchasiid'a mama jipa berab'arid'aita jũenaï k'awuaita Fenice p̄w̄w̄r̄ud'e. Oded'aze maï p̄w̄w̄r̄ud'ebema Creta dod'ud'ebema, mawũã krïchasiid'a kue ewarira nangu ewarita pusa ewarita berab'arid'aita mama.

### Nanguba pusa bomatubid'a

**13** Pũãdruta juwua ãk'aareba pũãdrũ k'ob'aera ãzhima biga basia wãnaïta, mawũẽ ancla jiraedad'ape wãsid'a dod'u Creta k'aawa. **14** Mawũãmina audre ëãne barco nanguba edab'arisia nangu Euroclidón abadaba. **15** Aramaüne barcora edab'ari wãba zhi kēbũ nanguma p̄w̄w̄wa b'ed'a ëãba दौरa idu zhi edebisiid'a. **16** Dod'u zake Claudia abada ãbũde babũdad'era b'e ëã jirpanape ed'a b'usid'a jãba zakera. **17** Mawũã ed'a b'ud'ape barcora lasoba jũẽkuasiid'a ãrĩ ëbamarëã. Ibuta Sirte abadama poa nũmeïneba pera k'ob'eba wua barcod'ebema eub'ari nũmũrã ed'aa b'ud'ape nangua idu edebisiid'a. **18** Aramaüne pusa nanguba bomatubi nũmũba nrũẽmanerã doid'u pepekuasiid'a barcoba ne zũguata edera. **19** Ewari ùbead'e daibara dazhi juwuaba doid'u pepekuasiid'a netata barcod'ebema. **20** Ewari k'azhiruaba ùmadau miã chĩdau ùdu ëã ewari bio basia, pusa nanguba k'ãbãëã bomatubi nũmũba daibara krïchasiid'a दौरa ëdrud'a ëãta.

**21** Aramaüne Pablobara दौरa nek'od'a ëã ewari bio bad'eba ãzhi ësadra nũmepe mawũãsia: Biga bak'ausia mũ bed'eata ùrĩsidiid'abũrũ, mawũãrã Creta dod'ud'eba jizoa ëbak'ausia k'ãwũã ne ãrĩne ne aduabid'e. **22** Mawũãmina wãniguaudua, dazhirã miõta beu ëã, awuarabũrũ teguezoaya barcotrũ. **23** Id'i diamase mũ ùme b'asia ángel Daizezed'eta, mũrã Daizezed'ea, mũãrã izha jara b'uta arib'ae b'ua. **24** Ángelbara mũãã mawũãsia: Pablo perarãrũã, bũra jũẽĩbara rey César kĩrãbita. Maũsid'a mawũãne buk'areuba Daizezebara jõma b'eabiya barcod'e bũ bawara did'ira. **25** Maũba wãniguaudua, mũãrã Daizezera krïcha b'ua, mawũã baya izha mũãã jarad'a kĩrãk'a. **26** Aranaüne dazhirã poa nũmeña baridu dod'ud'e.

**27** Aramaüne semana ùme babũrũd'e diamase nũmũnerã pusa Adriaticod'e nanguba eded'e barcod'e trajabadabara ewari ësadra krïchasiid'a drua k'aita bakuata. **28** Zabũdad'era pusa

nabuara b'asia treinta y seis metro. Āmaña arana wābudad'era nabua b'asia veintisiete metro. **29** Peñama tēũineba pera k'ob'eba ancla kīmarē tabuesid'a barco ākid'aare. Mobe ĩñabasia ũnadrubi krīña panasia. **30** Barcod'e trajabadara merū wānaīta krīchasiid'a barcod'ebara. Mawũē jāba zakera pusaid'u babibudata sewa tabued'ai kīrāk'a k'opanasia ancla budearebemata. **31** Maũne Pablobara soldaorā nok'oa soldaorā māwũāsia: Naūrāta barcod'e k'opanũ ēburũ marā ēdrud'a ēā.

**32** Mawũāĩ soldaorābara laso jāba zaked'eta tiawebudaba idu ōbuesid'a.

**33** Āsabod'od'e Pablobara nek'od'amarēā jōmaũ māwũāsia: Naũba ewarira semana ũme baburua sāwũāĩ k'awuaita jũā b'ed'e miā k'ārēta k'o ēā. **34** Maũba mũ biata oudua, nek'oudua zarea k'ob'eaita. Marā bud'aid'u miā ab'abid'a miōneta adua ēā.

**35** Mawũāpe pan jiraedape jōmaũ kīrābita Daizezea zhibia jipe b'ūape k'osia. **36** Mawũē jōma wāniguad'ape ab'arika k'osid'a. **37** Daira barcod'era jōmaũne duanasia dociento setenta y seis. **38** Pan jāwũā k'od'ape barco wũēsābisid'a trigo pepekuabudaba pusad'e.

### Barco pusaba teguezoabid'a

**39** Ũnadruburud'era k'awuad'a ēbasia sāũ druata, māwũāmina maũ druad'e jog'oata ũdusid'a ibu bara b'uta. Barcora maũma nũmane wābid'aita krīchasiid'a b'ed'ara.

**40** Mawũē laso tiawekua ancla idaribikuasiid'a pusad'e, ēnasid'a barco araa jatubari jũ nũmurā. Mobe zhi wua budearebemata nanguma eub'aribudaba barcobara erutēũsia ibuma. **41** Aramaũne istad'e poa nũmebisid'a barcora. Zhi kēbura jou nũmeburuba pukatu ēbasia, aramaũne zhi ākid'ara teguezoa busad'ewasia pusa jamaweba.

**42** Soldaorābara krīchasiid'a jidakua erub'era bead'aita miōta tũē merū wā ēbamarēā. **43** Mawũāmina soldaorā nok'obara Pablo beabi krīña ēāba idaribi ēbasia māwũā od'aid'era. Mawũē jarasia zhi tũē k'awua b'era naara doid'u jurzoape drua bad'amarēā. **44** Zhi wuaabema b'aribigasia ũkuru tablad'e, ũkuru barco b'uguzoamane. Aramaũne jōma ēdrubudaba drua basid'a.

Pablo k'ob'ad'a dod'u Maltad'e

**28** 1 Ēdrubɔdad'era daibara k'awuasid'a dod'ura Malta abadata. 2 Mama b'ebara दौरa k'ābāēā bia edabɔdata tebɔ puad'ape दौरa jōma bɔredrɔbisid'a kue ze nɔmɔba kūrāsāba. 3 Pablobara tebɔ jarra pōta jurepe edape pepekuasia tebɔd'e. Mañne dāmata tebɔ jūwūrūāba wāēbabɔrɔba k'a jirab'esia juwuad'e. 4 Zhārā mama b'ebara mawūā dāmata juwuad'e jirab'id'ata ūdud'ai mawūāsīd'a: Nañ wārāne miā beamiāta pusad'ebara ēdrɔbɔrɔa. Mawūāmina ne zhi zromane erub'era zhārā k'awua obariba idu b'abi ēā.

5 Pablobara dāma jīāwesīa tebɔd'e, aramañne k'ārē sāwūā ēbasīa. 6 Jarirābara jūā k'ob'easīa izhira oroita, o aritiad'e beu b'aeita. Mawūāmina dāārā jūā k'ob'ed'e k'ārē sāwūā ēbaera awuara krīchad'ape jarasīd'a āzha ne zhi zromane erub'eta k'ob'eta.

7 Mama druata b'asīa mañ dod'ud'ebema nok'ota Publio abadad'eta, mañbara दौरa bia edasīa ewarī ūbea. 8 Mañnerā Publio zezera kud'ad'e tab'asīa kɔwamiāba āmība. Pablo ed'a wāsīa akud'e, mobe zhiwid'ipe juwua ūrū b'ape b'ebisīa. 9 Mañta ūdud'ape awɔrɔrā dod'ud'e k'aya b'era zebɔdaba b'esīd'a. 10 Mañrābara दौरa bia arīb'asīd'a. Barcod'e dai jizoasīd'era jōma diasīd'a od'e nesīd'ara.

Pablo jūēna Romañnu

11 Jed'ek'o ūbea babɔrɔd'era दौरa b'arīkuasīa barco Alejandrīa pɔwɔrɔd'ebemane, mañ kue ewarīta berab'arīyeed'a nɔmasīa mañ dod'ud'e. Mañma budeare b'asīa ne zhi zromane erub'e Cástor zata, Pólux zata. 12 Pɔwɔrɔ Siracusa maē jūēkuape mama duanesīa ewarī ūbea. 13 Mamañba pusa k'aawa wānane jūēkuasīa Regio pɔwɔrɔed'a. Nrūēma dai wāma ābɔdeba pñādru nɔmɔba ewarī ūmene jūēkuasīa Puteoli pɔwɔrɔed'a. 14 Mama meberā ūkɔrɔ ūdusīd'a, mañrā zuburīa bed'easīd'a dai āzhi bawara duanemarēā ewarī sīete. Mobeɔrɔ wāsīd'a Roma pɔwɔrɔed'a. 15 Mañnuba meberābara dai uruta ūrīnape kīrāzhu zesīd'a Foro de Apio pɔwɔrɔid'u, Tres Tabernas pɔwɔrɔid'u. Pabloba ūdukuaī Daizezea zhibīa jī sobīasīa. 16 Romañnu jūēkuabɔdad'era soldaorā nok'obara jīdakua erub'era

chāb'arisia soldaorā nok'ota wag'aua. Mawũāmina Pablora awuara b'abiburuta soldao ab'aua akubi b'usia.

### Pabloba Jesúsdebema jarad'a Romane

**17** Jũēnata ewari ũbeade Pablobara trũbisia nok'orā judíorāneta, aramañe āba zebudad'era mawũāsia: Mũ urerā, mũārā dazhirāta b'era bī ēā o ēbasia, miā mũārā bī ēā o ēbasia dazhirā zhibarirā b'ead'aba ok'awa b'ead'ara, maũta mũrā jidad'ape Jerusalenne chāb'arisid'a Roma bid'arā juwuad'e.

**18** Maũrābara mũnebema sāwũāta k'awuad'ape mũrā ēna krĩnasid'a ne ēāba mũ k'ārēā bead'aira. **19** Mawũāmina judíorāba idaribid'a ēāba mũārā jarai bara zesia mũārā krĩnata mũrā k'awua omarēā rey Césarba. Mawũā jarasia mũā k'ārēā jī nũaĩrā ne ěmina mũrāta b'era. **20** Maũ k'area mũārā marāta trũkuasia marā ũduita, marā bawara bed'eaita. Zhārā Ĕdrubita Israel b'eba jũā b'ed'ebema k'area mũrā k'āwũā jũ b'ua naũ cadenaba.

**21** Mawũāĩ jarirābara mawũāsid'a: Daibara Judea druad'ebara k'arta jidad'a ēā bud'ebema. Miā mebērā iab'abid'a ze ēā bũ jid'era o bũ bī ēā jarad'era.

**22** Mawũāmina daibara ũrĩ krĩña k'ob'ea bũ sāwũā krĩcha b'uta. Jesús ũrāg'ad'e b'era daibara k'awua b'ea baridu maē bī ēā jara b'eta.

**23** Sõmbed'e zed'aíta ewarita b'ud'ape zhārā bio Pabloma zesid'a izhi b'ũ maē. Daizezeta Nok'od'ebemata maũrāā bia jarasia diaped'aua kewaraed'a. Aramañe Jesúsdebemata ĩjābigayid'e b'asia Moisé ũrāg'ad'e jara b'ud'eba, Daizezeba bed'eata jarabibarirāba jarad'apead'ad'eba. **24** Ũkũrũbara ĩjāsíd'a maũ jarabũrũra, mawũāmina ũkũrũbara ĩjāna ēbasia. **25** Āzhirāĩnu krĩcha ab'arika zed'a ēāba wābũsid'e Pablobara mawũāsia: Bia k'āũneba Jawurebiara bed'eabũrũta, Daizezeba bed'eata jarabibarita Isaiad'eba dazhirā zhibarirā b'ead'ata jara mawũāsia:

**26** Israel b'ema wāpe mawũādua: Mũ bed'eara ũrĩ b'eid'u sāwũāta k'awuad'a ēbaya, akũ b'eid'u sāwũāta k'awuad'a ēbaya.

**27** Marā za b'ebara sod'ebara sāwũāta k'awuad'a ēbaya, ũrĩ b'eid'u ũrĩ b'ed'a ēbaya, dabũ āna b'eba dabũbara akũd'a ēbaya, ũrĩ b'eid'u sod'ebara sāwũāta k'awuad'a



ēbaya, k'azhiruara āmape Daizezera pēwāna ēbaya  
mūā ēdrūbigaira. (Isaías 6:9-10)

**28** Mawūē k'awuaudua, judíorā ēāta b'ea jarad'e zok'asia  
ēdrūid'ebemata Daizezed'era. Aramaūne maūrābara ūrīnaña.

**29** Pabloba maūta ma jaraburūd'era judíorā wāsid'a  
āzhirāīnu k'aik'aia.

**30** Pablo año ūme de arrenda b'asia. Maūnerā jōma bia eda  
b'asia izhima zebudara. **31** Daizezeta Nok'od'ebemata jara  
b'uta Nok'o Jesucristod'ebemata dajada jara b'asia, maūnerā  
miōba sāwūā ēbasia.